

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI**

**TOPLUMUN SUÇ İŞLEMİŞ KADINLARA BAKIŞ AÇISININ
SOSYOLOJİK ANALİZİ: SAKARYA ÖRNEĞİ**

Beyza KETEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman: Doç. Dr. Yaşar SUVEREN

EKİM - 2024

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TOPLUMUN SUÇ İŞLEMİŞ KADINLARA BAKIŞ AÇISININ
SOSYOLOJİK ANALİZİ: SAKARYA ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyza KETEN

Enstitü Anabilim Dalı: Sosyoloji

“Bu tez 25/10/2024 tarihinde online olarak savunulmuş olup aşağıdaki isimleri bulunan jüri üyeleri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI
Doç. Dr. Yaşar SUVEREN	Başarılı
Doç. Dr. Aydın AKTAY	Başarılı
Dr. Öğr. Üyesi Kadir ÜÇAY	Başarılı

ETİK BEYAN FORMU

Enstitünüz tarafından Uygulama Esasları çerçevesinde alınan Benzerlik Raporuna göre yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının benzerlik oranının herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve Etik Kurul Onayı gerektiği takdirde onay belgesini aldığımı beyan ederim.

Etik kurul onay belgesine ihtiyaç var mıdır?

Evet ☒

Hayır ☐

(Etik Kurul izni gerektiren araştırmalar aşağıdaki gibidir:

- Anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak katılımcılardan veri toplanmasını gerektiren nitel ya da nicel yaklaşımlarla yürütülen her türlü araştırmalar,
- İnsan ve hayvanların (materyal/veriler dahil) deneysel ya da diğer bilimsel amaçlarla kullanılması,
- İnsanlar üzerinde yapılan klinik araştırmalar,
- Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmalar,
- Kişisel verilerin korunması kanunu gereğince retrospektif çalışmalar.)

Beyza KETEN

25/10/2024

ÖN SÖZ

Bu uzun ve zorlu süreç boyunca yanımda olan herkese gönülden teşekkür etmek istiyorum. Öncelikle, her zaman yanımda olan, beni yüreklendiren ve destekleyen aileme; lisans dönemimden bu yana bana inanan ve yol gösteren sevgili hocam Yaşar Suveren'e; her zorlukta motivasyon kaynağım olan Nur Sena Akın, Zehra Ağırman, Buket Yılmaz, Selin Eroğlu ve İzel Dertli 'ye içtenlikle teşekkür ederim. Sizlerin varlığı, bu yolculuğu daha anlamlı kıldı.

Ayrıca, çalışmamın gerçekleşmesine en büyük katkıyı sağlayan, görüşlerini ve deneyimlerini benimle paylaşan tüm katılımcılara minnettarlığımı ifade etmek isterim. Tezimin teorik kısmında kazandığım bilgiler kadar, saha çalışması sırasında edindiğim deneyimlerin de benim için son derece değerli olduğunu belirtmek isterim. Bu süreçte destek veren, katkı sağlayan herkese içtenlikle teşekkür ederim.

Beyza KETEN

25/10/2024

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	v
TABLO LİSTESİ.....	vi
GRAFİK LİSTESİ.....	vii
HARİTA LİSTESİ.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x

GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE	5
1.1. Suç Kavramı ve Tarihsel Çerçevesi.....	5
1.2. Suç mu, Sapma mı?	10
1.3. Suç Teorileri	12
1.3.1. Biyolojik Teoriler.....	13
1.3.2. Psikolojik Teoriler	13
1.3.3. Sosyolojik Teoriler.....	14
1.3.3.1. Yapısal İşlevselci Teoriler	15
1.3.3.2. Damgalama/Etiketleme Teorisi	18
1.3.3.3. Feminist Teori	23
1.4. Suç Türleri	28
1.4.1. Uyuşturucu Suçları.....	29
1.4.2. Şiddet Suçları	29
1.4.3. Cinsel Suçlar	30
1.4.4. Cinayet	30
1.4.5. Organize Suçlar.....	30
1.4.6. Siber Suçlar.....	30
1.4.7. Beyaz Yaka Suçları.....	31
2. BÖLÜM: KADIN SUÇLULUĞU	32
2.1. Uluslararası Kadın Suçluluğu Çalışmaları	34
2.2. Türkiye’de Kadın Suçluluğunun Genel Görünümü.....	36
2.3. Türkiye’de Kadın Suçluluğu Çalışmaları	39
2.4. Suçun Öznesi Olarak Kadınlar	40

2.5. Suç Mağdurları Olarak Kadınlar	41
3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ.....	43
3.1. Araştırmanın Metodolojisi.....	43
3.1.1. Araştırmanın Deseni ve Kullanılan Araştırma Tekniği	43
3.1.2. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği.....	44
3.1.3. Araştırma Evreni, Örneklemi ve Sınırlılıkları	45
3.1.3.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri.....	47
3.1.4. Araştırmanın Veri Toplama Süreci	49
3.1.5. Araştırmanın Veri Analiz Süreci	51
3.2. Saha Bulgularının Analizi	53
3.2.1. Cinsiyete Göre Suç Algısı.....	53
3.2.2. Katılımcıların Suç Kavramı Konusundaki Algıları ve Görüşleri	54
3.2.3. Suç İşlemiş Kadınlara Yönelik Algı ve Düşünceler	56
3.2.3.1. Empati ve Mağduriyet Algısı	56
3.2.3.2. Cinsiyetten Bağımsız Objektif Yaklaşımlar	57
3.2.3.3. Kadınlara Yönelik Pozitif Ayrımcılık	58
3.2.3.4. Suç Türüne Göre Değişen Yaklaşımlar	58
3.2.4. Kadın ve Erkek Suçlulara Yönelik Algılar	59
3.2.4.1. Erkek Suçlulara Daha Katı Tutum.....	59
3.2.4.2. Kadın Suçlulara Karşı Empati ve Anlayış	59
3.2.4.3. Fiziksel Güç ve Toplumsal Roller	60
3.2.4.4. Cinsiyetten Bağımsız Değerlendirme	60
3.2.5. Katılımcıların Suç İşlemiş Kadınlara Yönelik Tutumları	61
3.2.5.1. Empati ve Mağduriyet Algısı	61
3.2.5.2. Cinsiyetten Bağımsız Yaklaşımlar	62
3.2.5.3. Kadınlara Yönelik Pozitif Ayrımcılık ve Empati	62
3.2.5.4. Suçun Türüne ve Kişisel Davranışa Göre Değerlendirme.....	62
3.2.6. Katılımcıların Suç Türüne Göre Değişen Tutumları	63
3.2.6.1. Suçun Türüne Göre Farklılaşan Yaklaşımlar	63
3.2.6.2. Empati ve Motivasyona Bağlı Değişken Tutumlar	64
3.2.6.3. Kadınların Mağduriyetini Anlayışla Karşılama	64
3.2.7. Toplumun Suç İşlemiş Kadınlara Yönelik Tutumları.....	65

3.2.7.1. Toplumun Empati ve Anlayış Eğilimi.....	65
3.2.7.2. Kadın ve Erkek Suçlulara Yaklaşımında Farklılıklar.....	66
3.2.7.3. Kadınların Toplumsal Rollerine Dayalı Yorumlar.....	66
3.2.7.4. Toplumun Kadın Suçluları Yargılayıcı Tutumu.....	66
3.2.8. Suç İşlemiş Kadınlarla Etkileşim ve Toplumsal Algı.....	67
3.2.8.1. Suç İşlemiş Kadınlarla İletişim ve Empati	67
3.2.8.2. Suçun Türüne ve Kişisel Deneyime Dayalı Tutumlar.....	68
3.2.8.3. Toplumsal Dışlanma ve Destek Olma Çabaları	69
3.2.8.4. Suçlu Kadınların Toplumsal Kabulü ve Önyargılar	69
3.2.9. Eğitim ve İstihdam Fırsatlarının Suç İşlemiş Kadınlar Üzerindeki Etkisi.....	71
3.2.9.1. Eğitim ve İstihdamın Suçtan Uzaklaştırıcı Rolü	71
3.2.9.2. Eğitimin ve Mesleki Fırsatların Suç İşleme İhtimalini Azaltması ...	71
3.2.9.3. Toplumsal ve Ahlaki Eğitim.....	72
3.2.9.4. Suç İşlemiş Kadınların Yeniden Topluma Kazandırılması	72
3.2.10. Ekonomik Zorlukların Kadınların Suç İşleme Oranları Üzerindeki Etkisi ..	73
3.2.10.1. Ekonomik Zorlukların Suça Yöneltilici Etkisi	73
3.2.10.2. Kadınların Ekonomik Bağımlılığı ve Suça Karışma Riski.....	73
3.2.10.3. Suça Yönlendiren Ekonomik Çağrışımlar	74
3.2.10.4. Ekonomik Destek ve Kadınların Suçtan Uzaklaştırılması	74
3.2.11. Medyanın Kadın Suçlulara Yönelik Tutumu ve Toplumsal Algıya Etkisi..	74
3.2.11.1. Medyanın Empatik ve Pozitif Yaklaşımı.....	75
3.2.11.2. Kadın Suçluların Medyada Öne Çıkarılması ve Ötekileştirilme	75
3.2.11.3. Kadınların Hikayelerinin Satış Aracı Olarak Kullanılması.....	76
3.2.11.4. Toplumsal Algı Üzerindeki Etkiler	77
3.2.12. Aile Yapıları ve Sosyal Destek Sistemlerinin Suçla İlişkiye Etkisi	78
3.2.12.1. Aile Desteği ve Suçtan Uzak Durma Eğilimi.....	78
3.2.12.2. Sosyal Destek Sistemlerinin Yetersizliği	78
3.2.12.3. Aile Yapısının Durumu ve Yeniden Suç İşleme Riski.....	79
3.2.12.4. Psikolojik ve Sosyal Desteklerin Önemi	79
3.2.13. Aile Üyeleri ve Yakın Çevrenin Rehabilitasyon Sürecine Katkısı	80
3.2.13.1. Ailenin Destekleyici Rolü	80
3.2.13.2. Sosyal Destek ve Sosyalleşme.....	81

3.2.13.3. Psikolojik Destek ve Aile Terapisi	82
3.2.13.4. Toplum ve Ailenin Desteği.....	82
3.2.14. Toplumsal Cinsiyet Normlarının Kadınların Suç İşlemeye Yönelik Eğilimleri Üzerindeki Etkisi	83
3.2.14.1. Kadınların Suç İşlemesinde Toplumsal Roller ve Beklentilerin Etkisi.....	83
3.2.14.2. Cinsiyet Normlarının Kadınları Suçtan Koruma Eğilimi	83
3.2.14.3. Kadınların Yaşadığı Ekonomik ve Sosyal Zorluklar.....	84
3.2.14.4. Cinsiyet Normlarının Kadınların Psikolojik Durumlarına Etkisi ...	84
SONUÇ	86
KAYNAKÇA.....	92
EK.....	97
ÖZ GEÇMİŞ	101

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşmiş Devletleri

ÇEV : Çevirmen

ED : Editör

FBI : Federal Bureau of Investigation

TKDF : Türkiye Kadın Dayanışma Federasyonu

TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu

TY : Tarih Yok

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Merton'un Uyum Tipleri.....	18
Tablo 2: Feminizm Türleri.....	27
Tablo 3: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları (31.03.2022 itibari ile).....	37
Tablo 4: Araştırmaya Katılan katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	47
Tablo 5: Geçerlilik ve Güvenilirlik Kriterleri ve Teknikleri	49
Tablo 6: Cinsiyete Göre Aklınıza Gelen Üç Suç Türü Nedir Sorusuna Verilen Cevaplar	53

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Kişi Sayısı	36
Grafik 2: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları	38

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Ülkelere Göre Suç Endeksi, 2024.....	35
---	----

ÖZET	
Başlık: Toplumun Suç İşlemiş Kadınlara Bakış Açısının Sosyolojik Analizi: Sakarya Örneği	
Yazar: Beyza KETEN	
Danışman: Doç. Dr. Yaşar SUVEREN	
Kabul Tarihi: 25/10/2024	Sayfa Sayısı: x (ön kısım) + 96 (ana kısım) + 4 (ek)
Günümüzde suç, toplumların karşılaştığı en önemli sorunlardan biridir. Suçun oluşumunda etkili olan dinamiklerin anlaşılması, suçla mücadelede kritik öneme sahiptir. Hem bireysel hem de toplumsal faktörler suçun ortaya çıkmasında etkilidir ve bu faktörler aynı zamanda suçun algılanışını şekillendirir. Toplumun normları, değerleri ve toplumsal ilişkileri, suçun tanımını ve toplumun suça karşı bakış açısını belirler. Bu çalışmada, Sakarya halkının suç işlemiş kadınlara yönelik algısının ve bu kadınların nasıl damgalandığının sosyolojik bir analizi yapılmıştır. Çalışmada, toplumsal ve ekonomik faktörler, toplumsal cinsiyet rolleri ve medyanın etkileri gibi unsurların, suçun ve suçluluğun bireyler üzerindeki damgalayıcı etkilerini ve toplumsal dışlanmayı nasıl şekillendirdiği incelenmiştir. Araştırma, nitel yöntem kullanılarak olgu bilim deseniyle gerçekleştirilmiştir. Sakarya ilinde, kartopu (zincir) örnekleme tekniği ile belirlenen kişilerle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, yarı yapılandırılmış sorular içeren bir form ile yürütülmüştür. Araştırma bulguları, suç işlemiş kadınların toplumsal algısının, genellikle empati ve mağduriyet anlayışı ile şekillendiğini, ancak bazı durumlarda toplumsal rollerin ve normların etkisiyle yargılayıcı tutumların da var olduğunu göstermiştir. Kadın suçluların, özellikle ekonomik zorluklar ve aile yapısının etkisiyle suça yöneldiği, ancak medyanın bu kadınları ötekileştirme eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. Bulgular ayrıca, toplumun kadın suçlulara erkek suçlulara oranla daha fazla anlayış ve empati gösterdiğini, ancak suçun türüne bağlı olarak bu tutumların değişebildiğini ortaya koymaktadır. Ekonomik nedenlerle suça karışan kadınlara karşı toplumda daha hoşgörülü bir yaklaşım sergilenirken, ağır suçlara karışan kadınlara karşı daha katı ve yargılayıcı bir tutum sergilenmiştir. Ayrıca, aile ve sosyal destek sistemlerinin yetersizliğinin, kadınların topluma yeniden kazandırılmasında önemli bir engel oluşturduğu vurgulanmıştır.	
Anahtar Kelimeler: Suç İşlemiş Kadın, Sapma, Damga, Suç	

ABSTRACT	
Title of Thesis: Sociological Analysis of Society's Perspective on Women Who Commit Crimes: Sakarya Example	
Author of Thesis: Beyza KETEN	
Supervisor: Assoc. Prof. Yaşar SUVEREN	
Accepted Date: 25/10/2024	Number of Pages: x (pre text) + 96 (main body) + 4 (add)
Crime is one of the most significant challenges faced by societies today. Understanding the dynamics that contribute to the emergence of crime is critically important for addressing it effectively. Both individual and societal factors play a key role in the occurrence and perception of crime. The norms, values, and social relationships within a society shape the definition of crime and the societal response to it. This study offers a sociological analysis of public perceptions in Sakarya toward women who have committed crimes, as well as how these women are stigmatized. The study examines elements such as social and economic factors, gender roles, and the influence of the media, focusing on their role in shaping the stigmatizing effects of crime and criminality on individuals and the mechanisms of social exclusion. Conducted using qualitative methods within a phenomenological framework, the research involved in-depth interviews with individuals selected through snowball sampling in the Sakarya province. These interviews were carried out using a semi-structured questionnaire. The findings indicate that societal perceptions of women who have committed crimes are largely shaped by empathy and an understanding of victimhood. However, in some cases, societal norms and roles lead to more judgmental attitudes. It was observed that women offenders are often driven to crime due to economic hardships and familial structures, yet the media tends to portray these women in an alienating and marginalizing manner. The results further reveal that society displays greater empathy and understanding toward female offenders compared to male offenders, though these attitudes vary depending on the type of crime. For instance, women involved in crimes stemming from economic causes are approached with greater tolerance, whereas those involved in severe crimes are met with stricter and more judgmental attitudes. Additionally, the lack of adequate family and social support systems has been identified as a significant barrier to the reintegration of these women into society.	
Keywords: Woman Committed Crime, Deviation, Stigma, Crime	

GİRİŞ

Suç, insanlık tarihi boyunca her toplumun karşılaştığı karmaşık bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumların norm ve değerleri, sosyal yapılarına uygun olarak suçun tanımını yaparken, bu tanımlar kültürel, ekonomik ve toplumsal dinamiklere göre değişiklik göstermektedir. Her ne kadar suç genel bir olgu olarak tanımlansa da, suçlunun kimliği, işlenen suçun algılanış biçimini ve suçlulara karşı geliştirilen toplumsal tepkileri önemli ölçüde etkilemektedir. Bu bağlamda, kadınların işledikleri suçlar ve bu suçların toplum tarafından algılanışı, sosyoloji, kriminoloji gibi disiplinler için dikkat çeken bir araştırma konudur.

Toplumsal yaşamın huzuru ve devamlılığı için her toplum toplumsal kurallar ve kontrol mekanizmaları geliştirir. Toplumun bazı bireyleri bu kurallara uyum sağlarken, uyum sağlayamayan bireyler sapma davranışı sergiler. Her suç bir sapma olsa da her sapma bir suç değildir (Yüksel vd., 2019, s.4-5). Suç, tüm toplumun uymak zorunda olduğu, toplumsal yaşamı düzenleyen ve kanunlar ile sınırlandırılmış, uyulmadığında yaptırım uygulanan davranışlardır. Sapma davranışının sapma olarak tanımlanması ise her topluma her gruba göre değişebilir. Bu sebeple sapma davranışının suç olması için kanun ve yasaları çiğnemesi gerekmektedir. Suç, genel olarak kriminolojinin alanına girerken, sosyoloji sapma ile de ilgilenir. Hukuki olarak normlardan sapmanın dışında hem ahlaki hem dini kurumların sosyal ve kültürel normlara aykırılıklarını da kapsar. Bu sebeple de sosyoloji, kriminolojiye göre daha geniş bir alanla ilgilenmektedir (Dikel, 2014, s.162).

Toplumun suç işlemiş kadınlara karşı geliştirdiği algılar, yalnızca toplumsal cinsiyet rollerinden değil, aynı zamanda medyanın, ekonomik koşulların ve aile yapısının etkilerinden de beslenmektedir. Suç işlemiş kadınlar çoğu zaman damgalanma ve dışlanma süreçleri ile karşılaşmakta; bu durum, kadınların topluma yeniden entegre olabilme imkanlarını da sınırlandırmaktadır. Bu çalışmada, suç işlemiş kadınların toplumda nasıl algılandığı, bu algının hangi faktörler tarafından şekillendirildiği ve toplumsal dışlanma mekanizmalarının nasıl işlediği derinlemesine incelenecektir.

Araştırmanın Konusu

Bu araştırmanın konusu, toplumumuzun suç işlemiş kadınlara bakış açılarının sosyolojik bir analizidir. Bu çalışmanın konusunun toplumumuzun suç işlemiş kadınlara bakış açılarının araştırılması olması sebebiyle çalışmada suç kavramı açıklanırken hukuk

düzenlemeleri ve yaptırımları çalışmanın odağının dışında tutulmuştur. Suçun ne olduğu açıklanırken, cezai yaptırımı olan suç kavramından bahsedilmiş olsa da sapma davranışı üzerinden bir kavramsallaştırma oluşturulmuştur. Kadınların neden suç işlediği konusunu açıklayabilmek amacıyla elbette suç kuramları üzerinde durulmuştur fakat kadınların yaşadığı damgalanma ve sosyal dışlanma çalışmanın asıl odak noktasını oluşturmaktadır. Toplumun suç işlemiş kadınlara bakış açısı birçok farklı etkenin etkileşimi ile şekillenir. Bu etkenler arasında; kültürel normlar, aile yapısı, eğitim seviyesi, sosyal ve ekonomik faktörler, istihdam durumu, sosyal güvence, medyanın etkisi gibi unsurlar yer alır. Suç işlemiş kadınlar bu faktörlerin hepsinden etkilenmekte ve aynı zamansa bu kadınlara toplumun algısını da belirlemektedir. Bu tez çalışmasının evreni Sakarya şehri olup, bu faktörlerin suç işlemiş kadınlara yönelik algıyı ve tutumları nasıl şekillendirdiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Suç işlemiş kadınların nasıl damgalandığını ve bu durumun toplumsal yapıya nasıl yansıdığını da anlamak amaçlanmıştır. Birinci bölümde suç, suç teorileri ve sapkınlığa ilişkin kavramsal ve teorik ayrıntılara yer verilmiştir. İkinci bölümde kadın suçluluğunun dünyadaki ve Türkiye'deki durumu ele alınmaktadır. Araştırma metodolojisi ve sonuç analizi son bölümde ele alınmıştır. Çalışmada, yorumlayıcı paradigma dahilinde olan nitel bir araştırma yaklaşımı, analizi için fenomenolojik desen kullanmıştır. Amaçlı örnekleme yaklaşımı olan kartopu (zincirleme) örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen katılımcılarla araştırma evreni olan Sakarya'da derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formunun oluşturulurken yarı yapılandırılmış sorular kullanılmış, bulgular analiz edilip sonuç ortaya konulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Suç işlemiş kadın mı işledikleri suçu içselleştirerek toplumdan kendini soyutluyor yoksa toplumun dışlamaları sonucunda mı bu kimlikle bütünleşip soyutlama başlıyor bunu tespit edebilmek kadın suçluluğu konusunda çok önemlidir. Bu çalışmada ise bu problemin toplumun kadın suçluları dışlayıp dışlamadığı, bu sürece olumlu veya olumsuz nasıl bir katkıda bulundukları, bu kadınların toplum içindeki yerini ve bu süreçte yaşadıkları dışlanma, ayrımcılık gibi olguları da detaylı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, toplumun suç işleyen kadın bireylere karşı tutumunu ve algısını, kadınların suç işlemesine ilişkin toplumda mevcut olan cinsiyet rollerinin ve bunların suç algısına olan etkilerinin yanı sıra eğitim, istihdam, sosyal ve ekonomik

faktörler, aile ve sosyal destek, rehabilitasyon ve destek sistemleri gibi çeşitli açılardan da ele almayı amaçlamaktadır.

Bu amaca uygun bir biçimde kuramsal bilgiler temelinde araştırmanın alt amaçları şu şekildedir:

Suç işlemiş kadınlar toplum tarafından nasıl algılanmaktadır?

1. Suç işlemiş kadınların damgalanma ve toplum tarafından sosyal dışlanma süreçleri nasıldır?
2. İşlenen suçun türüne göre toplumun kadın suçlulara yönelik tutumları nasıldır?
3. Toplum, ekonomik ve eğitim gibi faktörlerle kadınların suç işlemesi arasındaki ilişkiyi nasıl değerlendirmektedir?
4. Toplum, sosyal ve ailevi faktörlerin kadınların suç işlemesindeki rolünü nasıl değerlendirmektedir?
5. Medyanın kadın suçluların toplum tarafından algılanışına etkisi nedir?
6. Toplum, suç işlemiş kadınlar için sunulan destek sistemlerine nasıl değerlendirmektedir?

Araştırmanın Önemi

Sakarya; kültürel, etnik, ekonomik ve sosyal açılardan çeşitli dinamiklere sahip önemli bir şehirdir (Sakarya Büyükşehir Belediyesi, ty). Sakarya'nın yerel dinamiklerini anlamak ve suç işlemiş kadınlara yönelik bakış açılarının nasıl şekillendiği ve çeşitlendiği, bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik yapılarının derinlemesine incelenmesini gerektirir. Bu bağlamda, Sakarya halkının demografik yapısı, ekonomik koşulları, eğitim seviyeleri, sosyal normları ve toplumsal yapıları gibi faktörler dikkate alınarak, suç işlemiş kadınlara karşı farklı tutumların nasıl oluştuğu anlaşılabilir. Örneğin, Sakarya'nın endüstriyel bir şehir olması ve göç alan bir merkez olması, yerel işsizlik ve sosyal dengesizlik gibi sorunları beraberinde getirebilir. Bu durum, suç işlemiş kadınlara yönelik toplumsal bakış açısını etkileyebilir ve belirli bir kesimin suç işlemiş kadınlara karşı tutumlarının nasıl şekillendiğini açıklamaya yardımcı olabilir. Ayrıca, Sakarya'nın kültürel yapısı da bakış açılarının çeşitlenmesinde etkili olabilir. Şehirde yaşayan farklı etnik gruplar veya kültürel alt gruplar arasında farklı değerler ve normlar bulunabilir. Bu da suç işlemiş kadınlara karşı tutumların çeşitlenmesine ve değişmesine yol açabilir. Dolayısıyla, Sakarya'nın yerel dinamiklerini anlamak, suç işlemiş kadınlara yönelik

toplumsal bakış açılarının derinlemesine analiz edilmesini sağlayarak, daha kapsamlı bir bakış açısı sunabilir. Bu çalışma, Sakarya şehri üzerinden yapılan bir örnekleme dayanarak toplumun suç işlemiş kadınlara yönelik bakış açısını incelemektedir. Ancak, Türkiye genelinde suç işlemiş kadınlara karşı toplumsal bakış açısının tamamını anlamak için daha kapsamlı bir araştırmanın yapılması gerekmektedir. Bu nedenle, gelecekte benzer bir araştırmanın Türkiye genelinde gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Bu çalışma, Türkiye'nin farklı bölgelerinden geniş bir örnekleme kapsayarak, suç işlemiş kadınlara yönelik toplumsal bakış açısının çeşitliliğini ve bu bakış açısının oluşumundaki farklı etmenleri daha derinlemesine analiz edilmesi çok yararlı olacaktır. Böylelikle, elde edilecek sonuçlar Türkiye genelinde daha etkili politika önerilerinin geliştirilmesine ve toplumsal değişimin teşvik edilmesine katkı sağlayabilir.

Bu araştırma, toplumun suç işlemiş kadınları dışlamasıyla başlayan soyutlanma sürecine odaklanarak, literatürde yaygın olarak ele alınmamış bir bakış açısıyla toplumun bu kadınlara yönelik tutumlarını incelemektedir. Literatürde genellikle suç işlemiş bireylerin kendi bakış açıları ve anlam dünyaları üzerinde durulsa da bu çalışma suç işlemiş kadınların toplum tarafından nasıl damgalandığını ve sosyal dışlanma süreçlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Kadınların sapma davranışı sonrasında işledikleri suçlar toplum içerisinde damgalanmalarına sebep olmakta, kadınlar hayatlarında belirli alanlarda sosyal dışlanmaya maruz bırakılmaktadırlar. Kadınların yaşadıkları bu deneyimleri derinlemesine analiz edebilmek için bu araştırma için nitel yöntem kullanılmıştır ve hakkında detaylı bilgilere sahip olmadığımız olguların derinlemesine incelendiği bir araştırma deseni olan fenomenolojinin araştırma konusuna en uygun analiz yöntemi olduğuna karar verilmiştir. Sakarya evreni içerisinden katılımcılar seçilirken amaçlı örneklem tekniği olan kartopu örneklem kullanılmıştır. Görüşme formu yarı yapılandırılmış sorular ile oluşturulmuştur. Araştırma, katılımcılardan elde edilen bulgular doyum noktasına ulaşp kendini tekrar etmeye başladığında sonlandırılmış, veriler analiz edilmeye başlanmıştır. Araştırmacı tarafından katılımcılardan edilen önemli kısımlar kodlanmış, derinlemesine analiz ile yorumlanmıştır.

1. BÖLÜM: KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

1.1. Suç Kavramı ve Tarihsel Çerçevesi

Suç kavramı birçok bilim tarafından incelenen, farklı disiplinler tarafından farklı biçimlerde tanımları yapılabilen bir kavramdır. Kadınların suçluluk oranlarından ve kadın suçlulardan bahsetmeye başlamadan önce suç kavramının genel bir çerçevesini oluşturmak, çeşitli disiplinlerdeki tanımlarını incelemek, neyin suç neyin sapma davranışı olduğunun ayrımını yapabilmek adına kadın suçluluğunun araştırması büyük bir önem arz eder.

Sosyolojik açıdan ise suç, toplumsal düzenin korunması amacıyla baskılanması gereken sosyal davranışlardır. Toplumun düzenini bozan ve toplum değerlerine aykırı olan her türlü eylemi içerir. (İçli, 2007, s.24). Suç eylemi, toplumsal bir olgu olarak kabul edilmektedir. Fakat genellikle bireyin tek başına gerçekleştirebileceği bir eylem olarak algılanır (Güçlü ve Akbaş, 2019, s.3). Buradan hareketle suç davranışlarında sapmalar meydana gelmektedir. Sosyolojik perspektiften bakıldığında suçun ortaya çıktığı yer, toplumsal yapıdır. Her toplumsal yapının kendi içerisinde farklı dinamiklere sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda suçun mahiyeti toplumdan topluma değişkenlik göstermektedir. Sosyolojik açıdan özet bir ifade ile toplumsal normların dışında kalan davranışlardır (Bayraktar, 2015, s.476). Dolayısıyla suçun anlaşılıp ele alınması toplumsal bağlam ile dinamikleri detaylıca incelemeyi gerektirir.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında sosyologlar küresel boyutta özellikle de Amerika Birleşik Devletleri'nde suç olgusuna karşı yoğun bir ilgi göstermişlerdir. İşlenen suçların neden işlendiğini anlayabilmek amacıyla bireylerin sosyalleşip etkinlikte bulunduğu sosyal çevreleri incelenmiştir. Bu yaklaşım doğrultusunda kültür değerlerinin rolü, ailelerin yapısı, suç grup ve organizasyonlarının etkisi gibi konular araştırmaların merkezine konulmuştur. 1960'lardan sonra ise suç sosyolojisi yerini büyük bir ölçüde sapma sosyolojisine bırakmıştır (Dönmezer, 1994, s.5-6). Bu yeni yaklaşım sadece suç davranışını incelemek yerine, toplumsal normlardan sapma olarak değerlendirilen geniş bir davranış yelpazesi incelenmeye başlanmıştır.

Suç olgusu, işlendiği zamana, topluma ve mekâna göre farklı anlamlar taşır. Farklı bir kültürde farklı bir zamanda suç olarak nitelendirilen bir suç başka bir toplumda başka bir zamanda olağan hayatın bir parçası olabilir. Bu sebeple genel geçer bir suç tanımı yapmak

oldukça zordur (Burkay, 2008, s.2). Suç olgusu toplumsal kurgulara bağlıdır, görelidir ve bazen de geçicidir (Marshall, 1999, s.702-703). Türkiye’de Covid pandemisi sürecinde belli bir süre boyunca hafta sonları ve akşamları belirli saatlerde sokağa çıkmak yasaklanmıştı ve bu kurallar tüm toplum tarafından o dönemde benimsenmiş, kurallara uymayanlar suç işlemiş kabul edilmişti.

Durkheim’e göre suç kavramı, “İşleyene karşı ceza denilen özel bir tepkiye yol açan edim” şeklinde tanımlamaktadır. Durkheim’in tanımlamasında suç türleri farklılık gösterse de ceza derecesi ve toplumsal tepkiler gibi değişkenler göz ardı edildiğinde, her zaman ve her yerde sabittir. Ona göre geçmişten günümüze bakıldığında aynı toplumsal türlerin yanı sıra farklı toplumsal yapılarda da öngörülen cezalar arasında paralellikler gözlemlenmektedir. Bunun sebebini ise Durkheim şu şekilde açıklamaktadır: “Ulusların etik vicdanlarını benzer biçimde etkileyerek, genellikle benzer tepkilere neden olmaktadır.” Bu, kültürel, tarihsel ve sosyal faktörlerin etkisi altında olan toplumların davranışsal normlarının genel bir karşılığıdır. Durkheim suçun asıl sebebinin ne olduğunu ortaya koymak adına, çeşitli toplum türlerinde gözlemlenmekte olan farklı suçlarda ortak olan özelliklerin belirlenmesi gerektiği düşüncesini ileri sürmüştür. Buna karşılık olarak tersi bir yaklaşımla ise, suç olarak kabul edilebilecek eylemleri sadece sıralayarak bu eylemlerin özelliklerini gözlemlenmenin yeterli olmadığını ve bu yaklaşımın doğru olmadığını vurgular. Durkheim bu saptamasından hareketle: “Çünkü, her ne kadar genel olarak kabul edilen suçlar olsa da bu tür eylemlerin evrensel ölçekteki sayısı oldukça kısıtlıdır.” (Durkheim, 2006, s.99-100). Durkheim’in suç konusundaki düşüncelerin yanı sıra, suç sonrası cezalar ve toplumsal sapma noktasında toplumsal yapının kültür seviyesiyle suç ve sapmanın doğru orantılı olduğunun altını çizer. Ona göre, geleneksel toplumlar yalnızca cezalandırılmak amaçlı cezalandırılırlar. Adaletin sağlanması amaçlı olmayıp toplumsal yarar gözetilmeksizin verilen cezalar, suçun önlenmesi noktasında yeterli olmamaktadır. Bununla birlikte görülen bazı suç ve toplumsal sapmalarda ise gereğinden ağır cezalarla, yalnızca suçu cezalandırmak biçiminde gibi görünürlük kazansa da edimin gerektirdiğinden daha ağır cezai koşullar uygulanmaktadır. Bu duruma bir örnek vermek gerekirse, Roma döneminde hırsızlık yapan bir kişi, sadece çalmış olduğu nesneyi yerine teslim etmekle kalmayıp, iki veyahut dört katı kadar bir ceza ödemek durumundaydı. Cezai işlemin belirlenmesi ise ilkel toplumlarda, toplumsal yapıyı temsil eden bireylerce belirlenmiş ve öncesinde ilan edilmiş olması

gerekmekteydi. İlan edilmiş ceza dışında keyfi yaptırımların oluşması durumdan ise, iki ayrı durum ortaya çıkmaktadır. Bunlardan birinci, en azından ilan edilen cezanın dışında keyfiyete yönelik cezanın biçimsel açıdan oluşturulan toplumsal hukuk kurallarına uygunluğunun esas alınmasıdır. Aksi takdirde ikinci seçenek hukuksuzluk olarak nitelendirilecek ve yasal bir işlem olarak kabul edilmeyen bir ceza türü ortaya çıkacaktır. Hırsızın çalmış olduğunun iki katını vermesi veyahut yüz değnek vurulması gibi cezalar ilan edilmiş ise bu ceza yöntemi yasal olarak kabul edilmektedir. Fakat hırsıza ilan edilmiş olan cezanın dışında herhangi bir uygulanan yaptırım yasal olarak kabul edilmez. Buradaki asıl nokta cezanın toplumsal yapıyı oluşturan bireylerce kabul görüp görmemesidir. Toplumun onayından geçmeyen ilan edilmiş veyahut keyfi verilen bir ceza örneği hukuksal olup olmadığı da toplumu oluşturan bireylerce tartışılabilmektedir. Tüm bunlara ek olarak ilkel toplumlardaki ceza anlayışının bugün için geçersiz ilkel biçimler olduğunu vurgulamaktadır. Ona göre toplumsal dinamikler üzerinden verilen cezaların amacının suç işlemeye eğilimli bireylerde suç işleme isteğini azaltmak ve toplumu korumaya yönelik olması gerektiğini savunmaktadır (Durkheim, 2006 s. 117-120).

İtalyan Pozitivist Kriminoloji Okulu'nun kurucusu ve kriminolojinin babası olarak bilinen Lombrosso'ya göre suçluluğun asıl kaynağı yani anomaliyi ortaya çıkaran şey normdan sapma değil, farklı fiziksel ve zihinsel özelliklere sahip insanların sahip olduğu bir şeydir ve insan iradesinden kaynaklanmaz (Lombrosso ve Ferrero, 2021, s.12). Ona göre suç normaldir ve hayatın bir parçası olduğu için de suçun tamamen önlenmesi mümkün değildir. Bu sebeple suçu engelleyebilmenin yolu doğuştan biyolojik olarak suç işleme potansiyeli olan kişilerin suç işlemesini önleyen çalışmalar geliştirilmelidir (Lombrosso, 1912, s.57-60).

Suç birçok faktörle birlikte değişim gösteren bir kavramdır. Bunlardan bazıları; medeni hal, yaş, aile, eğitim seviyesi, yaşanılan yer, meslek, siyasi ve ekonomik değişimlerdir. Günümüzde işlenen suç türleri suçun işleniş yöntemi ve işlenme sebebine göre de değişiklik göstermektedir. Kentleşme ve sanayileşme ile şehirlerdeki nüfus artışları da kent hayatını daha karmaşık hale getirmiştir. Bunun sonucu olarak da özellikle kentlerde yaşayan bireyler sosyal baskı ve kontrolü daha az hisseder olmuştur (İçli ve Ögün, 1988, s.17). Örneğin günümüzde kürtaj, eşcinsel evlilikler kimi toplumlarda yasakken kimi toplumlarda yasal değildir. Sadece toplum olarak değil, 2024 verilerine göre Amerika Birleşmiş Devletlerin 28 eyaletinde kürtaj kısmen veya tamamen yasaklanmıştır. Hatta

çoğu kadın kürtaj olabilmek için farklı eyaletlere seyahat etmek durumunda kalmaktadır (Zimet vd., 2023). Suçun birçok tanımı vardır ve hukuki çerçevede tüm insanların hayatını bir noktada etkilemektedir. Suç ve sapma kavramları ise sık sık hatalı şekilde birbirinin yerine kullanılmaktadır bu sebeple hangi kavramın nerede başlayıp nerede bittiğini, hangisinin neleri kapsadığını açıklamak çok önemlidir.

Suç olgusu temelde güç ve saldırganlık kavramlarını içerisinde barındıran bir kavram olmakla birlikte, toplumsal yapı içerisinde erkeklerin kadınlara oranla suça yatkınlığı ve istatistiki olarak daha fazla suç işledikleri görülmektedir. Dolayısıyla suç kavramı sosyal yapı içerisinde temelde erkeklerle kadınlara oranla daha fazla örtüşmektedir. Bu sebeple suç davranışını açıklarken, suçluları değerlendirirken, ceza ve infaz kurumları yapılandırılırken, uygulamalar hep erkek suçlulara yönelik yapılmıştır. Ancak yakın tarihte, başta gelişmiş ülkeler olmak üzere, kadın suçluların oranlarındaki artış, suç çalışmalarında kadınları ilgi odağı haline getirmeye başlamıştır. Özellikle günümüzde kadınların toplumsal hayattaki rollerinin değişmesi kadın ve suç kavramları arasında ilişkiyi de farklılaştırmış ve daha görünür ve konuşulur hale getirmiştir (Yöndem, 2017, s.154). Peki tam olarak suç nedir suçlu kimdir?

Öncelikle suç, hukuki olduğu kadar sosyolojik ve kriminolojik bir olaydır. Bu sebeple Adalet Bakanlığı'nın Hukuk Sözlüğü'ne baktığımızda suç; törelere, ahlak kurallarına, yasalara aykırı davranış; kanunlar tarafından yanlış veya zararlı olduğu için ceza tehdidiyle yasaklanan ve bazı durumlarda cezalandırılabilen davranış, şeklinde tanımlanmıştır. Türk Ceza Kanunu'nda ise "Ceza hükmü içeren özel kanunlarda düzenlenen, hukuka aykırı ve cezai yaptırıma bağlanmış eylemlerdir. Toplumsal düzenin devamı açısından korunması gereken hukuki değerlerin bilerek ve istenerek ihlalini (kast) veya bu değerleri korumaya yönelik kurallara karşı özensizliği ifade eden insan davranışı ise "suç" tur. Suç ancak kanunla düzenlenir. Suç, bir haksızlıktır ancak her haksızlık suç değildir." (Adalet Bakanlığı, 2020). Ceza Kanununun amacı ise; "Kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemektir. Kanunda, bu amacın gerçekleştirilmesi için ceza sorumluluğunun temel esasları ile suçlar, ceza ve güvenlik tedbirlerinin türleri düzenlenmiştir." (Türk Ceza Kanunu, 2004). Her suçta hukuk ile bireylerin farklı değerleri, hakları korunur. Bunlara bireylerin mal varlığı, özel mülkün dokunulmazlığı, ifade özgürlüğü, yaşama hakkı örnek olarak verilebilir. Bu hakların ihlal

edildiği durumlarda ihlal eden bireyler yasalar ile cezalandırılırlar. Bir hukukçuya göre ise suç ‘‘Suç, isnad yeteneğine sahip bir kişinin kusurlu iradesinin yarattığı icraî veya ihmali bir hareketin meydana getirdiği yasada yazılı tipe uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylemdir.’’ (Alacakaptan, 1975, s. 1-10) şu şekilde ele alınır.

Suç kavram olarak baktığımızda sadece polis ve mahkemeler ile ilişkili gibi gelse de mikro boyutta bireyi, makro boyutta toplumsal yapıyı ilgilendirdiği için sosyal bir olgudur. Bir suç söz konusu olduğunda nedenleri, sonuçları gibi bileşenler incelendiğinde, görüldüğünden karmaşık ve çok boyutlu bir kavram olduğu anlaşılır. Suç konusunda devletin topluma karşı temelde 2 görevi bulunmaktadır. Bu görevler özünde toplumsal yapının güvenliğini ve adaletini sağlamak üzerinedir. Toplum da devletten bunları talep etmektedir. Güvenlik ve adaletin sağlanamaması durumunda iktidarlar, bireylerin üzerindeki tahakküm güçleri zayıflar ve devlet toplumsal yapı üzerindeki hakimiyetini kaybeder. (Dolu vd., 2013, s.3-4). Bireylerin kişisel alanlarını ihlal ederek kamusal alana giren, kural ve/veya yasaları çiğneyen, kamusal otoritenin müdahalesini gerektiren ve bu sebeple de ceza ve yaptırımlara tabi tutulan fiiller, faaliyetler suç sayılmaktadır. Suçla mücadele eden formal sistemler kamu kuruluşlarıdır ve bu kuruluşları temsil eden görevliler bulmaktadır (polis zabıta gibi). Suçun ortaya çıkabilmesi için bir idari sistem veya kuruluş tarafından fark edilmeli ve müdahale edilerek işlem başlatılması gerekmektedir. Kayıtlara geçen suçların dışında kayıtlara geçmeyen birçok gizli suç türleri de mevcuttur. Bu duruma örnek verecek olursak, aile içi şiddet kayıt dışı bazı suç türlerinden biridir.

Toplumsal yapı içerisinde, düzen ve devamlılık sağlanması açısından tüm toplum ve toplulukların kendilerine ait normlara ihtiyacı vardır. Dolayısıyla her toplumsal yapı kendine has toplumsal kurallar üretmiştir. Bu üretilen kuralların uygulama sahası bulabilmesi bazı dönemlerde ve durumlarda grupların tekelinde belirlenmiş olan normlar dayatmaya bağlı biçimde uygulanmıştır. Bu gruplar uygun durumlara, uygun olan davranışlar belirleyerek onları onaylamışlardır ve sonrasında bu davranışlar toplumsal kurallara dönüştürülmüştür. Bu durumlara uygun olmayan davranışlar da yanlış olarak kabul edilmesi ile bu yasaklar yasallaştırılmıştır. Yasalaşan kuralların uygulanması için de devlet ihtiyaç gördüğü zamanlarda kolluk kuvvetleri kullanılabilmektedir. Bazı kurallar ise yasalaşmayan ve yazılı olmayan kurallardır. Becker, ‘‘*Hariciler*’’ kitabında bu

kurallara uymayan kişileri harici olarak adlandırmıştır. Aynı zamanda harici kavramını bununla sınırlandırmamıştır çünkü harici sadece toplumsal kuralları uygulamayan kişi anlamına gelmemektedir. Harici olarak toplum tarafından etiketlenen bir kişi meseleye farklı bir perspektifle yaklaşıyor olabilmekte ve dayatılan kuralları reddedebilmektedir. Aynı zamanda kural koyucunun meşruiyetini de sorgulayabilmektedir. Böylece kavramın ikinci anlamı ortaya çıkmaktadır (Becker, 2013, s.22). Kurallara uymayan veya ihlal eden bireyin bakış açısına göre kendisini etiketleyen kişiler harici pozisyonundadır.

1.2. Suç mu, Sapma mı?

Sapma, kültürel normların açıkça ihlal edilmesi (Macionis, 2017, s. 216), bir toplum ve birçok insan tarafından kabul edilen normlar kümesine uyum sağlayamama (Giddens, 2013, s.842) ortalamadan aşırı derecede fazla sapan her davranış (Becker, 2013, s.24) olarak tanımlanabilir. Toplumdaki kabul edilebilir Bir davranışın sapma mı suç mu olduğunu ayırt edebilmek çok önemlidir. Suç ile sapma ilişkili kavramlardır, fakat tamamen ayrı anlamları vardır ve birbirlerinin yerine kullanılamazlar. Bu iki kavramı birbirinden ayırt etmenin en kolay yolu ise davranışın hukuk sistemi tarafından mı yoksa toplum tarafından mı yaptırıma tabi tutulduğunu belirlemektir. Yani suç, kanunlarda açıkça yasaklanan ve karşılığında ceza öngörülen her türlü eylem iken; sapma, toplumsal normlar içinde kabul edilmeyen her türlü davranış olarak basitçe tanımlanabilir (Bahar vd., 2013, s.3). Her kültürde hem idealize edilen davranışlar hem de gerçek davranış örüntüleri vardır. Her zaman toplumlar bu ideal davranışları tümüyle hayatlarında uygulayamazlar. Gerçeklikteki davranış örüntüleri uyum ve sapma normları olarak ayrılabilir. Olumlu sapma uyum davranışı iken olumsuz sapma, sapma normlarıdır. Daha detaylı açıklamak gerekilirse, olumlu sapma idealize edilen davranış örüntülerine yaklaşmayı ifade eder. Olumluya ve yukarıya doğru sapan kişi davranış ve düşünce örüntülerini yukarı çeker ve örnek kişidir. Yaşadıkları dönemde radikal, fanatik olarak tanımlanan tarihsel kişiler zamanla halk kahramanı olarak adlandırılabilir. Siyasal veya dini devrimciler de bunlara örnek verilebilir. Bu iki örnekteki gibi olumlu sapmaların olumlu olarak algılanabilmesi için zamanın önemli olduğunu da vurgulamak gerekir. Olumsuz sapma ise aşağı ve yetersiz davranış örüntülerini işaret eden sapmadır. Toplumsal yaşamı düzenlediği varsayılan toplumsal kural ve normların oluşturmuş olduğu sınırların ihlal edilmesine sosyolojide sapma denir. Her suç bir sapmadır fakat her

sapma bir suç değildir (Yüksel vd., 2019, s.4-5). Tüm sapkınlıklar eylem ya da tercih içermezler. Bazı insanların sadece varoluşu bile diğerleri için sorun olabilir. Gençler için yaşlılar, beyazlar için renkli tenler, sağlıklı bedenlere sahipler için engelliler, zenginler için fakirler (Macionis, 2017, s. 216) uzak durulması gereken kişilerdir. Bir sapkın davranış sergilemese dahi onları ötekileştirerek uzak durabilirler.

Toplum sapma davranışı gösteren kişilerin bu davranışı neden yaptıklarını, onları yasaklanmış şeyleri yapmaya iten farklılıkların ne olduğunu öğrenmek ister. Genellikle de sapkın davranışın, bu davranışı yapan kişinin sahip olduğu kişilik özelliklerinden kaynaklandığı ve sapma yönelimli davranışa meyilli olmasının veya sapkın bir davranış geliştirmesinin zorunlu veya kaçınılmaz olduğu yargısı benimsenmiştir. İstatistiki veya patolojik yaklaşıma bakıldığında istatistiki yaklaşımda, en yaygın olandan farklı olan şey sapma olarak tarif edilebilir. Fakat bu tanıma göre solak olmak da sapkınlıktır çünkü yaygın değildir. İstatistiki bakış açısı sorunu basitleştirir. Patolojik yaklaşımla yaklaşıldığında sapkınlık patolojik bir durumdur. Bir organ artık işlevlerini yerine getiremiyorsa patolojik olarak addedilir. Davranışlara da bu bakış açısıyla yaklaşır. Eğer normalin dışına çıktıysa bir kişi, patolojiktir. Yani sapkınlık bir akıl hastalığıdır bu bakış açısına göre. Bu iki bakış açısı şu şekilde işler, yaygın olarak kabul edilen sapkınlık tanımı kabul edilir ve anoloji yoluyla sapkınlığın kaynağı da sebebi de bireydendir. Sosyologlar ise sapkınlığın tanımını yapabilmek için şu soruyu sorarlar: Toplumun istikrarını olumsuz etkileyerek devamlılığını tehlikeye atabilecek süreçler nelerdir? Bu süreçleri sapkın olarak nitelendirerek toplumsal düzensizlikleri tespit edebilirler. Toplum içerisinde istikrarı sağlayarak destek veren işlevsel özellikler ile istikrarı bozan bozuk işlevli özellikler arasında ayırım yapılır. Bu bakış açısı diğerlerinden şu bakımda ayrılır. Toplumun henüz farkında olmadığı ve soruna yol açabilecek alanlara dikkat çekmesi açısından oldukça faydalıdır. Ama tabii ki neyin işlevsel ne değil bunun ayırımını yapmak pratikte, bahsedildiği kadar kolay değildir (Akers, 2012, s.4). Dolayısıyla, sosyolojik yaklaşımlar sapkın davranışı birey odaklı olarak değil toplumsal yapı ile işlevsellik bağlamında ele aldığı daha kapsamlı bir anlayış sunar.

Toplumların, grupların ve bireylerin sapma davranışını çoğu zaman bireylerin bireysel seçimleri veya kişisel başarısızlıkları gibi görme eğilimi bulunsada hem uyum hem sapma toplum tarafından biçimlenen davranışlardır. Hiçbir düşünce, hiçbir davranış biz onları sapkın addedene kadar kendiliğinden sapkın değildir. Toplum tarafından sapkın

hale getirilir. Her davranış her toplumda, her grupta sapkın olarak adlandırılmaz. Davranışlar her toplum için bile farklılık gösterirken tüm dünya söz konusu olduğunda çeşitlilik artmaktadır. Örneğin, ABD'nin Nevada kırsalında fahişelik yasaldır. Tüm dünyada alkole erişim yaşı 18 iken yine ABD'de 21 yaşına kadar yasaklanmıştır. Çoğu ülkede ehliyet alıp araba kullanabilme yaşı 18 iken ABD'de gençler 16 yaşında ehliyet alarak araba kullanabilmektedir (Macionis, 2017, s.218-219).

1.3. Suç Teorileri

Suç kuramları neden sosyal ve yasal normların ihlal edildiğini açıklamaya çalışır. Her kuramcı kendi bakış açısı ve yetiştiği ekol çerçevesinde bazı soruları yanıtlamaya çalışır: İnsanlar neden suç işler veya işlemezler? Bazı bireylerin yasaları ihlal etme ihtimali diğer bireylerden daha yüksek midir? Bireyler hangi süreç ve koşullar altında yasaları ihlal edecek noktaya gelir? Bir birey suç işlerken diğer birey fırsatı bulunurken neden bu suç işlemez? Suç işlemiş bireyler ve suç işlemeye devam etmeye meyilli midir yoksa suç işlemeye devam etmek durumunda mı kalırlar? Bu soruların yöneltildiği gruplara göre “makro” veya “mikro” teori olarak adlandırılırlar. Farklı toplumlar arasındaki veya içindeki farklılıklar araştırıldığında makro, daha küçük grup ve bireysel farklılıklara odaklanıldığında analiz düzeyi mikro olarak adlandırılır (Akers, 2012, s.4). Suç kuramları her birini bulundursa da ne tamamen yapısal ne de tamamen süreçsel olarak kabul edilememektedirler. Toplumsal yapıyı vurgulayan suç kuramları, gruplar, sınıflar, topluluk ve toplumların arasındaki suç oranlarının aralarındaki sosyal ve kültürel farklılıklardan kaynaklandığını öne sürer. Suç kuramlarını mikro makro dışında sınıflandırmanın farklı yolları da vardır. Teoriler genel bilimsel disiplinlere göre de kategorileştirilebilir. En yaygın ayrımların ilki; suçları genetik, fiziksel, kimyasal veya nörolojik fizyolojik değişkenlerle açıklamaya çalışan biyolojik teorilerdir. İkincisi; kişilik, zihinsel yetersizlik, duygusal uyumsuzluk, psişik rahatsızlık gibi özelliklere dayanan psikolojik teorilerdir. Üçüncüsü ise; suçları kültürel, sosyo-demografik, yapısal değişkenler ile açıklayan sosyolojik teorilerdir. Bazı teoriler ise iki veya fazla disiplinden yararlanır çağdaş teoriler örneğin. Çağdaş biyolojik teoriler sadece genetik özellikler ile ilgilenmez, psikolojik ve sosyolojik değişkenlerden de yararlanır (Akers, 2012, s.5-6).

1.3.1. Biyolojik Teoriler

Çok uzun zaman değil, yaklaşık bir asır kadar öncesinde 1870’li yıllarda suçluların belirli fiziksel özellikler ile tespit edilebileceğine inanılıyordu ve insanın sapma davranışını biyolojik güdüler ile gerçekleştirdiğinden bahsedilmekteydi. Dolayısıyla suça ilişkin ilk düşünceler biyolojik nedenlere odaklanıyor, araştırmalar buna göre yapılıyordu. Bu düşüncenin öncülerinden kriminolog ve doktor olan Lombroso suçluların biyolojik özelliklerini sıralamıştı. Suçluların; dar alınları olan, çıkık çene ve elmacık kemiklerine sahip, saçsız ve normalden uzun kolları olduğunu öne sürmüştü. Yaptığı araştırmanın yanında evrim düşüncesinin de etkisinde kalan Lombroso suçluların maymundan gelen atalara benzediğini, gelişimlerini sağlayamadıklarını, bu sebeple sapma davranışı gösterdiklerini söylüyordu (Macionis, 2017, s.217). Kişilik özelliklerinin kalıtım ile aktarıldığına dair kanıt olmaması sebebiyle bu iddialar çürütülmüştür. Fakat bu biyolojik özellikler tüm toplumda yaygın olan özellikler olduğu için ve bireyler suç işlemekten teşhis imkânı vermediği için eleştirilmekteydi. Günümüzde yapılan en iyi tahmin, çevresel etkenlerin biyolojik etkenlerle birleşmesi sonucu bazı suçların açıklanabilmesidir. Burada da eleştirilen ve eksik kalan kısım sapma olarak nitelenen çoğu davranışın biyolojik olarak normal olarak nitelenen insanlar tarafından yapılmasıdır ve fiziksel özelliklerin suçluları suçsuzlardan ayırmaya imkân vermemesidir. Eleştirildiği bir diğer nokta ise birey odaklı bir yaklaşım olması sebebiyle sapkın olanın neden sapkın olarak tanımlandığına bir açıklama getirememesidir.

1.3.2. Psikolojik Teoriler

Biyolojik yaklaşımlar ile insanların neden suç işlediği sorusuna yanıt alınamayınca ruh bilimciler devreye girmiştir. Suçluluk konusunda biyolojik ve ruh bilimsel yaklaşımların ikisi de sapkın davranışların bireydeki sorunlardan/farklılıklardan kaynaklandığını varsaymıştır. Sapkın davranışlara bireyin kontrolü dışında bedensel veya zihinsel etkenlerin sebep olduğu düşünülmektedir (Giddens, 2013, s.840-842). Psikolojik teoriler de biyolojik teoriler gibi, sapkınlığı bireyin kişiliğindeki anormallikler ile açıklamaya odaklanmaktadır. Aileden genler ile geçen hastalıkların dışında, sosyalleşme sürecinde miras alınan kişilik özellikleriyle birlikte, çoğu psikolog bireylerin kişiliklerinin sosyal deneyim ile şekillendiğini dile getirirler. Psikologların tanımına göre sapma başarısız sosyalleşmenin bir çıktısıdır. Reckless ve Dinitz’in 1967 yılında suçun yaygın olduğu bir

yerde yaşayan 12 yaşındaki erkek çocuklarına yaptıklarına araştırma sonucunda “iyi” çocukların güçlü bir vicdana sahip, hayal kırıklığı ile baş edebilme yetisi yüksek, kültürel norm ve değerlerle özdeşleşen çocuklar iken, “kötü” çocuklar zayıf vicdanlı, hayal kırıklığına tolerans geliştirmekte zorlanan, kültürel normlara ayak uydurmakta zorlanan çocuklar olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Sonuç olarak da “iyi” çocuklar “kötü” çocuklara oranla polis ile daha az oranda muhatap olacaktır çünkü sapkın güdülerini kontrol edebilen bireylerin sorundan uzak kalacağını varsayılmıştır. Psikologlar davranış örüntülerinin sapkın davranışlarla bağlantılı olduğunu göstermişlerdir. Bazı ciddi suçlar utanç hissi olmayan, mağdurlara empati veya sempati gösteremeyen psikopatlar tarafından işlenmektedir. Fakat bununla birlikte çoğu ciddi suçun neden psikolojik profilleri normal kişiler tarafından işlendiğini açıklamak konusunda zayıf kalmışlardır. Hem biyolojik hem psikolojik yaklaşım sapkın davranışta bireye odaklanmış, sapkınlığı bireye özgü algılamıştır. Bunun sonucunda da uyumsuz davranışların toplumsal yapı ile ilişkisini açıklamak konusunda sınırlı kalmışlardır (Macionis, 2017, s.218). Bu iki pozitivist kuram zamanda birçok eleştiri ile karşılaşmışlardır. Zamanla ilgi ve dikkat bireyci kuramlardan kültürel bağlamı vurgulayan kuramlara yönelmiştir. Çünkü onlara göre insanların neden suç işlediği sorusuna verilecek yanıt sosyolojik olmalıdır (Giddens, 2013, s.840-842).

1.3.3. Sosyolojik Teoriler

Sosyolojik suç teorileri olarak bilinen teorilerin bir derlemesi, suç olaylarını sosyal ilişkiler, süreçler ve yapılar açısından açıklamaya çalışır (Vold, Bernard ve Snipes, 2002). Örneğin Merton (1938)’e göre anomi teorisine göre sosyal standartları bozanlar ile toplumsal hedeflere ulaşmak isteyenler çatışır ve bu da suça yol açar. Bu teori, toplumun hedeflere ulaşma yollarının kısıtlandığı bir durumu açıklamakta ve bu kısıtlamanın suç oranlarında artışa yol açabileceğini ileri sürmektedir. Tersine, sosyal öğrenme fikri, suç faaliyetinin, insanların tanık olduğu ve çevrelerinden özümsemiği eylemlerden kaynaklandığını öne sürmektedir (Akers, 1973). Bu hipoteze göre insanlar suç davranışlarını etkilemektedir ve suç, sosyal etkileşimler ve öğrenme süreçleri yoluyla yayılmaktadır.

1.3.3.1. Yapısal İşlevselci Teoriler

İşlevselci teorilere göre suç ve sapkınlık yapısal gerilimlerden, toplumdaki ahlaki düzenlemelerin eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Eğer bireylerin ve grupların hedefleri, mevcut ödüller ile denkleşmiyorsa, talep edilenler ve gerçekler arasındaki uyumsuzluk bazı bireylerin sapkın davranışlara yönelmesine sebep olabilmektedir (Giddens, 2013, s.844). Bununla birlikte yapısal işlevselci yaklaşıma göre; sapkın davranışlar sosyal hayatın, sosyal örgütlenmenin gerekli bir parçasıdır.

Durkheim (2016), sosyal olayları “şeyler” olarak adlandırmıştır. Sosyal olaylar “şeyler” olarak ele alındığı zaman ampirik bir değer taşır ve bu sayede deney yoluyla analizi sağlanabilir. Her sosyal olay başka bir sosyal olayın nedenidir. Sosyal olay ise bireylere uygulanan dışsal zorlayıcı güçtür. Normal ile anormal birbirinden ayırmaya yönelik kuralları suç olgusunu örnek vererek açıklamaktadır. Suç her toplumda farklı çeşit ve niteliklerde bulunmaktadır ve varlığına gelecekte de devam edecektir. Eğer suç günden güne nüfusla birlikte azalıyor olsaydı ancak o zaman gelecekteki etkisini yitirebilirdi. Ancak suç oranları sürekli artmaktadır ve artmaya da devam edeceği tahmin edilmektedir. Bu sebeple de suç her sağlıklı toplum için suç her ne kadar anormal bir olgu olarak görülse de sık sık yaşanan bir gerçeklik olması sebebiyle normal olarak değerlendirilmelidir. Bireyler gibi toplumlar da dinamik bir yapıdadır ve değişim hızları her zamanlı eş zamanlı ilerlemez. Bu dengesizlik ve uyumsuzluk beraberinde suç davranışını getirir. Peki suç bu durumda nasıl anormal olarak değerlendirilir diye sorulacak olunursa; suç, suçluluğun aşırı oranlarda ortaya çıktığı durumlarda anormal olarak nitelendirilmeli, şeklinde açıklamaktadır Durkheim. Bir suçun kalıplaşmış şekilde devam etmesi, bireylerin bilinçleri üzerinden devam etmesi anlamına gelir. Kolektif bilinç arttığında sapmalara verilen tepkiler de artacak ve bu sapmalar da suç olarak ortaya çıkacaktır. Suçun varlığı olağan bir durumdur ancak kurallarla dizginlendiği ve kontrolü sağlandığı taktirde. Suçun toplumsal yapı içerisinde zaman zaman toplumu besleyende bir yönü olduğunun altını çizer. Kolektif duyguları harekete geçiren suç olgusu “şeyler”in ilerlemesine sebep olabilir. Bunu da şu örnekle açıklamaktadır, Sokrates’in işlediği suç (özgür düşünce) sonucu ölümü tüm insanlığın yararına olmuştur. Yeni bir ahlak ve inancın doğuşunu hazırlamıştır. Değişime ve gelişime vesile olmuştur. Suç de aynı bağlamda düşünülebilir.

Durkheim, birçok önemli işleve hizmet ettiği için sapmanın, sosyal örgütlenme için gerekli olduğunu iddia etmiştir. Sapmayla ilgili hiçbir şey anormal değildir ve hatta işlevlere sahiptir. Bunların ilki; sapmanın uyarlayıcı bir işlevi vardır. Sapkın davranışlar toplumlarında yeni düşünceler ve meydan okumalar yaratarak değişimi teşvik eder ve değişimler yaratır. Sapkın davranışlarda bulunan kişiler aykırıdır. Varlıkları bile toplumun ahlaki sınırlarını genişletmeye yeterlidir. Günümüzde sapkın olan, geleceğin ahlaki değeri olabilir. İkincisi; sapmaya verilen yanıtlar ahlaki sınırları korumayı destekler. Bazı bireyler toplum tarafından sapkın olarak tanımlandığında doğru ve yanlışın arasına kalın çizgiler çizerler. Neyin ahlaklı neyin olmadığı belirlenmiş olur (Durkheim, 1964, akt. Macionis, 2017, s.219-220). Üçüncü olarak; sapma davranışı, kültürel norm ve değerleri onaylar. Kötü olmadan iyi olmayacağı gibi suç olmadan da adalet olamaz. Sapma, ahlakiliği ve erdemli davranışları desteklemek ve tanımını yapabilmek açısından gereklidir. Dördüncü ve son olarak ise sapmaya verilen yanıtlar insanları birleştirir. Sapkın davranışa verilen ortak tepkiler insanları birbirine bağlayan ahlaki ve toplumsal değerleri pekiştirdiği için önemlidir (Giddens, 2013, s.845).

Merton gerilim teorisini hem psikolojik hem yapısal açıklamalar bir araya getirilerek kurmuştur. Merton da Durkheim gibi sadece hızla gelişen toplumsal değişimlerin oluşturduğu sorunlar ile ilgilenmemiştir, sapma davranışının biyolojik temelli olduğu görüşünü reddederek suçun toplumsal olduğunu savunmaktadır. Durkheim'in suç ve sapkın davranışlar üzerine düşünceleri dikkatleri biyolojik ve psikolojik açıklamalardan, toplumsal sebepleri araştırmaya yöneltmek konusunda etkili olmuştur. Merton, anomi kavramının suç eylemini meşru fırsatların engellenmesi etrafında tartışır (Kızmaz, Z. 2005, s.351). Toplumun kabul ettiği normlar ile gerçeklik çatıştığında bireyin davranışları üzerindeki gerilime işaret ederek anomi kavramını gerilme kavramına uyarlamıştır. Bireylerin kültürel hedeflere ulaşması, toplumun onlara sağlayacağı araçlara (okul veya iş fırsatları gibi) bağlıdır. Hedefler ile araçlar arasındaki tutarsızlıklar bu teorinin temelini oluşturur. Gerilim teorisine göre bir bireyin kültürel amaçlarına ulaşmak için kullanacağı araçlar vardır. Bireyler kültürel istekleri yerine getirmesi gereken araçlara sahip olamadığında ortaya çıkabilecek sapkın davranışlar üzerinde durmuştur. Örneğin, toplumda zengin ve başarılı olmak isteyen birçok birey vardır fakat her bireyin bu normlara ulaşacağı yollar farklıdır çünkü her birey farklı sınıfsal, dini veya etnik etkenler doğrultusunda farklı imkanlara sahiptirler. Özellikle sanayi toplumlarında başarıya

ulaşabilmek için disiplin ve çok çalışma ile her insanın başarıya ulaşacağı varsayılır fakat pratiğe döküldüğünde herkes bu sonucu alamaz (Giddens, 2013, s.845). Bu sebeple bu imkanlara en az sahip olan alt sınıf mensupları üst sınıfa yükselebilmek için gayrimeşru yollara başvurabilmektedirler. Kısaca, bazı bireyler toplumun yücelttiği konumlara meşru yollarla gelemeyeceğini anladığında, meşru olmayan yollarla gerçekleşen eylemdir. Bu teori insanların ahlaklı bireyler olduğu varsayımına dayandığı için suç işleme veya sapma davranışını “sosyal baskı” kavramına dayandırmaktadır. Bireyler suç işlemektedir çünkü bulundukları sınıfın değerlerine karşı çıkıp diğer kişileri rahatsız etmeyi amaçlarlar. Bir nevi dikkatleri üzerlerine çekmek isterler. Toplumun sosyal yapısı ve uyguladığı sosyal baskı bu bireylerin suç işlemelerine neden olmaktadır. Merton gerilime gösterilmesi muhtemel olan olası tepkileri 5 ayrı şekilde sıralamıştır.

1) Uyumluluk: Bireyler hem kültürün amaçlarını hem de amaçlara ulaşabilmek için yine kültürün seçtiği yolları seçer, bu yolda ilerlerler. Başarısız olsalar dahi sapma davranışı göstermezler.

2) Yenilikçilik: Bireyler kültürel amaçları kabul etseler de hedefe ulaşabilmek için meşru olmayan yeni yollar da keşfedebilirler. Hırsızlık, gasp, zimmete para geçirmek bunlara örnek verilebilir. Bu arayışlar da sapma davranışı olarak tanımlanır. Bireyler hedefe ulaşır fakat sapma davranışı göstererek.

3) Şekilcilik Bireyler kültürel amaçları reddetseler de toplumun beklentilerine uyarlar. Hedeflere ulaşmak için kuralların dışına çıkmazlar. Norm dışına çıkmadıkları için de davranış biçimlerinin sapma olup olmadığı tartışmaya açıktır.

4) Geri Çekilme: Bireyler hem kültürel hedefleri hem de gerçekleştirilecek yolları reddederler. Merton’a göre bu bireyler yasal yollardan hedefine ulaşmayı deneyip başarısız olmuş kişilerdir. Bu başarısızlık sonucunda da uyuşturucu ve alkole yönelen davranış örüntüleri sergileyip toplumdan uzak durduklarını vurgulamıştır.

5) İsyan: Bu bireyler de geri çekilmedeki gibi kültürel hedefleri ve ulaşma yollarını reddederler fakat onlardan farklı olarak toplumdan uzaklaşıp izole olmak yerine sorumluluk bilinciyle devrimci bir tavır alarak yeni hedef ve vasıtalar ararlar (Korkmaz ve Kocadaş, 2006, s138).

Merton uyum tiplerini daha kolay anlaşılması amacıyla tablolaştırmıştır. Bireylerin amacı ve bu amaca ulaşma vasıtasarı meşru ve toplumun kabul ettiği davranışlar ise “+”, amacı

ve amacına ulaşma yolları meşru olmayan ve toplum tarafından kabul görmeyen davranışlarsa “-” ile aşağıdaki tablodaki gibi gösterilmiştir.

UYUM TİPLERİ	KÜLTÜREL HEDEFLER	KURUMSALLAŞMIŞ VASITALAR
UYUMLULUK	+	+
YENİLİKÇİLİK	+	-
ŞEKİLCİLİK	-	+
GERİ ÇEKİLME	-	-
İSYAN	+/-	+/-

Tablo 1: Merton’un Uyum Tipleri

Kaynak: (Korkmaz ve Kocadaş, 2006, 138)

1.3.3.2. Damgalama/Etiketleme Teorisi

Damga kavramı uzun yıllardır bilinen, sosyolojik, psikolojik, siyasi boyutları sebebiyle disiplinler arası bir değerlendirme yapılmadan anlaşılması zor olan bir kavramdır. Damga kavramı ilk olarak Yunanlar tarafından, kişilerin ahlaki konumunda normal görülmeyen, kötü kabul edilen kişileri işaretlemek için kullanılmıştır. Bu kişilerin bedenlerine bu işaretler köle, suçlu veya hain olduğunun kanıtı olarak demirle dağlanarak işlenmiştir (Goffman, 2014, s.27). Damgalanan bireylerin itibarsızlaştırmak, onların sosyal konumlarını düşürmek durumu olarak da tanımlanabilir (Özmen ve Erdem, 2018, s.185). Bu işaretler neticesinde suçlu ve kötü kişiler ömürleri boyunca bu işaretleri taşıyacak ve lekelenmiş kabul edilecek, kamusal hayatta da “normal” insanlar kimden kaçınması gerektiğini, üzerine düşünmeden bilecekti (Goffman, 2014, s.27). Damga kavramı her ne kadar sosyoloji alanında doğmuş olsa da tıp, psikoloji, kriminoloji, örgütsel davranış gibi disiplinlerde de kısa sürede etkili olmuştur (Bos vd., 2013, s.1). Damga teorisi suç kavramına diğer teorilerden daha farklı yaklaşır. “Bireyler niçin suç işler?” demek yerine “Neden bazı davranışlar sapma olarak tanımlanır?” veya “Neyin doğru neyin yanlış olduğuna kim karar vermektedir?” veya “Damgalanma, aktör üzerinde nasıl etkileri bulunur?” sorularını sorar. Damga teorisi birey değil, toplum düzeyindeki analizlere odaklanır.

Kriminolojik literatüre bakıldığında Frank Tannenbaum 1922 yılında *Wall Shadows: A Study in American Prison* adlı kitabında mesleki ve kariyer suçlularına değinerek dönemin etiketleme teorisi olarak bildiğimiz sapkınlık yaklaşımının ilk formüle eden

kişilerden biridir. Bu kitabı sosyolojik veya psikolojik teoriler çerçevesinde yazılmış akademik bir eser olmamakla birlikte Tannenbaum'un şahsi hapisane deneyimi ve hapishaneden çıktıktan sonra ziyaret ettiği hapisanelerdeki deneyimlerini de yansıtan bir eserdir. Eserinde suçları 6 kategoriye ayırmıştır.

- 1) Geçici (tekrarlanmayan)
- 2) Ekonomik (işsizlik gibi sebeplerle)
- 3) Terk edilmişler veya hayatta kalma mücadelesinde savaşı kaybedenler (tembellik gibi modern şehir yaşamının zorluklarına uygun olmayan hayat tarzları olanlar veya motivasyonsuz olanlar vb.)
- 4) Kazara (örneğin, alkollüken kavgaya karışan ve gözaltına alınanlar)
- 5) Hasta veya Hastalıklı (zihinsel veya bedensel hastalıklara sahip olanlar)
- 6) Profesyoneller (tekrarlayan şekilde suç işleyen kimse) (Tannenbaum, 1922, akt. Barmaki, 2017, s.2-3)

Tannenbaum'a göre son maddede yer alan profesyonel suçlular, suçlu hayatına henüz çocukken başlamakta, gençliğinde ve yetişkin hayatında da birçoğu suçlu olarak hayatına devam etmektedir. Tüm bu süreçlerde ıslah edilememelerinin ise birkaç sebebi bulunmaktadır. Suçlu kimliği ile damgalanan bu bireyler, yoksulluk sebebiyle temel ihtiyaçlarını karşılayamamış, ihmal ve kötü muamele gördüğü dağılmış bir evde sevgi ve ilgiden yoksun şekilde yetiştirilmiş, bir suç çetesi tarafından suç eylemleri ve teknikleri öğretilmiş, tüm bu süreçler sonucu tekrar tekrar tutuklanmış ve daha farklı suçlar daha farklı teknikler öğrenen çocuk suçlular daha duygusuz ve profesyonel bir suçlu haline gelmiştir. Tannenbaum bunu savaşı psikolojisi olarak tanımlamıştır. Çocuk suçlular gelecekte saldırganlık, cesaret, güvensizlik, duyarsızlık, topluma karşı nefret gibi özellikler göstermektedirler. Aynı zamanda bir savunma mekanizması olarak da görülebileceğini ifade eder. Hapishanede kalınan ve sonrasındaki süreçte bu suçlular toplumda normal bir yaşam sürmeye uygunsuz hale gelir ve içinde tüm insanlara karşı derin bir kuşku ile yaşamaya devam ederler. Damgalama süreci de burada başlar. Tannenbaum bu durumun suçluların hayatını negatif etkilediğine dikkat çekerek “Suçlu bir geçmiş, ruh ve bedenin bir tür işaretlenmesidir. Adam işaretlenir ve sık sık polis ve yetkililer, bir kazanın (suçun) harekete geçirdiği güçlerin kaderini belirlemeye yardımcı olur.” şeklinde damgalamayı işaret eder. The Professional Criminal: An Inquiry into the Making of Criminals eserinde de toplum ve kontrol mekanizmaları tarafından

damgalanan ve kınanan suçluların bu bireyleri sadece daha kötü suçlular haline getirdiğini ifade etmiştir (Barmaki, 2017, 3-4).

Damgalama kavramını kullanmasa dahi etiketleme düşüncesinin ilk formülasyonunu Edwin Lemert birincil ve ikincil sapma ayrımını yaparken oluşturmuştur. Ona göre sapma birincil ve ikincil sapma olarak iki kısma ayrılmıştır. Birincil sapma geçici bir durumu belirtmektedir. Buradaki normun ihlali bireyin suçlu biri olarak tanımlanmasına sebep olmaz. Buradaki davranış toplum tarafından normalleştirilebilir, aktör üzerinde ise çok az baskı bulunur. Aktör suçlu olarak damgalanmadığı için de çabuk unutulur. İkincil sapmada; sapma davranışına karşı ciddi bir tepki ve toplumsal baskı ile karşılaşır aktör. Tepkiyle karşılaşan bu eylem ve davranışlar sosyal kontrol mekanizmalarıyla birlikte damgalama, sosyal dışlama, cezalandırma gibi süreçler ile tekrar üretilir (Bakacak, 2002, s 13). Toplamların bir parçası olarak hepimiz sosyal kontrole, tabiyiz. Sosyal kontrol ile toplamlar, ait olan bireylerinin düşüncelerini ve davranışlarını düzenleme girişiminde bulunurlar. Genellikle gayriresmi ve gözle görülmeyen şekillerde yapılır. Ebeveynler çocuklarını överek veya azarlayarak sosyal kontrole tabi tutarlar. Toplumun en küçük birimi olan ailede dahi sapma davranışının ciddiyetine göre bireyler cezalandırılır. Aile içerisinde verilen cezalar harçlığını kesme, hafta sonu planlarını iptal ettirmek gibi küçük çaplı yaptırımlar iken toplum içerisindeki ciddi sapma davranışları adaleti sistemi ile polisler, mahkemeler, hapishane görevlileri gibi kurumlar tarafından yaptırıma uğrar (Macionis, 2017, s. 216).

Lemert'e göre insanlar ve gruplar bu süreçler sonucu diğerler bireylerden ayrışmaları sonucu farklılaşabilmektedir. Toplum tarafından uygulanan ceza ve reddetme davranışları da bu süreci tetiklemektedir. Bu teoriye göre bireyler ebeveynleri, arkadaşları, akrabaları tarafından etiketlendikleri için suç işlemektedirler. Suç işleyen birey için suç işleme süreci; damgalanma, sosyal dışlanma, suçlu davranış pekiştirme şeklinde ilerlemektedir. Bir kez polis veya diğer sosyal kontrol mekanizmaları tarafından suçlu olarak damgalanan bireyler suçlu gibi davranmaya başlarlar ve kendilerine saygılarını koruyabilmek adına da topluma düşman olabilirler. Ceza evleri, akıl hastaneleri, ıslah evleri gibi kurumlar sapkın davranışları yeniden üreten, pekiştiren kurumlardır ve suç işlemiş bireyler de kendileri gibi bireyleri toplumda bularak yeni alt kültürler oluşturur, suçlu etiketine uygun bir yaşam sürerler. Bireyin gerçek bir suçlu olarak damgalanması da ikincil sapma ile gerçekleşir çünkü sapkın davranış yapan aktör

oluşturdukları alt kültür gruplarıyla daha fazla iletişime girecek olması sebebiyle suçlu kültürdeki insanlarla daha çok sosyalleşecektir. (Lemert, 2012, s.22). Bu süreçten sonra suç işleyen aktör de kendini damgalayabilir ve ikinci bir sapmaya yönlendirir. Bu bağlamda Lemert'e göre sapma hem kolektif hem de bireyi temel alan bir yaklaşımla anlaşılmalı çalışılmalıdır.

Erwing Goffman'a göre de 3 ayrı damgalama vardır. Birincisi bedensel engeller ve fiziksel şekillerdeki farklılıkları kapsar. İkincisi kişilik özellikleri ile alakalıdır. Alkole uyuşturucuya bağımlı olmak, suç işlemiş olmak, işsiz veya akıl hastası olmak örneklerden birkaçıdır. Bu tez ile en alakalı olan damgalama da ikinci kategorideki damgalama çeşididir. Üçüncü ve son damgalama çeşidi etnik veya sınıfsal damgalardır. Sınıfsal, milli, dini ve adından anlaşılacağı gibi etnik damgalanmaları içerir. Damgalı birey kimlik algısı normal insanların düşüncesi ile paraleldir. Kişinin kim olduğunu kendi fikirleri değil başkasının fikirleri belirler. Bu sebeple de bizim onları nasıl tanımlayacağımız ve nasıl karşılayacağımız konusunda güvensiz bir hissiyat içinde bulunabilirler. Çünkü normal insanlarla iletişime geçene kadar onlara karşı nasıl bir tutum sergileyecekleri muammadır. Bu huzursuzluğun en büyük sebebi de içten içe damgaları ile tanımlanacaklarını bilmelerinde gelir (Goffman, 2014, sf.31-42). Kitapta profesyonel bir suçlu yaşadığı damgalamayı şu şekilde ifade etmiştir: Damgalayanın, Claud Cockburn, Hugh Klare, Simone de Beauvoir gibi yazarların kitaplarını okumasına çok şaşırdığını, hayrete düştüğünü, karton kapaklı gerilim kitapları okuduğunu hayal ettiğini söylediğinde bu kişinin damgalanan suçluyu aşağıladığını fark bile etmediğini belirtiyor. *‘İşte sabıkalı olduğun zaman senin bulaştığın işlere bulaşmamış düzgün insanlar sana böyle tepeden bakarlar. ‘Hayret!’ derler. ‘Bu açıdan bakıldığında insana benziyorsun!’ der gibi.*’ şeklinde yaşadığı damgalanma sürecini aktarmıştır (Goffman, 2014, sf.43). Damgalanan birey normal insanların da olduğu bir ortama girdiğinde farklı tavırlar alabilir. İlk olarak yaşayabileceği olumsuzları önceden hissedip sinerek kendini korumaya çalışabilir. İkinci olarak ise sinmekten daha saldırgan-düşmanca bir tavır alarak kendini korumak isteyebilir. Bu tavır tabii ortamda bulunan diğer normal insanların da olumsuz tepkiler vermelerine sebep olabilir. Damgalı bireylerin bu iki davranış arasında sürekli gelgit yaşaması ve normal insanlarla bir araya geldiği ortamlarda etkileşimlerinin yıpranmasına sebep olmaktadır. Damgalama sürecinde damgalanan ile damgalayan keskin çizgilerle ayrılmaz. Her insan hayatından en az bir kez bir alanda damgalanan da olmuştur

damgalayan da. Bu toplumsal hayatın kaçınılmaz bir parçasıdır. Goffman'ın deyimiyle “Normal ve damgalı somut kişiler değillerdir. İkisi de birer bakış açısidir. Bu bakış açıları karma temaslar sırasında layıkıyla yerine getirilmemiş normlar gereği toplumsal olarak üretilirler.” (Goffman, 2014, sf.192).

Becker (2013)'a göre kurallara uymayan kişileri harici olarak adlandırmıştır. Fakat harici kavramı sadece toplumsal kuralları uygulamayan, kurallara uymayan kişi anlamına gelmez. Harici olarak toplum tarafından etiketlenen bir kişi meseleye farklı bir perspektifle yaklaşıyor olabilir veya dayatılan kuralları reddedebilir, kural koyucunun meşruiyetini de sorgulayabilir. Böylece kavramın ikinci anlamı ortaya çıkar. Kurallara uymayıp onları ihlal eden kişinin bakış açısına göre kendisini etiketleyen kişiler *harici* pozisyonundadır. Goffman'a göre ise damga kavramı sabit değildir, aslında bir ilişki türünün adıdır. Damgalanan yani itibarsızlaştırılan kişi ile itibarsızlaştıran kişinin arasındaki ilişkidir damga. Bu iki öznde bulunması gereken iki ayrı özellik vardır. İlkinde, itibarsızlaştırılacak-damgalanacak kişi için onu itibarsızlaştıracak bir vasıf bulunmalıdır. Kimi zaman fiziksel kimi zaman kişiliksel. İkincisinde, yani itibarsızlaştıran için ise karşısındakini farklı-anormal olarak tanımlayacak bir vasıf bulunmalıdır. Tanımlara bakıldığında araları net ve kırmızı bir çizgiyle ayrılmış gibi görünse de durum çoğu zaman öyle değildir. Her insan hayatının en az bir döneminde bir kez damgalayan bir kez de damgalanan anormal kişi olmuştur. Çünkü normal ve damgalı olmak birer bakış açısidir. Bu bakış açıları hukuk ve normlar ile toplumsal olarak üretilir. Bireyler bu tanımlamalar tarafından dışlanırlar fakat itibarsızlaştırılmalarına sebep olan şeyin fiziksel olmadığı durumlarda (suç işlemiş kadınlar gibi) bireyler “normal” taklidi yapabilirler. Damgalılar böylece gri bi alanda, arafta takılı kalırlar. Toplum onlardan normallermiş gibi davranmalarını bekler fakat asla normal bir birey kadar yaklaşmazlar. Hem gruba-topluma aittir hem de değildir. Aitmiş gibi davranması istenir fakat aitmiş gibi hissettirilmez. Becker'a göre insanlar farklı olandan korkmakta ve çekinmektedir. Bu sebeple toplumun çoğunluğu azınlık olan farklıları kendilerine benzetebilmek için toplumsal normlar yaratır ve bunları dayatır. Sosyal problemlerle ilgilenen Becker sosyal normlardan sapmanın sosyal problemlere yol açtığını düşünmektedir. Ona göre sosyal gruplar ve toplumlar sapmayı oluşturan zorlayıcı kurallar koyar ve belli kişileri bu kuralları uygulamaya zorlarlar. Sonrasında da onları toplum dışı şeklinde etiketleyerek sapma davranışı yarattıklarını belirtir. Bu sebeple sapma, kişinin yaptığı davranışların

niteliği olmaktan ziyade başkaları tarafından koyulan norm ve yaptırımların uygulanması sonucu oluşan bir davranıştır. Yani sapmanın temel gerçeği, toplum tarafından yaratılıyor olmasıdır. Bu sebeple de sapkın davranış diye bir şeyin olmadığını, sapkın davranışın “sapma davranışı” olarak etiketlenen davranış olduğunu ifade etmektedir. Sapkın olarak damgalanan her kişinin de toplumsal normları ve kuralları ihlal etmediğini veya bazen bu normları ihlal etse dahi o kişiyi sapkın olarak damgalamayan kişilerin de bulunduğunu unutmamak gerekmektedir. Sembolik etkileşimci yaklaşımın etkisinde olan Becker, bireylerin sosyal çevresi, ailesi ve kişiliğinin yaşadığı çevredeki kişilerin ona yaklaşımlarının bir yansıması olarak yorumlamaktadır. Bu sebeple tüm insanlar çevresinin ona yaklaşım biçimlerinden ortaya çıkan bir varlıkken bu sosyal varlıklara sapkın denmesi toplumun da sorgulanmasını gerektirir. Toplumun bakış açısıyla damgalanmış, sapkın olarak nitelendirilen bireyler toplumun bir parçası olarak görülmezler ve ötekileştirilirler, tedavi ve ıslah edilmeleri gerekmektedir. Becker ise sapma davranışının ortaya çıkmasının asıl sebebinin toplumun kendisinde olduğunu savunmaktadır. Aynı zamanda bireyler kendi toplumsal kimliği ile kendi yaşadığı toplumda normal bir kişi iken farklı bir toplumda veya toplumsal sınıfta aynı toplumsal kimliği ve aynı eylemleri sergileyerek sapkın biri olarak görülebilmektedir. Becker bu duruma örnek olarak evliyken başkasına âşık olup onun peşinden gitmenin alt sınıflarda ağır damgalanmalara sebep olacağını fakat ayrıcalıklı üst sınıfta eşinden ayrılıp yeni biriyle birlikte olması toplum tarafından normal karşılanabilir. Bu durumun sebebi, toplumsal damgalamaların süreçlere göre değişim gösterebilmesinden kaynaklanır. Örnekte de kanı ayrıcalıklı grubun normlarına göre belirlenmektedir. Değişen şey bireylerin damgalama ölçüleri ve sosyal çevrelerini nasıl algıladıklarında yatmaktadır.

1.3.3.3. Feminist Teori

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine karşı çıkan ve bununla beraber kadınların haklarını savunan bir düşünce akımı olan feminizm, kadınların toplumsal yapı içerisindeki varlık sahasını ve deneyimlerini farklı perspektiflerden ele almakta ve analiz etmektedir. Feminizm, kendi içerisinde ana akımları ve çeşitlilikleri barındırmaktadır. Bu akımlar çerçevesinde kadın suçluluğuna dair farklı açılardan ele alınacaktır.

Liberal Feminizm, temel belirlenim noktası bireysel haklar ile eşitlik ilkesi üzerinedir. Bu akım, kadınların iş, eğitim ve hukuksal alanlarda belirli başlı temel haklara erkeklerle eşit

koşullara ve fırsatlara sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Bu akım savunanlar, hukuksal ve politika bazlı yapılan reformlar aracılığıyla toplumsal yapı içerisinde meydana gelen cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yönelik çalışmalar yapmaktadır. Hedeflediği asıl nokta toplumsal cinsiyet eşitsizliğini gidermeye yöneliktir (Tong, 2009, s. 11-32). Liberal feministler kadın suçluluğu üzerinde dururken hareket noktası cinsiyet eşitsizliğidir. Söyle ki kadınların suç işlemede altında yatan temel faktörler bu akımı savunanlara göre sosyo-ekonomik faktörler ve yasal sistemlerdeki ayrımcılık olarak değerlendirmektedirler. Buradan hareketle bu akım kadın suçlulara yönelik eşitlikçi ve daha adil bir hukuk sistemi oluşturulması gerektiğini savunmaktadır (Smart, 2013, s. 48-64). Liberal Feminizm akımı, ataerkil toplumsal yapıların temellinde yer alan kadınların sistematik bir biçimde baskılandığı düşüncesi üzerinde durmaktadır. Liberal feminizm, kadınların özgürlüğünü elde edebilmek adına toplumsal yapı içerisinde köklü değişiklik gerektiğini savunmaktadır. Bu akımı savunanların üzerinde yoğunlaştığı asıl konular, üreme, cinsellik ve aile yapıları üzerinedir (Firestone, 1970, s. 3-22). Bu akımı savunanlar, kadın suçluluğunu patriyarkanın bir yansıması olarak görmektedir. Kadınları suça iten asıl nedenin cinsiyet temelli baskıcı ve şiddet senaryoları üzerinden yaşadıkları deneyimlerin bir sonucu olduğunu ileri sürdüklerini savunmaktadır. Buradan hareketle liberal feminizm akımının perpektifinden bakıldığı taktirde, kadın suçluluğunun, kadınların toplumsal yapı içerisinde temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlanması ile doğru orantılı olduğunu savunulmaktadır (Chesney-Lind, 2013, s. 5-29).

Marksist ve sosyalist feminizm akımı ise, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kapitalist ekonomik sistemle girift bir biçimde olduğunu savunmaktadır. Bu perspektif üzerinden, kadınların ekonomik anlamda bağımsızlıklarına ulaşması ve sınıf mücadelesinde varlık sahası bulabilmesi adına çalışmalar yapmaktadır. Kadınların emek gücü üzerinden yapılan sömürgeciliğe vurgu yapılmaktadır (Eisenstein, 1979, s. 8-27). Maksist ve sosyalist feminizm akımı, kadın suçluluğunun temel belirlenimi olarak kapitalist sistemin ve sınıf ayrımının bir sonucu olarak değerlendirmektedir. Kadınların ekonomik anlamda dezavantajları ve emeklerinin sömürülmesine maruz kalmaları, kadınları suça yönelten başlıca sebepler olarak görülür. Buradan hareketle suçun ve suçluluğun toplumsal ve ekonomik yapılarla olan ilişkisini vurgulamaktadır (Simpson, 1989, s. 607-626).

	Liberal	Radikal	Sosyalist
En yüksek önem derecesine sahip sıralanmış sorun türleri	Siyasi-yasal boyutlar	Cinsel Üreme Boyutları	Ekonomik sorunlar
Cinsiyetçiliğin Nedenleri	Cinsiyete dayalı eşit fırsatların reddedilmesinin yarattığı yasal, ekonomik ve kültürel eşitsizlik	Erkek egemenliği, ataerkillik ve kadınların sistematik olarak değersizleştirilmesi	Baskının çoklu kaynakları (cinsiyet, sınıf, ırk), ilişkiler ve tarihsel olarak belirlenen cinsiyet statüsü faktörler
Eşitsizliğin nedenleri	Eşitsizlik bireysel farklılıkların, insan potansiyelinin ve motivasyonunun doğal sonucudur. Eşitsizlik, her şey çok eşitsiz hale gelirse veya ayrımcılığın bir sonucuysa sorun haline gelir	Tüm eşitsizlikler ataerkillikten ve cinsiyet-toplumsal cinsiyet baskısından kaynaklanmaktadır	Eşitsizlik hem sınıf sistemlerinden hem de ataerkillikten kaynaklanmaktadır. Sahipler şeylerin üretimini kontrol eder, insanlar ise insanların üretimini (üretim ve yeniden üretim) kontrol eder

Erkeklerin ve kadınların doğaları	Kadın ve erkek aynı doğaya sahiptir. Kadınların daha rekabetçi, iddialı ve bireysel olmaları gerekiyor	Erkekler ve kadınlar farklı doğalara sahiptir. Kadınların doğası (daha sevgi dolu, şefkatli ve ruhsal) erkeklerle (bazıları daha iyi diyebilir) eşit olarak görülmelidir	Doğa insan ihtiyacına yansır ve mevcut farklılıklar mevcut cinsiyet sisteminden kaynaklanmaktadır
Eşitlik nasıl kazanılır	Eşit ücret ve istihdam fırsatları gibi yasal reformlarla başarıldı	Kadınların “kendilerine baskı yapanlarla mücadele etmesi” ve kadın özelliklerini sosyal düzenin temeli haline getirmesi yoluyla ataerkilliği ortadan kaldırmak	Erkekler ve kadınlar karşılıklı saygı oluşturmak için birlikte çalışırlar

Stratejiler	Kadınların işgücünde erkeklerle eşit fırsatlara sahip olmasını sağlamak için siyasi çıkar gruplarının ve yasal reformların düzenlenmesi	Bilinçlendirme, yalnızca kadınlara yönelik grupların örgütlenmesi, androjen uygulamaların teşvik edilmesi	Ezilen grupların örgütlenmesi ve bilinç yükseltme Ezilen grupların ihtiyaçlarının karşılanmasına yardımcı olun. Ataerkilliği, sınıfı ve diğer tüm baskı biçimlerini eninde sonunda alaşağı edin
-------------	---	---	---

Tablo 2: Feminizm Türleri

Kaynak: (Enge J. 2013, s.8)

Postmodern ve postyapısalcı feminizm, akımında ise vurgulanan temel konu toplumsal cinsiyet kimlikleri ve rollerin sabit olmadığı, tersine sürekli bir biçimde yeniden üretildiğini savunmaktadır. Postmodern ve postyapısalcı feminizm, cinselliğin ve cinsiyetin, kültür, dil ve iktidar ilişkileri çerçevesinde inşa edilme süreçlerini incelemektedir (Butler, 1999, s. 1-23). Bu akımı savunanlar, kadın suçluluğu konusunda da cinsiyet kimliklerinin ve rollerinin inşası üzerinden analizlerini gerçekleştirmektedir. Toplumda suçlu olarak kabul gören kadınlar, normlara aykırı davranan bireyler olarak incelenmektedir. Bu yönden bakıldığı takdirde, kadın suçluluğunu ortaya koymak ve anlamlandırmak adına dil, kültür ve iktidar ilişkilerinin nasıl işlediğine odaklanılır (Fitz Gibbon ve Walklate, 2004, s. 95-112).

Feminizm kuramının farklı akımları, kadın suçluluğunu farklı perspektiflerden analiz etmektedir. Akımları özetleyecek olursak, liberal feminizm akımı eşitlik ile adalet arayışı üzerinde dururken; radikal feminizm akımında patriyarkal yapılar ve kadınlara yönelik baskılar konusuna vurgu yapmaktadır. Marksist ve sosyalist feminizm akımında ise ekonomik anlamda ve emek sömürü bağlamında sınıf ayrımına dikkat çekmektedir. Son olarak da postmodern ve postyapısalcı feminizm akımında ise toplumsal cinsiyet

kimliklerinin inşası ve iktidar ilişkilerini incelemektedir. Feminist kuramının farklı perspektiflerinin temelde ortak noktası kadın suçluluğunu anlamada ve çözüm yolları geliştirmede önemli katkılar sağlamaya yardımcı olmalarıdır.

Akpolat (2011)'a göre 1970-1980'lerdeki çağdaş kuramlar daha önceki psikolojik ve biyolojik kuramlardan farklıdır. Bu dönemdeki kuramlar suçu biyolojik ve fiziksel özellikler baz alınarak değil kadının sosyalleşme sürecinde nasıl değiştiğini esas alırlar. Akpolat'ın 2011 yılında Erzurum Ceza ve Tutukevinde kalan suç işlemiş kadınlarla bir nitel çalışma yapmıştır. Bu cezaevinde kalan kadınların %42,63'ü ilkokul mezunu, %5,07'si okuma yazma bilmeyen ve sadece %1,61'i üniversite mezunudur. Bir diğer ortak noktaları da düşük sosyo-ekonomik seviyelerinden gelmeleri, kentte yeni göçmüş olup gecekondü mahallelerinde yaşıyor olmalarıdır. Kadının bu ekonomik durumu ile bağlantılı olarak, kadınlar ayakta kalabilmek ve ailelerine bakabilmek için suç işlemektedirler. Çalışmanın diğer çıktılarına göre bu hayatları yaşayan kadınların hem toplumsal yapı içerisinde hem de aile içerisinde nesne konumunda olmaları kadın ve erkek suçluluğu arasındaki farkları ortaya çıkarmaktadır (Akpolat, 2011, s.234-242).

1.4. Suç Türleri

Suç, toplumsal yapıların karmaşık dinamikleriyle şekillenen ve her toplumda farklı biçimlerde tezahür eden bir olgudur. Kadınların işledikleri suçlara dair yapılan araştırmalar, kadın suçlarının oranları ve karakteri hakkında değerli bilgiler sunmakta, aynı zamanda kadınların yaşamlarıyla olan ilişkisini anlamaya yardımcı olmaktadır. Bir kadın cinayet işlediğinde, genellikle toplum, onun bu eylemi nasıl gerçekleştirebildiğini sorgularken, suçun nedenini araştırmak pek tercih edilmez. Toplumsal rollerle çevrelenmiş bir kadının bir insanı nasıl öldürebileceği asıl merak edilen konudur. Bununla birlikte, kadınların neden daha az cinayet işlediği veya erkeklerin neden daha fazla cinayet işlediği de önemli sorulardandır (Chesney-Lind ve Pasko, 2013, s. 99).

Türkiye'deki duruma bakıldığında, Türkiye Kadın Derneği Federasyonu (TKDF, 2023) tarafından 2007-2021 yılları arasında “Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı”na gelen 28.000'den fazla çağrı analizi gerçekleştirilmiştir. İstatistikler, gelen her 10 çağrıdan 8'inin şiddet mağduru kadınlar tarafından yapıldığını göstermektedir. Şiddete maruz kalan kişilerin %73'ü evli, %12'si bekar ve %7'si boşanmış bireylerdir. Faillerin %90'ını erkekler oluşturmaktadır; faillerin en büyük kısmı mağdurun eşi (%63) ve ardından aile

üyeleri (%21) olarak belirlenmiştir. Failin aile üyesi olduğu vakalarda, %29’unda baba, %19’unda diğer aile üyeleri ve %16’sında ise kardeş fail olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca, gelen aramalar incelendiğinde en yaygın görülen şiddet türleri sırasıyla fiziksel (17.601), duygusal (15.059), sosyal (5.608), ekonomik (4.346) ve cinsel (1.456) şiddet olarak tespit edilmiştir. Kadınların ev içinde bu kadar yüksek oranlarda şiddete maruz kalmalarına rağmen, hayatta kalabilmek için şiddete başvuranların oranının çok düşük olması dikkat çekicidir. Kadınlar genellikle hafif mülkiyet ve ahlaki ihlaller nedeniyle suç işlediklerinde yakalanmakta, ciddi mülkiyet ve şiddet suçlarındaki temsil oranları ise oldukça düşüktür. Bu durum, kadınların toplumsal rolleriyle paralel bir yaşam sürdürdüklerine dair önemli bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Kadınlar, erkeklere kıyasla görece kar etmeyen roller üstlenmektedirler (Chesney-Lind ve Pasko, 2013, s. 100).

Bu bölümde, dünya genelinde en yaygın suç türleri incelenmektedir. Belirlenen suç türleri arasında uyuşturucu suçları, şiddet suçları, cinsel suçlar, cinayet, organize suçlar, siber suçlar ve beyaz yaka suçları yer almaktadır.

1.4.1. Uyuşturucu Suçları

Uyuşturucu suçları, günümüzde en yaygın suç türleri arasında yer almakta olup, dünya genelinde ciddi sosyal ve ekonomik sorunlar yaratmaktadır. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), 2021 raporuna göre, dünya genelinde yaklaşık 275 milyon insan uyuşturucu kullanmaktadır ve bu durum, uyuşturucu kaçakçılığı ve ticareti gibi suçları beraberinde getirmektedir. Uyuşturucu ticareti, organize suç gruplarının önemli bir gelir kaynağıdır ve bu durum, uluslararası güvenliği tehdit eden unsurlardan biri haline gelmiştir (UNODC, 2021).

1.4.2. Şiddet Suçları

Şiddet suçları, özellikle hırsızlık, saldırı ve aile içi şiddet gibi çeşitleriyle, toplumların en büyük problemleri arasında yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 2020 raporunda, dünya genelinde her yıl yaklaşık 1.6 milyon insanın şiddet sonucu hayatını kaybettiğini ve bu tür suçların özellikle genç bireyler arasında yaygın olduğunu belirtmektedir. Şiddet suçlarının yaygınlığı, sosyo-ekonomik faktörler, toplumsal normlar ve aile dinamikleri gibi etkenlerle doğrudan ilişkilidir (WHO, 2020).

1.4.3. Cinsel Suçlar

Cinsel suçlar, cinsel saldırı ve istismar gibi türleri kapsar ve bu tür suçların raporlama oranları genellikle düşüktür. RAINN (Rape, Abuse & Incest National Network) verilerine göre, her 9 kadından 1'i yaşamının bir döneminde cinsel saldırıya uğramaktadır. Cinsel suçların mağdurları sıklıkla toplumsal damgalama ve yeniden victimizasyon gibi sorunlarla karşı karşıya kalmakta, bu durum, toplumda cinsiyet eşitsizliğini derinleştirmektedir (RAINN, 2021).

1.4.4. Cinayet

Cinayet, en ciddi suç kategorilerinden biri olup, toplumda büyük korkular yaratmaktadır. Federal Soruşturma Bürosu (FBI), 2021 verilerine göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde cinayet oranlarının son yıllarda artış gösterdiğini bildirmektedir. Bu artış, sosyal huzursuzluk, ekonomik eşitsizlik ve silahların yaygın kullanımı gibi faktörlerle ilişkilendirilmektedir. Cinayet, sadece bireyler için değil, toplum için de derin etkiler yaratmakta; güvenlik kaygıları ve toplumsal travmalar oluşturmaktadır (FBI, 2021).

1.4.5. Organize Suçlar

Organize suçlar, genellikle uyuşturucu ticareti, insan kaçakçılığı ve yasadışı silah ticareti gibi faaliyetleri kapsamaktadır. Europol'un 2020 raporu, Avrupa'da organize suç gruplarının artan etkisini ve bu grupların uluslararası düzeyde iş birliği yapma eğilimlerini ortaya koymaktadır. Organize suçlar, devlet otoriteleri üzerinde baskı oluşturarak kamu güvenliğini tehdit etmektedir (Europol, 2020).

1.4.6. Siber Suçlar

Siber suçlar, internetin ve teknolojinin yaygınlaşmasıyla artış göstermiştir. Cybercrime Magazine, 2021 verilerine göre, dünya genelinde siber suçlar nedeniyle yıllık kayıpların 6 trilyon doları bulduğu tahmin edilmektedir. Dolandırıcılık, kimlik hırsızlığı ve veri ihlalleri bu tür suçlar arasında yer almakta ve bireylerin yanı sıra kurumsal yapılar üzerinde de olumsuz etkiler yaratmaktadır (Cybercrime Magazine, 2021).

1.4.7. Beyaz Yaka Suçları

Beyaz yaka suçları, finansal dolandırıcılık, vergi kaçakçılığı ve yolsuzluk gibi ekonomik suçları içermektedir. Association of Certified Fraud Examiners (ACFE) verilerine göre, işletmelerin yıllık kayıplarının yaklaşık %5'inin beyaz yaka suçları nedeniyle gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Bu tür suçlar, genellikle yüksek profilli bireyler tarafından işlenmekte ve ekonomik istikrarı tehdit etmektedir (ACFE, 2021).

2. BÖLÜM: KADIN SUÇLULUĞU

Kadın suçluluğunun doğası hakkındaki bilgilerimiz hala başlangıç aşamasındadır. Erkek suçluluğu ve sapkınlığının tüm yönleriyle ilgili geniş çaplı belgelerle ve araştırmalarla karşılaştırıldığında, kadınlar ve suç hakkında yapılan araştırmaların oldukça yetersiz olduğu görülmektedir. Bu çalışma alanının yerince gelişmemesinin sebeplerinden biri, kısmen kadın suçluluğunun nispeten önemsiz olduğu inancının yaygınlığının bir sonucu olabilir. Kadınların eylemlerinin önemsiz olduğuna dair bu inanç ve kadınların önemsiz ve görünmez olduğu varsayımı, sadece kriminoloji veya sapkınlık sosyolojisine özgü değildir. Bu sebeple, bir disiplin olarak kriminoloji, sürekli olarak erkek odaklı önyargıya sahip olma konusunda kesinlikle benzersiz değildir; ancak politika odaklı bir sosyal bilim olarak, akademinin dar sınırlarını aşarak mahkemelerde ve ceza kurumlarında kadınların fiili muamelesi üzerinde özel etkileri olabilir. Akademik düzeyde kadın suçlulara olan ilgisizlik, kadın suçlular için mevcut olan tesislerde pek değişiklik yapılmamasından da anlaşılabilir. Kadınlar için az sayıdaki cezaevi, hüküm giymiş suçluların genellikle evlerinden ve topluluklarından kilometrelerce uzağa taşınması gerektiği anlamına gelir ve bu durum, ailevi ve diğer ilişkilerin sürdürülmesi üzerinde olumsuz etkilere yol açar. Politika odaklı sosyal bilimlerin ve politika yapımcıların, kadın suçluluğunu sadece suçlular kadın olduğu için görmezden geldiklerini iddia etmek doğru olmaz. Örneğin, annelik yoksunluğu veya kadınlar arasında delilik ve zihinsel çöküntü gibi alanlarda bol miktarda materyal bulunmaktadır. Bu nedenle, kadınların belirli durumlarda araştırma ve inceleme hakkı kazandığı, yani kadınların sosyal bir ‘sorun’ olarak tanımlanabilir hale geldikleri durumlar olduğu görülmektedir. Bu nedenle, kadın suçluluğunun büyük ölçüde ihmal edilmesinin, kadın suçluların acil bir sosyal sorun olarak düşük statüsüyle doğrudan ilişkili olduğu muhtemel görünmektedir. Geçmişte, kadın suçluluğu toplumsal düzene önemli bir tehdit olarak düşünülmemiştir ve günümüzde kadınlar tarafından işlenen suçların artmasıyla birlikte bile, kriminologlar ve politika yapımcılar, kadın suçluların yasanın ve düzenin sorunsuz işlemesine yönelik önemsiz rahatsızlıklar olduğu fikrini yeniden değerlendirmekte yavaş davranmaktadırlar (Smart, 2013, s.1-2). Oysa suç istatistikleri, toplumdaki suç olgusunun kapsamını ve yapısını anlamak için hayati öneme sahiptir ve kadın suçluluğunun görmezden gelinmesi hem istatistiksel hem de toplumsal açıdan önemli bir sorundur. Toplumda geleneksel olarak kadınlar, daha az saldırgan ve suç işlemeye eğilimli olmayan bireyler olarak algılanmaktadır. Bu algı, kadınların suç

işlemesinin göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Kadınların suçlu olabileceği düşüncesi, toplumsal normlara ve beklentilere aykırı görülmektedir (Heidensohn ve Silvestri, 2012, s. 336-367). Medya, suç haberlerinde genellikle erkek suçlulara odaklanmaktadır. Kadın suçluların haberlerde daha az yer alması, toplumda kadın suçluluğunun düşük olduğu algısını pekiştirmektedir. Bu durum, kadın suçluluğunun önemsenmemesine ve araştırılmamasına yol açmaktadır (Steffensmeier ve Allan, 1996, s. 459-487). Hukuki sistemler, kadın suçluları erkek suçlulara göre daha farklı ele almaktadır. Kadın suçluların daha hafif cezalar alması veya rehabilitasyon programlarına yönlendirilmesi, kadın suçluluğunun kayıtlarda daha az görünmesine neden olmaktadır (Chesney-Lind ve Pasko, 2013, s. 45-67).

Feminist düşüncelerin çeşitli yaklaşımları ve farklı amaçlarına rağmen tüm feminist düşüncelerin ortak temeli mevcut sistemin patriyarkal olduğu görüşünde hemfikir olmalarıdır. Birbirinden farklı feminist düşünceler incelendiğinde hepsi temelde ataerkil sisteme karşıt bakış açıları geliştiren kabullere sahiptirler. Günümüzde kadın suçluluğuna ilişkin belirlemeler genellikle feminist araştırmacılar tarafından yapılmaktadır. Kadın ve suç üzerine yapılan daha önceki çalışmaların sonuçlarının ataerkil tutumla tutarlı olarak taraflı sonuçlar ortaya koyduğu ve kadınların ikincil olarak kabul edildiği sonuçlar ortaya koyduğu görülmektedir. Feminist araştırmacılara göre ataerkil yapı içerisinde suç ve kadın suçluluğu kavramlarına anlam kazanmaktadır. Bu sebeple, kadınların suçluluğuna ilişkin sorunların çözümüne yönelik öneriler, ataerkil sistemi değiştirmeye veya kökten değiştirmeye yönelik önerilerle birlikte düşünüldüğünde tutarlıdır.

Geçmişte suç bilimciler kadın suçlarına daha ilgisiz kalmış olsalar dahi günümüzde bu yaklaşım çok değişmiştir ve kadın suçluluğuna karşı duyulan merak ve araştırmalar günden güne artmaktadır. Kadın suçlarına artan ilginin sonucunda özelliklerde son zamanlarda yapılan araştırmalar ile cinsiyet ve suç ilişkisi hakkında, yaşlılık ve suç ya da ırk ve suç hakkında bilinenlerden daha fazlası bilinmektedir. Sosyologlar resmi ve resmi olmayan suç verilerini inceleyerek küçük suçları açıklamak için geleneksel sosyolojik suç teorilerinin kadınlar ve erkekler tarafından işlenen suçları açıklamada elverişli olduğunu kabul edebilirler. Fakat asıl önemli olan suç biliminin kurulduğu tarihten beri erkek suçluluğunu açıklamak için geliştirilmiş teoriler aynı zamanda kadın suçluluğunu da açıklamak için yeterli midir? Erkek suçluluğunu üreten toplumsal koşullar kadın suçluluğunu da üretir mi? Suç işlemeye sebep olan durumlarda cinsiyetler arasında

benzerlikler mi bulunur farklılıklar mı? Kadınlar ile erkeklerin suç işleme kalıplarının arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelemeye değerdir. Erkekler tüm suç kategorilerinde fuhuş hariç olmak üzere kadınlardan çok daha yüksek oranlarda suç işlerler. Suç kategorileri arasındaki cinsiyet farklı en ciddi suçlarda çok büyük iken mülkiyet suçu gibi hafif suçlarda en düşüktür. Çeşitli kanıtlar, erkek ve kadın suçluluğunun nedenlerinde önemli ölçüde örtüştüğünü ve hem geleneksel hem de daha yeni kuramsal bakış açılarının hem kadın suç işleme kalıplarını hem de daha az ciddi suçlar için cinsiyet farklarını açıklamaya yardımcı olabileceğini göstermektedir. Ciddi kadın suçları ve ciddi suçlarda cinsiyet farklarının açıklanması daha sorunludur (Steffensmeier ve Allan, 1996, s.460-464).

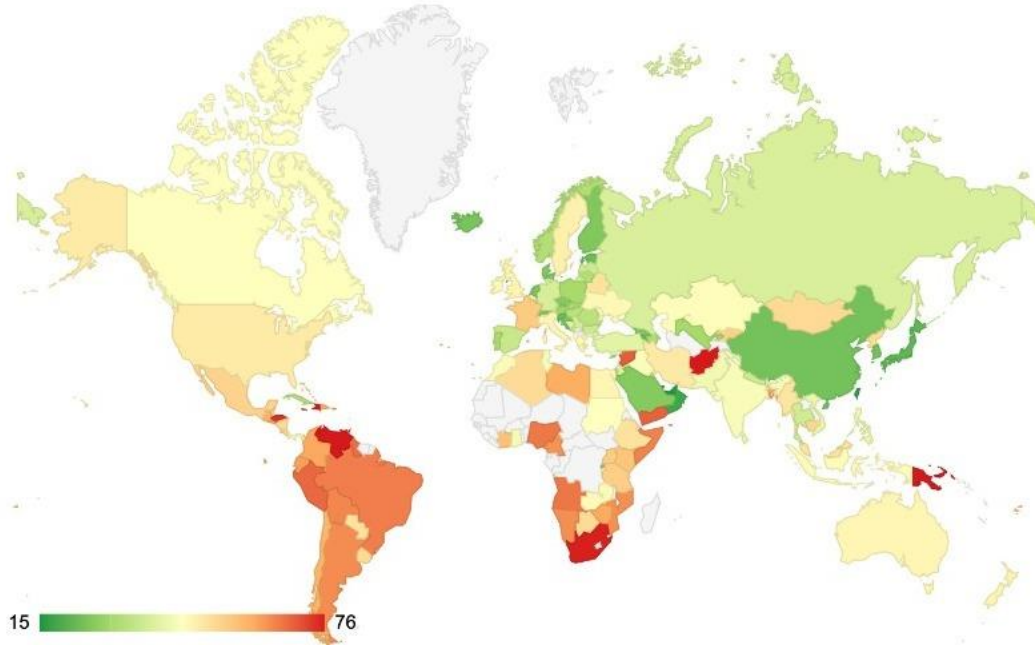
Flowers'a göre, kadın suçluluğu kuramları kadın suçluluğunu tanımlamakta eksik kalmaktadır. Bunun sebebi de tek nedenselci olmalarıdır. Flowers'a göre her suç kendi içinde değerlendirilmelidir. Kadınların işledikleri suçlar genellikle aile üyelerine karşıdır. Öldürme veya şiddet şeklinde ortaya çıkabilir. Bunun da en önemli sebebi toplumsal yapıda kadının yeridir. Kadının fahişelik yapmasının sebebi ise ekonomiktir. (Flowers, 1987, s.122; akt. Akpolat, 2011, s.236). Bu sebeple her suç kendi içinde değerlendirilmelidir.

İçli ve Ögün, 2000 yılında yayınladıkları bildiride Türkiye'de kadın suçluluğu ile toplumsal yapı ve aile ilişkileri arasındaki bağı incelemişlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, kadınlar erkeklere göre daha fazla toplumsal baskı altındadırlar ve işledikleri suçları (partnerlerine karşı) kendilerini savunma amacıyla işledikleri bulunmuştur. Araştırmanın yapıldığı dönemde kadınların eşlerini kendi iradeleri ile seçmeyişi de ayrı bir araştırma bulgusudur (İçli, Ögün, 2000). Tüm bu çıktıları bakıldığında kadın partnerini kendi iradesiyle seçemeyen, işlediği suçu kendini savunmak için işleyen bir mağdur durumundadır.

2.1. Uluslararası Kadın Suçluluğu Çalışmaları

Suç istatistiklerini incelediğimizde, birçok ülkenin literatüründe suç olgusu, cinsiyetçi bir bakış açısı üzerinden sınıflandırılmamıştır. Dolayısıyla buradan hareketle kadın suçluluğunun detaylı bir biçimde ortaya konulup, analiz edilmesini bu durum zorlaştırmıştır.

Bunun yanında suç verilerine sahip olan kurumların, kadın suçluluğunun üzerinde yeteri kadar durmamasının sonucu olarak verilerin yanıltıcı veya eksik olmasına neden olmuştur (Ministry of Justice, 2020). Literatüre baktığımızda, akademik araştırmaların genelinde erkek suçlular üzerinde durulduğu görülmektedir. Bununla beraber kadın suçluluğu araştırmaları kapsamı sınırlı ve yapılan araştırmalar görece erkek suçlulara oranla düşüktür. Kadın suçlular konusunda akademik araştırmaların yetersiz olması, kadın suçluluğunun anlaşılmasını ve çözüm odaklı politikalar geliştirilmesinde engel niteliği taşımaktadır (Smart, 2013, s. 20-34). Cinsiyete dayalı suç verilerinin yetersizliği kadın suçluluğu üzerine politikalar geliştirilememesi dışında, kapsamı ve nedenlerinin analizi noktasında da yetersiz olunmasına yol açmıştır (StatisticsCanada, 2021). Buradan hareketle, kadınların suç işlemesi durumunda gerekli önemlerin alınmaması ve rehabilite süreçleri noktasında eksik kalınmasına yol açmıştır. Toplumsal yapı içerisinde kadınların da suç işleyebileceği ve bu suçların da ciddiyle incelenmesi gerektiğinin anlaşılması önem arz etmektedir (Carrington& Scott, 2008, s. 641-666).

Harita 1: Ülkelere Göre Suç Endeksi, 2024

Kaynak: Numbeo https://www.numbeo.com/crime/rankings_by_country.jsp. (E.T. 23/05/2024)

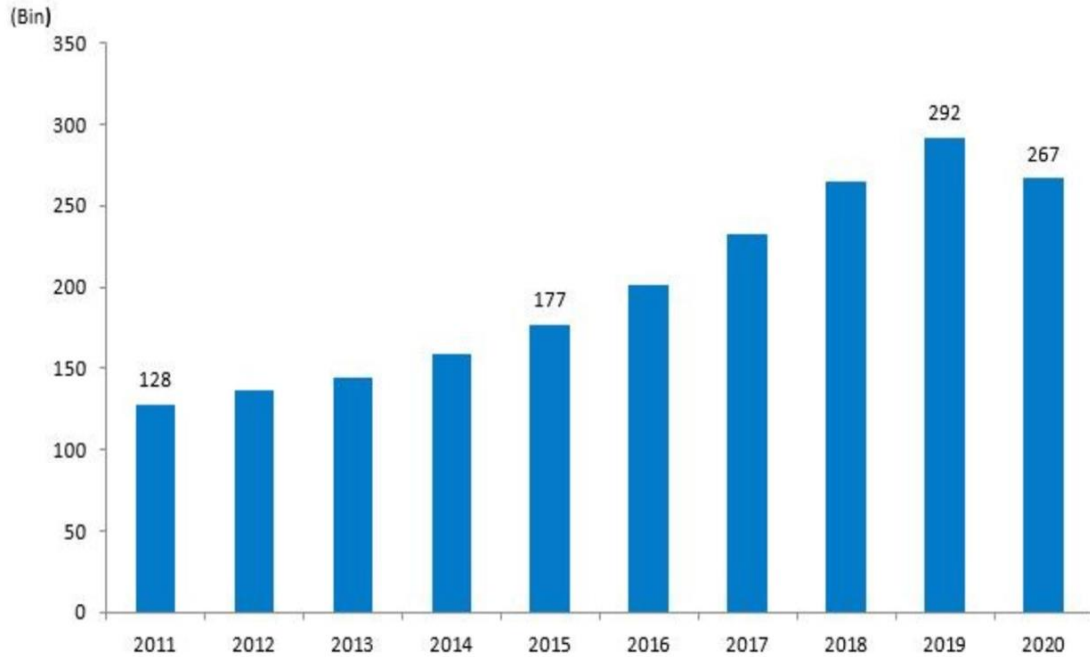
Yukarıda da bahsedildiği gibi dünya genelinde suç oranları incelenirken cinsiyete bağlı olarak yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Fakat bazı ülkelerin polis raporları veya

ülke genelinde yapılmış araştırmalar sonucu kadın ve erkeklerin suç oranlarına yönelik çalışmalar saptanmıştır.

Dünyada kadınların suç işleme istatistiklerine bakıldığında, Amerika’da FBI’nın 2019 yılına ait verilerinde, 2019 yılında 6.917.552 kişinin tutuklandığı ve bu kişilerin 1.905.292’sinin (%27,5) kadın suçlulara ait olduğu görülmüştür. Kadınların en çok işledikleri suçlar sırasıyla; mülkiyet suçları (hırsızlık, gasp-hırsızlık, motorlu taşıt hırsızlığı ve kundakçılık suçları), uyuşturucu ihlalleri, hırsızlık, diğer saldırılar şeklinde olduğu saptanmıştır. (FBI, 2019). İngiltere ve Galler’de 2022-2023 yılları arasında yapılmış cinsiyete göre suçlardan tutuklanan kadınların sayısı 101.912 kişi olarak saptanmıştır (Statista, 2023). Almanya ise 2018 yılında 469.360 kadın şüpheli tespit edilmiştir (Federal Ministry of the Interior and Community, 2018).

2.2. Türkiye’de Kadın Suçluluğunun Genel Görünümü

TÜİK verilerine göre 31 Aralık 2022 tarihi itibarıyla Türkiye nüfusu 85 milyon 279 bin 553 kişiden oluşmakta. Nüfusun %50,1’ini erkekler oluştururken %49,9’unu kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK, 2023). 2024 şubat ayı itibarıyla ise güncel olarak Türkiye’de 403 ceza infaz kurumu bulunmaktadır. Bunlardan sadece 11’i kadın kapalı ceza infaz kurumu, 8 tanesi kadın açık ceza infaz kurumudur (Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 2024).

Grafik 1: Ceza İnfaz Kurumunda Bulunan Kişi Sayısı

Kaynak: TÜİK, Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2020

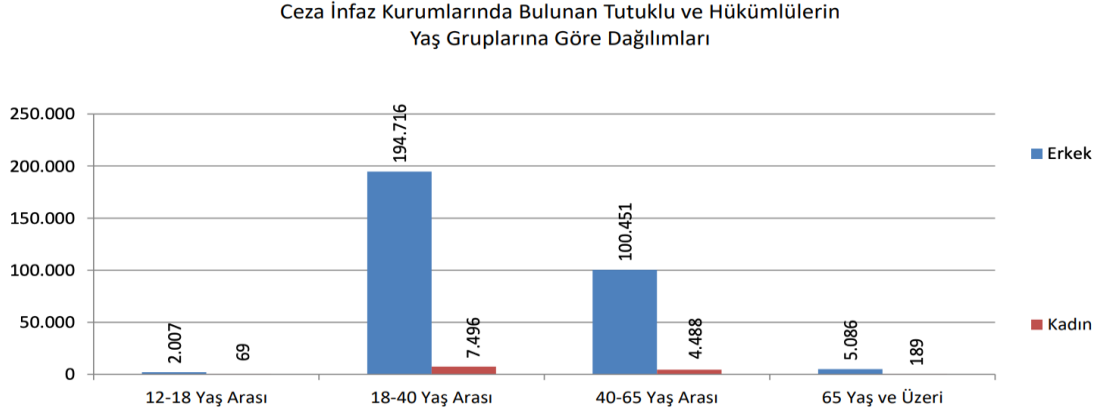
TÜİK'in 2020 verilerine göre Türkiye'deki ceza infaz kurumlarındaki nüfusun %84,3'ünü hükümlüler, %15,7'sini ise tutuklular oluşturmaktadır. Bu kişilerin ise %96,0'sını erkekler, %4,0'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Yukarıdaki grafikte 2020 yılına ait Ceza İnfaz Kurumundaki kişi oranlarına bakıldığında ceza infaz kurumunda bulunan kişi sayısının %8,5 oranında azaldığı görülmektedir. Bu azalma konusunda 2020 yılında başlayan pandeminin de etkileri yadsınamaz.

Yaş Gruplarına Göre Dağılım	Hükümlü			Tutuklu			GENEL TOPLAM		
	Erkek	Kadın	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM	Erkek	Kadın	TOPLAM
12-18 Yaş Arası	648	22	670	1.359	47	1.406	2.007	69	2.076
18-40 Yaş Arası	168.002	6.178	174.180	26.714	1.318	28.032	194.716	7.496	202.212
40-65 Yaş Arası	92.177	4.002	96.179	8.274	486	8.760	100.451	4.488	104.939
65 Yaş ve Üzeri	4.756	180	4.936	330	9	339	5.086	189	5.275
GENEL TOPLAM	265.583	10.382	275.965	36.677	1.860	38.537	302.260	12.242	314.502

Tablo 3: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları (31.03.2022 itibari ile)

Kaynak: Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2022

TÜİK'in yaptığı araştırmanın dışında Ceza İnfaz Kurumu'nun 2022 yılında yaptığı kendi araştırmasında yaş aralıklarına ve cinsiyetlere göre hükümlü ve tutuklu sayıları verilmiştir. Hükümlü ve tutuklu kadınların genel toplamına bakıldığında 12.242 kadın suça karışmıştır. Hükümlü sayısı 10.382 iken tutuklu sayısı 1.860 olarak tespit edilmiştir.

Grafik 2: Ceza İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlülerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Kaynak: Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2022

Yukarıdaki grafikte yine aynı araştırmanın yaş gruplarına ve cinsiyetlerine göre dağılımları verilmiştir. En büyük yoğunluk 18-40 yaş arası erkekler ile 40-65 yaşları arasındaki erkekler arasında toplanmıştır. Kadınlara ait oranlara bakıldığında sırasıyla, 18-40 yaş arasındaki 7.496 kadın tutuklu ve hükümlü, 40-65 yaşları arasında 4.488 kadın tutuklu ve hükümlü, 65 yaş ve üzeri 189 kadın tutuklu ve hükümlü, 12-18 yaşları arasında 69 kadın tutuklu ve hükümlü saptanmıştır.

Yine Ceza İnfaz Kurumu'nun 2022 yılında yaptığı çalışma eğitim seviyelerine göre dağılımları göstermektedir. En dikkat çeken bulgular ise: Hükümlülere bakıldığında en çok ilkokul mezunu kadınların suç işlediği görünmemektedir. Tablodaki ikinci sırayı yüksekokul veya fakülte mezunu kadınları almaktadır. Tutuklu kadınlar arasında ise en çok lise veya dengi okullardan mezun kadınların tutuklanmakta. İkinci sırada ise ilköğretim mezunu kadınlar bulunmaktadır. Genel toplamda ise ilk sırada ilkokul mezunları, ikinci sırada ise yüksekokul veya fakülte mezunu kadınlar yer almıştır. Kadın ve erkek suçluluk oranları, Türkiye'de eğitim seviyesi açısından benzerlik göstermektedir (Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2022). Araştırmalar, öğrenim düzeyinin artmasıyla suçluluk oranlarının azaldığını göstermektedir. Bu eğilim hem kadınlar hem de erkekler için geçerlidir. İstatistikler, her iki cinsiyette de suçluluk oranlarının, en düşük seviyeye okuryazarlık seviyesi ilkokul mezunu olmayanlar ve ilkokul mezunları arasında olduğunu göstermektedir (İçli, 2007: 348).

Saruç, tarafından 2014 yılında yapılan araştırmada Türkiye’deki kadın ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin durumlarını araştırılmak amaçlamıştır. Araştırma, nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı kapsamlı bir çalışmadır. Nicel veriler için; Ankara, Bakırköy, Denizli Bozkurt, Karataş, Çifteler ve Sivas’taki ceza infaz kurumlarında 240 kadın hükümlüyle görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde ve cezaevine girmeden önce gelir getiren bir işte çalışan kadınların oranı %47,9 olarak belirlenmiştir. Ancak, bu işlerin çoğunlukla niteliksiz olduğu ve katılımcıların büyük çoğunluğunun nitelikli bir işte çalışmadığı belirtilmiştir. Hükümlülerin meslek dağılımına bakıldığında, çoğunluğunun hizmet sektöründe (kuaför, garson, konfeksiyon, sekreter vb.) çalıştığı görülmüştür. Gelir düzeyine ilişkin olarak, katılımcıların %29,2’si gelir düzeyini kötü, %38,3’ü orta, %27,1’i iyi ve %5,4’ü çok iyi olarak değerlendirmiştir. Kadın hükümlülerin sosyo-demografik profilinin incelenmesi, literatürdeki bulgularla uyumlu bir seyir izlemektedir. Genel olarak, bu kadınların yaşam öyküleri incelendiğinde, çoğunlukla ilkökul düzeyinde eğitim almamış veya okuryazarlık düzeyi düşük, evli ve çoğunlukla çocuk sahibi, vasıfsız işlerde çalışan, düşük sosyoekonomik statüye sahip ailelerden geldiği ve bu aile ortamlarında yetiştiği görülmektedir. Ayrıca, çocukluk dönemlerinde istismara maruz kaldıkları ve yaşamlarının bir noktasında şiddet deneyimledikleri belirlenmektedir. Ailelerin işlevsizliği ve duygusal yetersizlikleri, kadın hükümlülerin çocukluk dönemlerinde yaşadıkları ortamların önemli bir özelliğini oluşturmaktadır. Araştırma bulguları, ailelerin temel işlevlerini yerine getirememelerinin, özellikle duygusal yönden yetersiz olduklarının altını çizmektedir. Bu bağlamda, sevgisiz aile ortamları ve işlevsiz aile yapıları, kadın hükümlülerin aile yaşamlarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bulgular, sosyolojik açıdan aile yapılarının ve çocuk yetiştirme pratiklerinin önemini vurgulamaktadır.

2.3. Türkiye’de Kadın Suçluluğu Çalışmaları

Çamur ve Küçükbükcü’nün 130 kadın katılımcı ile yaptıkları araştırmada kadınlarına “Sizce kadınlar en çok hangi suçları işlemektedirler?” sorusu sorulmuştur. Verilen cevaplara göre en fazladan en aza doğru; yaralama, adam öldürme, hakaret, hırsızlık, uyuşturucu- uyarıcı madde satın alma ve kullanma, kötü muamele, dolandırıcılık, cinsel suçlar cevapları verilmiştir. Bir diğer soruda, kadınların suç işlemeleri ile toplumsal

cinsiyet faktörleri arasında bir ilişki olup olmadığı sorulmuş ve %93,2'si ilişki olduğunu söylemişlerdir. Bununla birlikte araştırmaya katılan kadınların %94,1'i kadınların suç işlemelerinin şiddete ve zorba davranışa maruz kalmalarıyla ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Kadın suçluluğunun önlenebilirliği için ise %88,2'si ise önlenebilir olduğunu, %11,8'i ise önlenebilir olduğunu düşünmediğini belirtmiştir. Önlenebilir olduğunu düşünen kadınlar ise nasıl önlenebileceği ile ilgili özetle şu başlıklara değinmişlerdir; ekonomik kalkınma, iş hayatına dahil olma, ekonomik özgürlük, bilinçlenme, öz savunma ile önlenebileceğine değinmişlerdir. Kadın suçluluğunda etkili olan faktörlerin neler olduğu ve birden çok seçeneğin seçilebildiği soruya verilen cevaplar; kendini koruma (113), şiddet ve baskı (108), tükenmişlik (77), daha önce suç mağduru olmuş olmak (71), ekonomik nedenler (55), eğitim (52), sosyal sorunlar (49), daha önce suça tanık olmak (43) ve sağlık (20) şeklinde sıralanmıştır (Çamur ve Küçükbükcü, 2022, s.561-562).

2.4. Suçun Öznesi Olarak Kadınlar

Kadın suçlular konusunda temelde geçmişten günümüze bakıldığında erkek suçlulara nazaran pozitif bir ayrımcılığın söz konusu olduğu bazı durumlar mevcut iken çoğu zaman ağır cezai işlemlerin uygulandığı görülmektedir. Aile ile ilgili konularda işlenen suçlar aynı suçu kadınlar işlediği zaman erkeklere oranla daha ağır cezai işlemler uygulanmaktadır. Roma hukukundan bir örnek verecek olursak “Eğer kadın masum değilse ve bununla birlikte eşini terk etmiş, evine bakmamış ise ve eşini ihmal etmişse bu kadın suya atılır” gibi kanunlar mevcuttur (Gönenç, 2010, s.150-151). Buradan hareketle Roma dönemindeki kadın suçluluğunun masumiyet ve namusu üzerinden bir cezai işlem uygulandığı görülmektedir.

Augustus döneminde, roma hukukunda yalnızca kadınlara atfedilen zina gibi suçlar, aile hukukuna ve törelere bağlı olmaktan çıkmış yeni kanunlarla kamu suçu haline dönüşmüştür. Kadın suçlular ve erkek suçluların eşit cezai işlemleri tabi tutulması Hamurrabi Kanunlarına kadar eski bir döneme denk düşmektedir. O dönemlerde kadınlarda erkeklerle eşdeğer cezalara çarptırılmıştır. Her toplumsal yapının kendine ait dinamikleri ve normları içerisinde kadın suçlulara verdiği cezalar ve toplum tarafından uygulanan yaptırımlar farklılık göstermektedir. Avrupa tarihinde kadınlara yönelik cezai uygulamalar “Cadı avı” adıyla bilinmektedir. O dönemler içerisinde büyü yaptığı

gerekçesiyle fazla sayıda kadın öldürülmüş veya cezalandırılmıştır. 1450’li yıllardan sonra feodal dönem içerisinde kadınlar kilisenin müdahaleci tutumu ile dinden sapma gibi suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Katolik rahipler tarafından 1486 yılından Malleus Malleficarum (Kötülük Yapan Kadınların Çekici) adlı kitapta bahsedildiği üzere “Cadı avı” altında toplanan büyücü ve suçlu olarak atfedilen kadınları aforoz edilmiş, şeytana hizmet eden, topluma, mevcut da ki ürünlere ve hayvanlara zarar veren kadın olarak tanımlamıştır (Pelizzon 2009, 333). Avrupa da kadınlar üzerindeki suçlamaların temel belirlenim noktası Hristiyanlığın getirdiği normlardan kaynaklanmaktadır. Hristiyanlık inancında Adem’e ilk günahı işlemesine neden olan, yasaklı elmayı veren bir kadındır. İlk günahı işleyen kişinin kadın olması ve suçun cezasının cennetten kovulmak olması kadınlara herhangi bir durumda kolaylıkla suçlu yaftasını yapıştırmalarını sağlamıştır. Suçlanan kadınların idam edilmesi, mallarına el konulması, yakılması gibi ağır cezalar verilmektedir

Biyolojik teorilerde bahsettiğimiz Lombroso ise kadınların işlediği cinsel suçları dışındaki, bu suçlara fuhuş ve kürtajı dahil etmiştir, sapma davranışlarını patolojik değerlendirmeler ile tıbbi bir mesele haline getirmiştir. Erkeklerle oranla düşük suç işleyen kadın failleri “mental hasta” veya “sapkın” diyerek diğerlerinden ayırmıştır.

2.5. Suç Mağdurları Olarak Kadınlar

Kurbanoloji (Viktimoloji) yani mağdur bilimi sosyologların, psikologların, sosyal çalışmacıların, hukukçuların özellikle yoğun olarak katkılarından faydalanan multidisipliner bir alandır. Suç biliminde suçluların suç işlemesinin kişisel ve kök nedenlerine odaklanan ve suçlu kişi cezalandırılmalı mı yoksa tedavi mi edilmeli bunu tartışan bir bilimdir. Tüm bu süreçte spot ışığının altında suçlular varken mağdurlar gölge bir figür olarak kalmaktadırlar. Kurbanoloji suçlu ve mağdurun iki taraflı etkileşimini aydınlatan daha dengeli ve kapsamlı bir analiz sunar. Araştırmacılar mağdurların maruz kalma nedenlerini, bireylerin bazı durumlarda nasıl dikkatsiz davranabileceğini veya saldırıya/suçta teşvik edebileceğini keşfetmeyi amaçlar. Herkes yanlış zamanda yanlış yerde bulunabilir fakat kurbanoloji bazı bireylerin neden sürekli avlandığını da merak eder, araştırır. Bunun dışında bazı bireylerin çeşitli riskler alarak hayatlarını riske atan yaşam tarzlarına devam etmek zorunda hissettiren kişilik özelliklerini, sosyalizasyon araçlarını ve kültürel zorunlulukları da inceler. Nasıl ki suçlular saldırgan olmayı

öğreniyorsa kurbanlar da yüksek riskli hayat tarzlarını benimseyerek kötü muameleyi pasif şekilde tolere etmek öğretilip içselleştirilebilir. Mağdur bilimciler istatistik hesapları yaparak grafik ve desenlerle topladıkları bilgileri analiz ederler. Mağdurların özellikle cinsiyet, yaş, sosyal statüleri gibi istatistikler sonucu bölgesel ve ulusal suçları önleme stratejileri geliştirilir. Riskleri azaltmaya çalışırlar (Karmen, A., 2020, s.23-24).

Çamur ve Küçükbükcü'nün çalışmasında, “Sizce kadınlar şiddete en çok kim tarafından maruz kalmaktadırlar?” sorusundan elde edilen yanıtları sırasıyla; Eş (%42,2), ikinci önemli alan ise toplum (36,7) olarak ifade edilmiştir. Sonrasında ebeveyn (%8,6), flört (%5,5), çalıştığı kurumdaki üstler (%3,9) olarak cevaplanmıştır (Çamur ve Küçükbükcü, 2022, s.561).

3. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Metodolojisi

3.1.1. Araştırmanın Deseni ve Kullanılan Araştırma Tekniği

Sosyal bilimler 20. yüzyılın başlarında değişip gelişmeye başladı. Bu gelişmeler sonucu araştırmacılar fen bilimlerinin pozitivist paradigmasının içerisinde buldular kendilerini. O dönemde sosyal bilimlere yön vermiş olan araştırmacıların çoğu dahi pozitivist paradigma ile bilimsel çalışmalar yapmış, pozitivist akıl yürütme yöntemleri ile birlikte yetişmişlerdi. Bu sebeple sosyal bilimciler kültür ve toplumları fen bilimlerin yöntemleri ve ilkeleri ile araştırmaya başladılar. Nedensellik ilkesinin gerektirdiği gibi kontrol edilebilen değişkenlerin olduğu laboratuvar ortamında yapılan araştırmaların bulguları da sayısal olarak analiz edilmiştir. Araştırmaların bu şekilde yapılmasının en büyük sebebi de dönemin pozitivist anlayışa uymayan çalışmaları bilimsel bir çalışma olarak kabul etmemesiydi. Sosyal bilimciler her ne kadar kendi istatistiki yöntemlerini geliştirmiş ve kullanmış olsalar da insana ve toplumlara ait olgu ve olayların bağımlı ve bağımsız değişkenler ile araştırılmaya uygun değildi. Her şey birbirini değiştiriyor, etkiliyordu ve her şey birbiri ile ilintiliydi. Yorumlayıcı anlayışa göre “bilginin örgütlenmesi ve sunulmasında tek, en doğru biçim yoktur” düşüncesi hakimdir. Bu düşünce temelinde sosyal bilimler kendisine ait araştırma yöntemleri ve kavramlar geliştirmeye başlamıştır. Bu gelişmeler sonucu ortaya çıkan yeni araştırma yöntemleri ve kavramlarla birlikte sosyal bilimciler nitel araştırmalara yönelmiş, derinlemesine açıklama ve yorumlayıcı yaklaşım bakış açısına odaklanmışlardır. Sosyal bilimlerde tek bir gerçeğin olmayışı ve tek bir gerçekliğin olmayışı buna zemin hazırlamıştır (Şimşek ve Yıldırım, 2013, s.30-31). Nitel araştırmaların temelinde araştırmacının keşfetmek istediği temel bir olgu (konu) vardır. İnsan davranışları, toplumsal olaylar ve olayların ardında görülmeyen anlamları derinlemesine anlamayı, öğrenmeyi, araştırmayı hedefleyen bir yaklaşımdır. Pozitivist yaklaşımın aksine sayısal veriler ile ilgilenmez, sözlü veya yazılı metinler, görüşme ve gözlem yoluyla elde edilen veriler ile çalışır. Olgularla ilgili farklı görüşler oluşturmayı, ötekileştirilmiş birey ve grupların kısılmış seslerini duyurmayı hedefler. (Creswell, 2013, s.6-8). Duyulmayı duymayı, derin anlamlara ulaşmanın yolu ise yorumlayıcı yaklaşımdan geçmektedir. Nitel araştırmalar için yorumlayıcı yaklaşım insan davranışlarını ve toplumsal olayları ve iç yüzünü derinlemesine anlamak için kritik ve

önemli bir yöntemdir. Yorumlayıcı yaklaşım, katılımcıların deneyimleri araştırılırken gözle görülenin ötesinde, bireylerin fikirlerini, anlam dünyalarını ve duygularını keşfetmeye odaklanır. Bu sayede araştırmacılar da katılımcı bireylerin bakış açısını daha iyi çalışıp analiz edebilir, en önemlisi onu anlayabilir (Geertz, 1973, s.62).

Sosyolojik çalışmalarda en temelde nicel ve nitel araştırma tasarımları kullanılır. Nitel araştırma bir konu hakkında ayrıntılı ve derinlemesine bilgi ve görüş edinmeyi içerir. Nitel araştırma desenini “Araştırmanın yaklaşımını belirleyen ve çeşitli aşamaların bu yaklaşım çerçevesinde tutarlı olmasına rehberlik eden bir strateji” olarak tanımlanır Şimşek ve Yıldırım’a göre. Fakat nitel araştırma deseni şemsiye bir kavramdır ve birçok deseni içinde barındıran bir geleneği yansıtır. Bu sebeple bir araştırma desenin sadece nitel olduğunu belirtmek yeterli veya uygun değildir (Şimşek ve Yıldırım, 2013, s.352). Eğer araştırma sorularında algılar, deneyimler ve anlamlar ön planda ise olgubilim araştırmaya yön verecek bir desen olacaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2013, s.353). Araştırma metodolojisinin doğru seçilmesi araştırmanın başarılı olması ve kalitesini etkileyeceği için çok önemlidir (Suveren, 2022, s.9). Nitel desenlerden birisi olgu bilim (fenomenoloji) hakkında detaylı bilgilere sahip olmadığımız olguların derinlemesine incelendiği bir araştırma desendir. Yorumlayıcı fenomenolojide araştırmacı da araştırmanın bir parçasıdır ve özne-özne ilişkisi bulunur (Creswell, 2020, s. 81-82). Çalışmanın araştırmacısı olarak ben de Sakarya’da doğmuş büyümüş biri olmakla birlikte araştırmanın bir parçası olarak çalışmada yorumlayıcı fenomenolojik yöntem kullanılmıştır.

Araştırmada, çalışılan konunun epistemolojisine uygun şekilde toplumun suç işlemiş kadınlara bakış açısını analiz edebilmek amacıyla nitel yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın problemi damgalama, dışlanma gibi konular Sakarya halkı özelinde seçilmiş katılımcılar ile bir araya gelerek araştırılmıştır. Araştırma deseni olarak da nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) uygun bulunmuştur.

3.1.2. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Nitel araştırmada birçok veri toplama tekniği bulunur. Görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem, doküman incelemesi, mecazlar yoluyla nitel veri toplama gibi çeşitlendirilebilir. Briggs (1986) sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan veri toplama yönteminin görüşme olduğunu savunmaktadır. Bunu ise araştırmacının,

katılımcının deneyimlerine, görüşlerine, duygu ve inançlarına ilişkin konularda bilgi edinebilmek için oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Olgu bilim kişilerin deneyimlerine algılarına ve bunlardan çıkan anlamlara odaklandığı için açık uçlu veri toplamayı ve kapsamlı betimlemeleri gerektirir. Eğer toplanan veriler bu yaklaşımın gerektirdiği ölçüde ayrıntılı değilse olgubilim deseninin koşulları oluşmaz. Bu araştırmada ise derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme genellikle; önceden belirlenmiş, açık uçlu sorular içerir ve bu sorulara ayrıntılı yanıtlar bekler. Bu sebeple konuyu daha derinlemesine inceleyebilmek veya öngöremediği daha geniş bir perspektif ile keşfedebilmek için soruyu derinleştirecek ek sorular sorulabilir (Brown, J. 2010). Görüşme soruları ise yarı yapılandırılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde sorular açık uçludur. Evet hayır gibi kısa cümleler veya daha önceden belirlenmiş cevaplar yerine katılımcının konu hakkındaki ayrıntılı düşüncelerini öğrenmek amaçlanır. Bu araştırmada da görüşmeler esnasında araştırmacı sadece soru sorup cevapları dinlememiş yorumlayıcı fenomenoloji gereğince gerektiğinde katılımcının konu hakkında fikirlerini daha detaylı anlayabilmek için inisiyatif almıştır. Burada araştırmacı “akıntı ile hareket etmelidir” (Patton, 1987, s.110).

3.1.3. Araştırma Evreni, Örneklemi ve Sınırlılıkları

Nitel araştırmaların kaygısı nicel araştırmacılarındaki gibi belirli bir evren ile genellemeler yapmak değil, çeşitlilik, farklılık zenginlik, aykırılık çalışmalarına dahil edecek bütüncül bir resim ortaya çıkarmaktır (Şimşek ve Yıldırım, 2013, s.118). Bir nitel araştırmada amaçlı örnekleme kullanımı, çalışmanın temel olgusunu anlamaya ve derinlemesine incelemeye yardımcı olabilecek katılımcıların seçilmesi için önemlidir. Katılımcıların kim olacağı, örnekleme yöntemi ve katılımcı sayısına karar verme, olarak üç aşamalı bir süreçtir (Creswell, 2019, s. 108-109). Amaçlı örnekleme tekniklerinden biri olan kartopu örnekleme tekniği, hedef kitle erişilmesi zor ve dar bir gruba ait olduğunda müracaat edilen bir tekniktir (Suveren, 2022, s.75).

Sakarya ilinin sınırlarında ikamet eden kişiler araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Sakarya; Marmara Bölgesi’nde yer alan, kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan çeşitlilik gösteren bir şehir olmasının yanında farklı sosyo-ekonomik özelliklere ve farklı demografik özelliklere sahip bir nüfusa sahiptir. Şehrin sahip olduğu bu çeşitlilik, suç işlemiş kadınlara bakış açısının analizinin yapılabilmesi için eşsiz bir alan sağlar. Nitel

bir araştırma olması sebebiyle evreni temsil edecek bir örneklem büyüklüğü bulunmamaktadır. Nitel araştırmalar amaçlı (olanaksız) örnekleme kullanılır ve katılımcıların seçimi araştırmacıya aittir (Suveren, 2022, s.75). Örnekleme seçilirken ise “Kartopu Örnekleme” yöntemi kullanılmıştır.

Bu çalışmada, araştırmanın sınırlarını belirlemek ve derinlemesine veri elde etmek amacıyla yalnızca en az lise düzeyindeki bireylerle görüşmeler sağlanmıştır. Bu sınırlılığın birkaç önemli gerekçesi bulunmaktadır. İlk olarak, suç sosyolojisi konusunun kavramsal karmaşıklığı ve araştırma sorularının niteliksel doğası, katılımcıların belirli bir bilgi ve anlayış seviyesine sahip olmasını gerektirmektedir. En az lise düzeyinde bir eğitim, bireylerin suç, etiketleme, toplumsal normlar ve sosyolojik teoriler gibi konular hakkında temel bir farkındalığa sahip olma olasılığını artırmaktadır. Böylece katılımcılar hem soyut hem de somut düzeyde düşünerek konuyla ilgili derinlemesine içgörüler sunabilirler. Bu bağlamda, katılımcıların düşüncelerini daha iyi ifade edebilme ve araştırma sorularını kapsamlı bir şekilde yanıtlayabilme yetenekleri göz önüne alınarak, eğitim seviyesi bir kontrol faktörü olarak kullanılmıştır. İkinci olarak, en az lise düzeyinde eğitime sahip bireylerin, araştırmada kullanılan terminolojiyi, kuramsal çerçeveyi ve araştırmanın genel bağlamını daha iyi anlayacakları öngörülmüştür. Sosyolojik kavramların doğru anlaşılması ve katılımcıların yanıtlarının daha anlamlı ve derinlemesine olabilmesi için belirli bir eğitim düzeyine sahip olmak bir gereklilik olarak değerlendirilmiştir. Bu tercih, çalışmanın eğitilmiş bireylerin suç işlemiş kadınlar hakkındaki düşüncelerini daha derinlemesine incelemesine olanak sağlarken, ilkokul, ortaokul mezunu veya okuma yazması olmayan bireylerin bakış açısını inceleyememiştir. Bu sebeple eğitim düzeyi daha düşük olan bireylerle yapılacak benzer bir çalışmanın akademik literatüre önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu tür bir çalışma, toplumun daha geniş bir kesiminin suç algılarını ve sosyolojik bakış açılarını anlamak için kritik bir adım olabilir. Farklı eğitim düzeylerine sahip bireylerin suç olgusunu nasıl algıladıkları ve deneyimledikleri arasındaki farklılıkların ortaya konulması hem suç sosyolojisi teorilerinin geliştirilmesine hem de toplumda suçun anlaşılmasına yönelik daha kapsamlı bir perspektif sunabilir.

3.1.3.1. Araştırmaya Katılan Bireylerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Görüşülen katılımcılar aşağıdaki tabloda ve çalışmanın devamında katılımcıların gizliliğini korumak adına K1, K2 şeklinde adlandırılmıştır.

Katılımcı	Cinsiyet	Sakarya’da Yaşama Süresi (Yıl)	Eğitim Durumu	Gelir Düzeyi	Yaş
K1	Kadın	31	Lise Mezunu	Orta	52
K2	Erkek	32	Üniversite Mezunu	Orta	62
K3	Kadın	24	Üniversite Mezunu	Ortanın Altı	24
K4	Kadın	29	Üniversite Mezunu	Orta	31
K5	Erkek	43	Üniversite Mezunu	Ortanın Üstü	59
K6	Erkek	16	Yüksek Lisans Öğrencisi	Ortanın Üstü	29
K7	Kadın	28	Yüksek Lisans Öğrencisi	Orta	28
K8	Erkek	38	Yüksek Lisans Mezunu	Ortanın Üstü	38
K9	Erkek	61	Yüksek Lisans Mezunu	Orta	61
K10	Kadın	45	Lise Mezunu	Ortanın Altı	45
K11	Kadın	32	Üniversite Mezunu	Ortanın Altı	36
K12	Kadın	26	Lisans Mezunu	Orta	26
K13	Kadın	31	Yüksek Lisans Mezunu	Ortanın Üstü	33
K14	Erkek	38	Doktora Mezunu	Ortanın Üstü	38
K15	Erkek	45	Lise Mezunu	Orta	45

Tablo 4: Araştırmaya Katılan katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı vasıtasıyla oluşturulmuştur.

K1: 52 yaşında, kadın ve lise mezunu. 31 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortadır. Suç işlemiş bir kadın tanımaktadır. Evlendikten sonra Sakarya’ya taşınmıştır.

K2: 62 yaşında, erkek ve üniversite mezunu. 32 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortadır. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır. Evlendikten sonra Sakarya’ya taşınmıştır.

K3: 24 yaşında, kadın ve üniversite mezunu. 24 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir seviyesi ortanın altıdır. Kendisi, suç işlemiş bir kadın tanımaktadır.

K4: 31 yaşında, kadın ve üniversite mezunu. 29 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortadır. Kendisi, suç işlemiş bir kadın tanımaktadır.

K5: 59 yaşında, erkek ve üniversite mezunu. 43 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortanın üstüdür. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır. Tüm eğitim hayatını Sakarya dışında geçirmiş, sonrasında memleketine geri dönmüştür.

K6: 29 yaşında, erkek ve yüksek lisans öğrencisi. 16 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortanın üstüdür. Kendisi, suç işlemiş bir kadın tanımaktadır.

K7: 28 yaşında, kadın ve yüksek lisans öğrencisi. 28 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortadır. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır.

K8: 38 yaşında, erkek ve yüksek lisans mezunu. 38 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortanın üstüdür. Kendisi, suç işlemiş bir kadın tanımaktadır.

K9: 61 yaşında, erkek ve yüksek lisans mezunu. 61 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortadır. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır.

K10: 45 yaşında, kadın ve lise mezunu. 45 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir seviyesi ortanın altıdır. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır.

K11: 36 yaşında, kadın ve üniversite mezunu. 32 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortanın altıdır. Kendisi, suç işlemiş bir kadın tanımaktadır. Üniversite eğitimi tamamladıktan sonra Sakarya’ya geri dönmüştür.

K12: 26 yaşında, kadın ve lisans mezunu. 26 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortadır. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır.

K13: 33 yaşında, kadın ve yüksek lisans mezunu. 31 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir seviyesi ortanın üstüdür. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır. İki sene eğitim için yurt dışına çıkmış sonrasında Sakarya’ya geri dönmüştür.

K14: 38 yaşında, erkek ve doktora mezunu. 38 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortanın üstüdür. Kendisi, suç işlemiş bir kadın tanımaktadır.

K15: 45 yaşında, erkek ve lise mezunu. 45 yıldır Sakarya’da yaşamaktadır. Gelir durumu ortadır. Suç işlemiş bir kadın tanımamaktadır.

Katılımcıların yaş dağılımına bakıldığında, 20-30 yaş aralığında 4 katılımcının bulunduğu görülmektedir. 30-40 yaş aralığında ise 5 katılımcı yer almakta olup, bu grup en yoğun katılımcı grubunu oluşturmaktadır. 40-50 yaş aralığında 2 katılımcı yer alırken, 50-60 yaş

aralığında da 2 katılımcı bulunmaktadır. Son olarak, 60-70 yaş aralığında da 2 katılımcı mevcuttur.

Gelir düzeyi dağılımına göre, en fazla katılımcı “orta” gelir seviyesinde yer almakta olup, toplamda 7 katılımcı bu gruba dahildir. “Ortanın üstü” gelir seviyesine sahip 5 katılımcı bulunurken, “ortanın altı” gelir seviyesinde ise 3 katılımcı yer almaktadır.

Eğitim durumu dağılımına bakıldığında, 5 katılımcının üniversite mezunu olduğu görülmektedir ve bu seviye, en fazla katılımcının olduğu eğitim düzeyidir. Lise mezunu olan katılımcı sayısı 3 iken, yüksek lisans mezunu olan katılımcı sayısı da yine 3’tür. Yüksek lisans öğrencisi olan 2 katılımcı bulunurken, lisans mezunu olan katılımcı sayısı 1’dir. Doktora mezunu ise sadece 1 katılımcı bulunmaktadır.

3.1.4. Araştırmanın Veri Toplama Süreci

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği sağlayabilmek adına Guba (1981, s. 88)’nin dört ölçeği bulunmaktadır. Her ölçütü sağlayabilmek için farklı teknikler kullanılmaktadır. Bu ölçüt ve teknikler aşağıdaki tabloda detaylandırılmıştır:

Geçerlilik		Güvenilirlik	
<i>İç geçerlilik</i>	<i>Dış geçerlilik</i>	<i>İç tutarlılık güvenilirliği</i>	<i>Dış güvenilirlik</i>
➤ İnandırıcılık ➤ Uzun süreli etkileşim ➤ Sürekli gözlem ➤ Çeşitleme ➤ Akran bilgilendirmesi ➤ Olumsuz durum analizi ➤ Referans yeterliliği ➤ Üye kontrolü ➤ Yansıtıcı günlük	➤ Aktarılabilirlik ➤ Kapsamlı betimleme ➤ Amaçlı örnekleme ➤ Yansıtıcı günlük	➤ Tutarlılık ➤ Adım Adım Tekrarlama ➤ Araştırma denetimi/veya denetim izi (süreç) ➤ Kodlayıcılar arası tutarlılık ➤ Yansıtıcı günlük	➤ Doğrulanabilirlik ➤ Araştırma denetimi, denetim izi veya doğrulanabilir denetim ➤ Çeşitleme ➤ Yansıtıcı günlük

Tablo 5: Geçerlilik ve Güvenilirlik Kriterleri ve Teknikleri

Kaynak: (Arslan, 2022, s. 405.)

Bu araştırmada, geçerlilik ve güvenilirlik kriterlerini sağlamak amacıyla çeşitli teknikler uygulanmıştır. Araştırmada iç geçerlilik maddesini sağlayabilmek adına, görüşme soruları hazırlanırken araştırmacı, iki Doç. Dr. ve bir Prof. Dr.’dan uzman görüşleri almıştır. Bunun yanı sıra, sorular etik kurula sunulmuş ve bu akademisyenlerin geri bildirimleri doğrultusunda görüşme sorularında gerekli düzenlemeler ile sorular revize edilmiştir. Katılımcı teyidini sağlamak amacıyla, görüşme soruları araştırma dışında yer alan üç genç birey tarafından incelenmiş ve bu kişilerin geri bildirimleri doğrultusunda

soruların anlaşılabilirliği ve okunabilirliği değerlendirilmiştir. Araştırmacı, bu değerlendirmeler ışığında gerekli düzenlemeleri yaparak, görüşme formunun son halini oluşturmuştur. Bu süreçler, araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmaya yönelik adımlar olarak öne çıkmaktadır.

Görüşmelerin gerçekleştirilmesi öncesinde katılımcılara gerekli açıklamalar yapılmış ve görüşmeler sonucunda elde edilen alıntılar herhangi bir değişiklik yapılmaksızın doğrudan aktarılmıştır. Araştırmada yalnızca görüşme yönteminin kullanılması, iç geçerliliği sınırlayan bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple, veri çeşitliliğinin sağlanamaması, araştırmanın iç geçerliliği üzerinde sınırlayıcı bir etki yaratmaktadır.

Araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak amacıyla, araştırma modeli ile, çalışma grubu başta olmak üzere, veri toplama araçları, veri toplama süreçleri ile analiz süreçleri detaylı bir şekilde tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra, katılımcılar araştırmanın hedefiyle uyumlu ve katkı sağlayabilecek kişiler arasından özenle seçilmiştir. Katılımcı sayısının 15 ile sınırlı tutulmuş olması, araştırmanın dış geçerliliğini sınırlayabilecek bir unsur olarak görülmektedir.

Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak adına, elde edilen bulgular yorum katılmadan sunulmuş ve tüm veri, kayıt cihazı kullanılarak eksiksiz bir şekilde kaydedilmiştir. Kodlama sürecinde, önceden belirlenmiş temalar kuramsal çerçeveye dayanılarak kategorize edilmiş ve bu çerçevede tüm kodlar sunulmuştur.

Son olarak, araştırmanın dış güvenilirliğini artırmak amacıyla, elde edilen veriler sonuçlar bölümünde uygun şekilde tartışılmıştır. Buna ek olarak, sonuç ve bulgular, alanında uzman bir araştırmacıyla değerlendirildikten sonra tutarlılık sağlanmış ve okuyucuyla paylaşılmıştır.

Katılımcılar seçilirken birkaç kritere dikkat edilmiştir, kartopu örnekleme ile seçilirken birkaç kriter göz önünde bulundurulmuştur. Bu kriterlerden ilki yaş aralıklarının çeşitliliğidir. Katılımcılar, geniş bir yaş aralığından (24-62 yaş) seçilmiştir. Bu, suç kavramının ve kadın suçlulara yönelik tutumların yaşla nasıl değişebileceğini anlamak için önemlidir. Farklı yaş gruplarındaki bireyler, toplumsal normlar ve değerler konusunda farklı deneyimlere sahip olabileceğinden, bu çeşitlilik araştırmada daha geniş bir perspektif sunmuştur. Bir diğer kriter eğitim seviyesidir. Katılımcılar, lise mezunundan doktora mezununa kadar geniş bir eğitim yelpazesinde yer almaktadır. Bu çeşitlilik, eğitimin suç algısı ve kadın suçlulara yönelik tutumlar üzerindeki etkisini

değerlendirmeye olanak tanır. Bir diğer önemli kriter ise cinsiyet dengesidir. Katılımcılar, cinsiyet açısından dengeli bir şekilde seçilmeye çalışılmıştır. Kadın ve erkek katılımcılar, suç ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi ve kadın suçlulara yönelik farklı bakış açılarını anlamak açısından kritik öneme sahiptir. Bu denge, cinsiyetler arasındaki algı ve tutum farklarını analiz edebilmek için önemlidir. Bir diğer kriter gelir düzeyidir. Katılımcılar, farklı gelir düzeylerinden (ortanın altı, orta, ortanın üstü) seçilmiştir. Bu, ekonomik faktörlerin suç algısı ve suç işleme eğilimi üzerindeki etkilerini analiz etmeye olanak tanır. Gelir durumu, suçun sebepleri ve toplumun suçlulara yönelik tutumlarında bir farklılık yaratmakta mıdır bunu görebilmek için önemlidir. Araştırma evreni gereği, katılımcılar uzun süredir Sakarya’da yaşamış olan kişilerden seçilmiştir. Katılımcıların arasında eğitim için şehir dışında bulunup sonrasında tekrar Sakarya’da ikamet etmeye devam eden kullanıcılar da bulunmaktadır. Katılımcıların yerel toplumsal dinamiklere, toplumsal normlara ve suç vakalarına dair fikir sahibi olabilmeleri açısından önemlidir.

Bu katılımcıların seçimi genel itibari ile, araştırmanın amaçlarına uygun olarak çeşitliliği ve temsiliyeti sağlamak amacıyla yapılmıştır. Böylece, suç kavramı, kadın suçlulara yönelik tutumlar ve toplumsal faktörler hakkında geniş ve derinlemesine bir analiz yapma imkânı sunar.

Görüşmelere katılan 15 kişiden 7’si, suç işlemiş bir kadın tanıdığını belirtmiştir. Bu oran, katılımcıların neredeyse yarısının suç işleyen kadınlarla doğrudan bir bağlantıya sahip olduğu anlamına gelmektedir. Katılımcıların suç işlemiş kadınlar hakkında sahip oldukları kişisel deneyimlerin, bu konudaki tutumlarını ve görüşlerini etkileyebileceği ve suç işlemiş bir kadın tanıyan ve tanımayan katılımcılar arasındaki tutum farklarını analiz edebilmek açısından çok önemlidir. Bireylerin doğrudan deneyimlerinin, suç algısı üzerindeki etkilerini anlamamıza da katkı sağlar. Bu deneyimler, suçlu kadınlara yönelik toplumsal yargıların, bireysel deneyimlerle nasıl şekillenebileceğini de göstermektedir aynı zamanda.

3.1.5. Araştırmanın Veri Analiz Süreci

Bu araştırmada, veri toplama ve analiz süreci toplamda 60 gün sürmüştür. Çalışmanın veri analizi, araştırmacı tarafından manuel olarak yürütülmüş olup, görüşmelerden elde edilen verilerin derinlemesine incelenmesi ve yorumlanması üzerine odaklanılmıştır. Veri

analiz süreci, sistematik ve detaylı bir yaklaşımla, nitel araştırmanın doğasına uygun olarak aşamalar halinde gerçekleştirilmiştir.

İlk aşamada, görüşmeler ses kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş ve ardından kelimesi kelimesine transkribe edilmiştir. Bu süreçte, görüşmecilerin ifadeleri, anlam kaybı yaşanmaması ve verilerin doğru bir şekilde analiz edilebilmesi için titizlikle yazıya geçirilmiştir. Bu belgelerin tamamı Times New Roman yazı tipinde 12 punto ile 1.5 satır aralığında yazılmıştır ve 15 katılımcıdan elde edilen yazıya dökülmüş dokümanın sonucunda 36 sayfalık veri ortaya çıkmıştır. Transkripsiyon işlemi tamamlandıktan sonra, araştırmacı tarafından elde edilen veriler üçer kez gözden geçirilmiş ve doğruluğu teyit edilmiştir.

İkinci aşamada, elde edilen transkriptler içerik analizi yöntemine tabi tutulmuştur. Bu süreçte, her bir görüşmeden elde edilen ifadeler, belirli temalar ve alt temalar altında kategorize edilmiştir. Bu aşamada, araştırmacının bakış açısı ve uzmanlığı önemli bir rol oynamıştır; çünkü her bir katılımcının verdiği yanıtlar, araştırmanın amaçlarına uygun olarak anlamlandırılmış ve kodlanmıştır. Kodlama süreci, görüşmelerde ortaya çıkan tekrar eden temaları ve önemli noktaları belirlemek amacıyla sistematik bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Üçüncü aşamada, elde edilen temalar ve kodlar detaylı bir şekilde incelenmiş ve bu kodlar arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Araştırmacı, veri setindeki örüntüleri ve temalar arasındaki bağlantıları anlamak için detaylı bir analiz süreci yürütmüştür. Bu süreçte, görüşmelerden elde edilen doğrudan alıntılar ve örnekler kullanılarak bulgular desteklenmiştir. Böylece, verilerin güvenilirliği ve geçerliliği artırılmıştır.

Son aşamada, araştırmacı, kodlama sürecinde ortaya çıkan temaları ve bulguları bir araya getirerek, araştırmanın ana bulgularını raporlamıştır. Bu süreçte, görüşme verileri doğrudan kullanılmış, alıntılar ve örnekler verilerek analiz süreci şeffaf bir şekilde sunulmuştur.

Sonuç olarak, bu nitel çalışmada veri analizi süreci 60 gün içerisinde tamamlanmış olup, görüşmelerden elde edilen verileri manuel olarak analiz edilmiş, araştırmanın güvenilir ve geçerli bir şekilde yürütülmesini sağlanmaya çalışılmıştır. Analiz sürecinin her aşamasında sistematik bir yaklaşım benimsenmiş ve verilerin derinlemesine incelenmesi hedeflenmiştir.

3.2. Saha Bulgularının Analizi

3.2.1. Cinsiyete Göre Suç Algısı

Katılımcıların suç algıları incelendiğinde cinsiyetin belirleyici bir faktör olduğu gözlemlenmiştir. Kadınlar ve erkekler, suç türleri arasında belirgin farklılıklarla öncelikler belirlemekte ve bu öncelikler suç algılarını da şekillendirmektedirler.

Suç Türü	Kadın	Erkek
Cinayet	8	7
Hırsızlık	8	4
Tecavüz	6	0
Dolandırıcılık	0	3
Taciz	1	1
Uyuşturucu Ticareti	0	2
Nefret Suçları	0	1
Adam Kaçırma/Yaralama	1	2
Görevi Kötüye Kullanma	0	1

Tablo 6: Cinsiyete Göre Aklınıza Gelen Üç Suç Türü Nedir Sorusuna Verilen Cevaplar
Kaynak: Yazar tarafından Microsoft Excel programı vasıtasıyla oluşturulmuştur.

Kadın katılımcılar, kişisel güvenliklerini tehdit eden ve cinsiyet temelli suçlara odaklanmaktadır. En çok belirtilen suçlar arasında **cinayet** (8 kişi), **hırsızlık** (8 kişi) ve **tecavüz** (6 kişi) yer almaktadır. Bu durum, kadınların suç algısında toplumsal cinsiyetin etkisiyle ortaya çıkan risklerin ve maruz kalma olasılıklarının ön planda olduğunu göstermektedir.

Tecavüz: Kadınlar arasında en sık belirtilen suçlardan biridir. Bu suça odaklanmaları, cinsiyetlerinden kaynaklanan riskler ve karşılaşma olasılıkları ile ilişkilidir. Bu, kadınların suç algısında toplumsal cinsiyet dinamiklerinin ne kadar belirleyici olduğunu gösterir.

Tecavüz ve Taciz: Kadın katılımcılar arasında tecavüz (6 kişi) ve taciz (1 kişi) gibi suçlar öne çıkmaktadır. Bu suçlar, kadınların bedensel bütünlüğe ve kişisel güvenliğe yönelik tehditlere karşı hassasiyetlerini yansıtır.

Hırsızlık: Kadınlar arasında hırsızlık (8 kişi) da yaygın olarak belirtilmiştir. Bu, ekonomik güvenliğin ve mal varlığının korunmasına yönelik endişeleri göstermektedir.

Erkek katılımcılar, suç algılarında daha çok toplum düzenine yönelik tehdit oluşturan ve şiddet içeren suçlara odaklanmaktadır. En sık belirtilen suçlar arasında **cinayet** (7 kişi), **hırsızlık** (4 kişi) ve **uyuşturucu ticareti** (2 kişi) bulunmaktadır. Erkeklerin algısı, toplumun genel güvenliği ve şiddeti öncelikli görmektedir.

Cinayet: Erkek katılımcılar, cinayeti en ciddi suçlardan biri olarak belirtmiştir (7 kişi). Bu, erkeklerin suç algısında yaşam hakkının ihlali ve şiddetin ön planda olduğunu gösterir.

Uyuşturucu Ticareti: Erkek katılımcılar arasında *uyuşturucu ticareti* (2 kişi) sıkça dile getirilen bir suçtur. Toplumun düzenini ve bireylerin sağlığını tehdit eden bu suç, erkeklerin suç algısında önemli bir yere sahiptir.

Hırsızlık: Hırsızlık (4 kişi), erkeklerin sosyal yapıyı ve bireysel mülkiyeti koruma kaygısını yansıtmaktadır.

Kadınlar ve erkekler arasında en yaygın ortak suç algısı cinayet (kadınlarda 8, erkeklerde 7) ve hırsızlık (kadınlarda 8, erkeklerde 4) olarak öne çıkmaktadır. Hırsızlık hem kadınlar hem de erkekler için mal güvenliğine yönelik ciddi bir tehdit olarak algılanmaktadır. Ancak cinsiyet farklılıkları dikkate alındığında, kadınların suç algısında kişisel güvenlik ve cinsiyet temelli tehditler (tecavüz, taciz) öne çıkarken, erkeklerin toplumun genel güvenliğine yönelik tehditleri (cinayet, uyuşturucu ticareti) öncelikli gördüğü anlaşılmaktadır.

Bu farklılıklar, suç algısının toplumsal cinsiyet rollerine ve bireysel deneyimlere göre şekillendiğini göstermektedir. Kadınlar cinsiyetlerinden kaynaklanan risklere odaklanırken, erkekler toplum düzenine yönelik tehditlere karşı daha duyarlıdır. Bu bulgular, suç algısını anlamak ve çözüm üretmek için cinsiyet farklılıklarının dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır.

3.2.2. Katılımcıların Suç Kavramı Konusundaki Algıları ve Görüşleri

Birçok katılımcı, suç kavramını yasalar ve toplumsal normlar üzerinden tanımlamaktadır. Suçun, toplumun kurallarına ve yasalara aykırı davranışlar olarak ele alınması, suç algısının toplumsal düzen ve yasal çerçeve ile bağlantılı olduğunu göstermektedir. K2, bu yaklaşımı şu şekilde ifade etmektedir:

“Suç, toplumun ve yasal düzenin belirlediği kurallara aykırı davranıştır.” (K2).

Benzer bir şekilde, K8 de suçun yasaların ağır şekilde ihlal edilmesi olarak değerlendirildiğini ifade etmektedir:

“Kanunlara ağır şekilde aykırı olan her şey suçtur.” (K8).

K9 ise suçun, toplum tarafından beğenilmeyen ve cezai yaptırıma tabi davranışlar olduğunu belirtir:

“Toplumun hoş karşılamadığı ve cezalandırılan davranışlar suçtur.” (K9).

K12 de suçun, toplumsal düzenin ihlal edilmesi olarak ele alınması gerektiğini şu sözlerle ifade eder:

“Toplum düzenini bozan her şey suçtur.” (K12).

Bazı katılımcılar, suç kavramını kişisel hakların ihlali üzerine kurulu olarak tanımlamaktadır. K1, suçun bireylerin özgürlüklerinin kısıtlanması şeklinde ortaya çıktığını belirtir:

“Bence suç, birinin özgürlüğünü kısıtlayan ya da zarar veren bir davranıştır.” (K1).

K3 ise bu algıyı, başkalarının haklarının gasp edilmesi üzerine yoğunlaştırmaktadır:

“Bşkalarının haklarını gasp etmek suçtur.” (K3).

K10, suç kavramını, bir kişinin haklarına zarar vermek olarak açıklar:

“Bşkalarının haklarına zarar vermek suçtur.” (K10).

K13 de benzer şekilde suçun, insanların haklarını ihlal eden eylemler olduğunu ifade eder:

“Suç, insanların haklarını ihlal eden her şeydir.” (K13).

Bazı katılımcılar suçun, sadece bireylere değil, çevreye verilen zararları da kapsamı gerektiğini belirtmektedir. K4, suçun çevreye yönelik zararları da içermesi gerektiğini vurgular:

“Suç, sadece insanlara değil, çevreye de zarar veren bir eylemdir.” (K4).

Bu görüş, çevresel sorumluluğun suç algısına entegre edilebileceğini göstermektedir.

Katılımcıların bazıları, suç kavramının ekonomik ve sosyal faktörlerle ilişkili olduğunu ifade etmiştir. K6, suçun, toplum tarafından onaylanmış kuralların ihlali olduğunu ifade eder:

“Toplumun onayladığı kuralları ihlal etmek suçtur.” (K6).

K15 ise suç kavramını, ekonomik yoksunluklar ve sosyal eşitsizlikler bağlamında değerlendirmiştir:

“Bireylerin birbirlerinin haklarını çiğnemesi suçtur.” (K15).

Bu ifadeler, sosyoekonomik durumların suç algısı üzerindeki etkisini ve suçun sosyal yapılarla olan bağlantısını açıkça ortaya koymaktadır.

Cinsiyetin suç algısındaki rolü de bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. K14, toplumun kadın ve erkek suçlulara farklı yaklaştığını ve suçun toplumsal cinsiyet normlarıyla değerlendirildiğini belirtmiştir:

“Suç, toplumun düzenini bozan, başkalarına zarar veren, yasalarla belirlenmiş kurallara aykırı davranışlardır. İnsanların birbirinin hakkına saygı duymaması, haksız kazanç sağlama gibi şeyler aklıma geliyor.” (K14).

Bu görüş, cinsiyetin suç algısında nasıl değişken bir faktör olabileceğini göstermektedir. Katılımcıların suç kavramına dair algıları, büyük ölçüde yasalar ve toplumsal normlara dayansa da bireysel haklar, çevresel sorumluluklar ve ekonomik faktörler gibi çeşitli perspektiflerle de şekillenmektedir. Eğitim seviyesi arttıkça suç algısının daha kapsamlı ve eleştirel hale geldiği, genç katılımcıların ise özgürlük ve haklar konusundaki duyarlılıklarının yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu bulgular, suç algısının toplumsal, bireysel ve çevresel dinamiklerle nasıl etkileşim içinde olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2.3. Suç İşlemiş Kadınlara Yönelik Algı ve Düşünceler

Katılımcıların suç işlemiş kadınlara yönelik algıları, toplumsal cinsiyet normları, bireysel deneyimler ve suç türlerine göre değişiklik göstermektedir. Toplumun kadın suçlulara karşı genelde empatik bir tutum sergilediği ve kadınların mağdur olarak algılandığı gözlemlenmiştir.

3.2.3.1. Empati ve Mağduriyet Algısı

Birçok katılımcı, suç işlemiş kadınların genellikle zorunluluklar veya mağduriyet sonucu bu duruma düştüğünü ifade etmektedir. K10 bu durumu şöyle dile getirir:

“Suç işlemiş bir kadının ilk olarak suçunu düşünürüm yani ne ne yapmış niye yapmış acaba şeklinde eee çünkü yani şu anda hani içinde bulunduğumuz dönem toplum böyle hep bir gerekçe arıyoruz. Kadınlar bir şey yaptığında hani bir sebebi vardır diye çünkü genellikle mağdur taraf ve kurban olan taraf olduğu için o şekilde yaklaşıyorum kadınlara.” (K10).

K13 de benzer bir bakış açısıyla, kadınların genelde suça sürüklendiğini düşündüğünü ifade eder:

“Yani bir kadın suç işlediye eğer genellikle o kadının bu suçu neden işlediği ilk düşündüğüm şey oluyor ııı yani sanki bir kadın doğal şartlarda eee herhangi bir ekstra bir durum olmadan suç işlemezmiş gibi geliyor sanki kadınlar hep suça sürükleniyor gibi düşünüyorum nedense sanki kadınlar kendi dünyalarında normal şartlarda yaşıyor olsalar ııı azmettirilmeseler de diyebiliriz belki de nefsi müdafaa dışında suç işlerler miydi sanmıyorum açıkçası.” (K13).

K11 ise kadınların suça genellikle zorlanarak itildiğini düşündüğünü belirtmiştir:

“Ne suç işlediğine bağlı ama benim aklıma ilk gelen bir kadın suç işlediye mutlaka geçerli bir sebebi olduğu geliyor çünkü genellikle yaşadığımız ülke itibariyle bir kadın suça itiliyor. Genel itibariyle. Büyük ihtimalle aklıma şey geliyor o kadının bunun için geçerli bir sebebi olduğu yani mesela bir erkeği sorsaydın derdim ki suçludur, çok büyük bir suç işlemiştir. Ama bir kadın olduğunda aklıma suçlu olduğu gelmiyor niyeyse. Tam tersi mağdur olduğu ve bu yüzden suç işlediği geliyor.” (K11).

3.2.3.2. Cinsiyetten Bağımsız Objektif Yaklaşımlar

Bazı katılımcılar, suçun cinsiyetten bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu katılımcılar, kadın veya erkek fark etmeksizin suçun aynı şekilde ele alınması gerektiğini belirtmektedir. K1 bu konuda şu ifadeyi kullanır:

“Kadın olarak bakmam ki insan olarak bakarım suç işlemiş bir insan olarak görürüm kadın ya da erkek olarak fark etmez benim için.” (K1).

K4 de suçun cinsiyetle ilişkilendirilmemesi gerektiğini ifade eder:

“Bence kadın olarak bakmamak lazım. Her insan suç işleyebilecek bir potansiyeldedir bana göre. Suçuna göre de cezası değişiyor zaten. Hani yüz kızartıcı suçlar var ve normal herkesin işleyebileceği suçlar var. Herkes her an suç işleyebilir. Önüne bir köpek de çıksa insan da çıksa araba sürerken bir anda katil olabilirsin. Bilinçli mi yaptın suçu bilinçsiz mi yaptın suçu bilinçsiz mi o önemli bence. Kadınmış erkekmiş herkes suç işleyebilir gibi düşünüyorum. Kimse bundan emin olamaz. Kimse ben bir gün hapse girmeyeceğim iddiasında olamaz.” (K4).

K9 da benzer bir şekilde, cinsiyet ayrımı yapmadan suçu değerlendirdiğini belirtmiştir:

“Erkekler hakkında ne düşünüyorsam kadınlar hakkında da aynı şekilde düşünüyorum.” (K9).

3.2.3.3. Kadınlara Yönelik Pozitif Ayrımcılık

Bazı katılımcılar, kadınların suç işlemesi durumunda, bilinçli olmadan pozitif ayrımcılık yapabildiklerini ifade etmişlerdir. K7 bu durumu şöyle dile getirir:

“Yanii, ister istemez bazen pozitif ayrımcılığa düşebiliyorum. Açıkçası sanki kadın olunca sebebi daha çok düşündürüyor. Bir sebebi vardır bir haklılık payı ister istemez çıkartabiliyorum içimden. Böyle düşünüyorum. Garip bir şekilde daha iyimser yaklaşıyorum içten içe. Çok da doğru bulmuyorum ama böyle yaklaşıyorum.” (K7).

K11’in, kadınlara yönelik pozitif ayrımcılık yapma eğiliminde olduğunu ifade eden görüşü şu şekildedir:

“Ne suç işlediğine bağlı ama benim aklıma ilk gelen bir kadın suç işlediyse mutlaka geçerli bir sebebi olduğu geliyor çünkü genellikle yaşadığımız ülke itibariyle bir kadın suça itiliyor. Genel itibariyle. Büyük ihtimalle aklıma şey geliyor o kadının bunun için geçerli bir sebebi olduğu yani mesela bir erkeği sorsaydın derdim ki suçludur çok büyük bir suç işlemiştir. Ama bir kadın olduğunda aklıma suçlu olduğu gelmiyor niyeyse. Tam tersi mağdur olduğu ve bu yüzden suç işlediği geliyor.” (K11).

3.2.3.4. Suç Türüne Göre Değişen Yaklaşımlar

Bazı katılımcılar, kadın suçlulara yönelik genel bir objektif yaklaşım sergilemekle birlikte, suç türüne bağlı olarak tutumlarının değişebileceğini ifade etmişlerdir. K8 bu durumu şu şekilde dile getirir:

“Suç işlemeye mecbur mu bırakılmış yoksa kasıtlı olarak mı bir suç işlemiş ya da taksirle bir elde mi bulunmuş somut olayın özelliklerine göre düşüncem değişecektir.” (K8).

K14 ise suç işleyen kadınların zor durumda olabileceğini ve bu sebeple anlamaya çalıştığını belirtir:

“Açıkçası, bir kadın suç işlediğinde ilk olarak acaba neden böyle bir şey yaptı diye düşünürüm. Genelde kadınların suç işlemesi mecburiyetten ya da zor bir durumdan kaynaklanıyor gibi geliyor bana. Anlamaya çalışırım genellikle.” (K14).

Katılımcılar arasında suç işlemiş kadınlara yönelik algılar, toplumun kadın suçlulara genellikle empatiyle yaklaştığını ve cinsiyete dayalı farklı yaklaşımlar geliştirdiğini göstermektedir. Bazı katılımcılar kadınların zorunluluklar ve mağduriyetlerle suça sürüklendiğini düşünürken, bazıları ise suçun cinsiyetten bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, suç türüne göre algıların

değişebileceği ve toplumsal cinsiyet normları ile medyanın bu algıyı şekillendirmede etkili olduğu görülmektedir.

Erkek katılımcılar genelde suç işlemiş kadınlara cinsiyetten bağımsız bir yaklaşım sergilemeye meyilliyken, kadın katılımcılar, genellikle suç işlemiş kadınlara karşı daha empatik bir yaklaşım sergilemekte ve kadınların zorunluluktan veya mağduriyetten dolayı suça karıştığını düşünmektedirler.

3.2.4. Kadın ve Erkek Suçlulara Yönelik Algılar

Katılımcıların büyük bir kısmı, kadın ve erkek suçlulara aynı şekilde yaklaşmadıklarını belirtmiş ve toplumsal cinsiyet normları ile fiziksel güç farklılıklarının bu algıları nasıl şekillendirdiğini açıklamışlardır.

3.2.4.1. Erkek Suçlulara Daha Katı Tutum

Bazı katılımcılar, erkeklerin suç işlemesi durumunda daha olumsuz ve katı bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir:

“Hayır aynı fikre sahip değilim ben. Erkekler daha olumsuz bakıyorum. Kadın suç işlemişse, suçun niteliğine de bağlı. Erkeklerin suç işlemesi bence çok daha rahattır ve bir sebebe de ihtiyaç duymayabiliyorlar. Erkeklerin suç işleme potansiyelleri çok yüksek ama kadınların o şekilde değil. Güce de bağlı tabi. Belki kadınların elinde öyle bir güç olsa o da aynı şeyleri yapacak. Bilemeyiz.” (K2).

“Tam olarak aynı düşüncede değilim. Bir erkek suç işlediğinde, daha doğrudan Bu adam suçlu diyoruz. Suç işleyebiliyor çünkü bu suçu işleyebilecek fiziksel güce de sahip ve caydırıcılık az. Ama kadın olduğunda, o kadar kolay yargılamam; çünkü kadınlar bazen zor şartlar altında böyle şeyler yapabiliyor. Belki çocuklarını korumak zorunda kalmıştır ya da kendini savunmak durumunda kalmıştır diye düşünürüm.” (K14).

3.2.4.2. Kadın Suçlulara Karşı Empati ve Anlayış

Kadın suçlulara yönelik tutumlar, genellikle empati ve anlamaya yönelik bir yaklaşımla şekillenmiştir. Kadınların suç işlemesi durumunda, bu suça mecbur kalmış olabilecekleri veya mağduriyet yaşadıkları düşüncesi ön plandadır:

“Var yani bir erkek suç işlediğinde onu daha çok suçlu bir insan olarak değerlendiriyorum ama bir kadının suç işlediğini gördüğümde okuduğumda hani öyle bir haberi mutlaka bir şey arıyorum yani atıyorum kimi öldürmüş belki işte onu

tehdit eden eşi onu tehdit eden eski sevgilisi vesaire gibi gibi hani bu tarz bir hileleri otomatik olarak kafamda canlanıyor yani böyle bir senaryo erkek olduğunda öyle bir gerekçe aramıyorum yani.” (K10).

“Yok ya, aynı değil. Bir erkek suç işlediğinde bu adam kesin kötüdür diye düşünürüm ama kadın olduğunda “Acaba neden yaptı, başına bir şey mi geldi?” diye merak ederim. Kadınların mecbur kaldıklarında böyle şeyler yaptığını düşünüyorum genelde.” (K15).

“Hayır. Müslüman ve patriarkal bir toplumda yaşıyoruz bu yüzden erkeklerin ve kadınların işlediği suçlar çok değişiyor çok fazla değişkenlik gösteriyor son zamanlarda da olduğu gibi. Türkiye’nin tarihinde hep bunu görüyoruz kadının suç tarihine baktığımızda da kadınların hep kendilerini savunurken nefsi müdafaa ile suç işlediğini görüyoruz.” (K11).

3.2.4.3. Fiziksel Güç ve Toplumsal Roller

Katılımcılar arasında, erkeklerin fiziksel güç avantajı nedeniyle suç işleme potansiyellerinin daha yüksek olduğu ve bu nedenle daha olumsuz algılandıkları belirtilmiştir. Kadınlar ise genellikle savunma veya zorunlu durumlar bağlamında suç işledikleri varsayımıyla ele alınmaktadır:

“Yani tabii ki suç demiş bir kadın ve erkek hakkında aynı düşüncelere sahip değilim. Dediğim gibi kadınların daha çok işlediği suçların nefsi müdafaa dolayısıyla işlediklerini düşünüyorum eee erkeklerin kadınlara kıyasla fiziksel olarak orantısız bir güce sahipler zaten ve bu bile kadınların hayatı en baştan dezavantajlı başlamasına sebep oluyor işlenen suçların hepsinde genellikle fiziksel bir temel oluyor yani bir erkek bir banka bir banka soyacak olsa bile oradan çalacakları paraları taşımak olsun ya da ne bileyim bir kavga durumunda yine fiziksel güce çıkıyor orada bir soygunda bile ortaya çıkabilecek bir kazada birinin birisi şiddet görecekse o şiddeti erkek gösterir.” (K13).

3.2.4.4. Cinsiyetten Bağımsız Değerlendirme

Bazı katılımcılar, suçun cinsiyetten bağımsız olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmakta ve suçun niteliğine odaklanmaktadırlar:

“Suç noktasında kadın erkek cinsiyet ayrımı bulunmamaktadır. Herkesin işlediği suçta göre bakarım.” (K8).

“İnsanın hata yapması suç işlemesi olarak bakarım ben. Kadın erkek diye ayırmam yani. Önemli olan suçun ne olduğu.” (K1).

Katılımcılar arasında suç işlemiş kadın ve erkeklere yönelik algılar arasında belirgin farklar bulunmaktadır. Erkek katılımcılar, genellikle erkeklerin suç işlemesini daha tehlikeli ve olumsuz olarak değerlendirirken, kadınların suç işlemesi durumunda mağduriyet veya zorunluluk olduğunu varsaymaktadırlar. Kadın katılımcılar ise toplumsal deneyimlerinden ve fiziksel tehdit algılarından dolayı erkeklerin suçlarına karşı daha katı ve temkinli yaklaşırken, kadın suçlulara karşı daha anlayışlı bir tutum sergilemektedirler.

3.2.5. Katılımcıların Suç İşlemiş Kadınlara Yönelik Tutumları

Katılımcılar arasında suç işlemiş bir kadına yönelik tutumlar, toplumsal normlar, empati seviyeleri ve suçun türüne göre değişiklik göstermektedir. Bazı katılımcılar, kadın suçlulara karşı daha empatik ve anlayışlı yaklaşırken, bazıları cinsiyetten bağımsız olarak suça odaklanmayı tercih etmektedir.

3.2.5.1. Empati ve Mağduriyet Algısı

Bazı katılımcılar, kadınların suça zorunluluk veya mağduriyet sonucu sürüklendiklerini düşünmektedirler ve bu nedenle empati yapma eğilimindedirler:

“Suç işlemiş bir insan olarak bakarım. Sonuçta kadın ya da erkek olması ama şöyle olabilir. Annedir bir evladı vardır eşi vardır belki o cihetten tavrım değişir ama yani bakış açım. Sorumlulukları açısından belki düşünebilirim. Hani evladı cihetinden bakabilirim. Önyargılı yaklaşmam ama empati kurarım. Allah korusun sonuçta ben de bir anneyim. Böyle bir şey olsa evladım ne durumda olurdu falan gibi empati kurabilirim belki. Hem anne hem de bir kadın olarak.” (K1).

“Ne suçu işlemiş? Büyük ihtimalle geçmişini sorarım ne yaşadığını öğrenmeye çalışırım çünkü ben mutlaka suçlu bir kadının mağdur olduğuna inanıyorum sanki mutlak bir gerçekmiş gibi inanıyorum. Bu arada bir sürü istisna da olabilir ama hiç görmüyoruz Türkiye’de. Bu yüzden benim gördüğüm manzara bu olunca kadının geçmişini öğrenmek isterim ne oldu da sen bu suçu işledin? Ekonomik olabilir parası kalmamıştır geçilememiştir çocuklarına bakmamıştır erkeğin saldırısına maruz kalmıştır nefsi müdafaa yapmıştır hep aklıma böyle suçlar geliyor o yüzden mutlaka yanında olurum o yüzden mutlaka ona mağdur olarak yaklaşırım. Onu o suça neyin ittiğini öğrenmeye çalışır ve yardım etmeye bile çalışırım.” (K11).

3.2.5.2. Cinsiyetten Bağımsız Yaklaşımlar

Bazı katılımcılar, suçun cinsiyetten bağımsız değerlendirilmesi gerektiğini savunarak, kadın veya erkek fark etmeksizin suça odaklanmayı tercih etmektedirler:

“Hiç farklı olmaz. Suçu neden işlemiş altyapısına bakmak lazım bence. Kadın veya erkek değil suça bakmak lazım bence.” (K5).

“Suç işlemiş bir erkeğe karşı tutumum nasıl olursa öyle olur sadece cinsiyetini kadın olması ona karşı bakış açımı ve tavrımı değiştirmeyecektir neticede suçu işleyen insandır.” (K8).

“Suç işlemiş bir erkeğe karşı nasıl bir tutumum varsa kadına karşı da aynı tutumu sergilerim.” (K9).

3.2.5.3. Kadınlara Yönelik Pozitif Ayrımcılık ve Empati

Bazı katılımcılar, kadın suçlulara karşı istemeden de olsa pozitif ayrımcılık yapabildiklerini ve empati kurma eğiliminde olduklarını belirtmektedirler:

“Empatiyle yaklaşmam belki ama önyargıyla da yaklaşmam ama erkeğe önyargıyla yaklaşırım. Suçlu bir erkeğe yaklaşımdan iletişime geçmekten de sakınırım ama kadın için aynısı geçerli değil.” (K2).

“Şöyle erkeklere daha sert bir bakış açım var. Bu da tamamıyla bu şekilde mi gösteriliyor ya da hep bu şekilde lanse ediliyor. Genelde kadınlar erkek mağduriyetinden dolayı suç işliyorlar. Bu tür suçlar çok göz önünde oluyor. Erkekler hep şiddete suça daha meyilli geliyor. Yani kadın olduğumuz için de sonuçta taciz dedim yani. Çok defa sözlü tacize erkekler tarafından uğradım. Öyle olunca ister istemez daha sert oluyorum erkeklere karşı.” (K7).

3.2.5.4. Suçun Türüne ve Kişisel Davranışa Göre Değerlendirme

Bazı katılımcılar, suç işlemiş kadınlara karşı tutumlarının, suçun türüne veya kadının kişisel davranışlarına bağlı olarak değişebileceğini ifade etmişlerdir:

“Yani açıkçası karşımdaki kişinin nasıl davrandığına göre de değişir yani gayet hani yani suç işlemiş cezaevine girmiş ama bu konuşmalarına hayatına yani ne bileyim insanlara davranışını nasıl etkilediğine göre değişir yani benimle gayet normal bir iletişim kuran bir insanla ben de o şekilde iletişim kurarım. Yani bu benim için bir sakıncalı olmaz.” (K10).

“Yani suç işleyen bir kadının pişman olup olmadığına bakarım. Herkese bir şans verilmesi gerektiğine inanmıyorum aslında ama aynı zamanda işlediği suça da bakmak gerekli. Cinayet ya da istismar gibi büyük suçlar varsa elbette benim affımdansa mağdurun düşüncesi önemli. Bu sebeple benim de onları affetmem gibi bir durum olmaz.” (K14).

Katılımcılar arasında suç işlemiş kadınlara yönelik tutumlar, toplumsal cinsiyet normlarının, empati seviyelerinin ve suç türlerinin etkisiyle farklılık göstermektedir. Bazı katılımcılar empati yaparak kadın suçluların mağduriyetini anlamaya çalışırken, bazıları cinsiyet ayrımı yapmadan suça odaklanmayı tercih etmektedir. Ayrıca, suçun türü ve suçlunun kişisel tavırları, katılımcıların tutumlarını belirleyici faktörler olarak öne çıkmaktadır.

3.2.6. Katılımcıların Suç Türüne Göre Değişen Tutumları

Katılımcıların büyük bir kısmı, suç işlemiş kadınlara yönelik tutumlarının, suçun türüne ve suçun işlenme sebebine bağlı olarak değiştiğini ifade etmiştir. Empati düzeyleri ve suçun niteliği, katılımcıların bu konudaki yaklaşımlarında önemli bir rol oynamaktadır.

3.2.6.1. Suçun Türüne Göre Farklılaşan Yaklaşımlar

Katılımcıların bir kısmı, işlenen suçun niteliğine göre kadın suçlulara farklı tutumlar geliştirdiklerini belirtmiştir:

“Ya ben trafik gibi düşündüm ilk etapta açıkçası. Başka suç işlemiş bir insana şahit olmadım açıkçası. Şimdi suç deyince de şartlar vardır. Azmettirici olaylar vardır. Bir sürü dış etki vardır yani. Hangi şartta hangi durumda hangi ruh haliyle nasıl. Akli dengesi ne durumdaydı. Bunlara da bakmak lazım. Bilmiyorum ki yani. Hepsini değerlendirip, sonuçta eğer bu insan mağdur dersin ki cezasını çeker çekecek. Onun da insanı şartlarda olması lazım onun da kuralları vardır. Bilerek isteyerek katleden biri vardır mesela Allah korusun canidir ona bakış açınla belki kazara veya istemsizce yapmıştır ama o suçu işlemiş bulunmuştur. Yani bunlar fark edebilir. Bilerek isteyerek yapılanla kaza olarak veya işte böyle başına gelmiş bir hadiseden dolayı da suç işleyebilir insan. Herhalde o benim bakış açımda ayırt edicidir.” (K1).

“Tabii ki fark eder. Kadın da bir çocuğu taciz edebilir Allah korusun kötü şeyler yapabilir. Çocuğa veya hayvana karşı işlenmiş bir suç asla kabul edilemez. Ama mesela hırsızlık yapmıştır. Açtır karnı olabilir. Kadın kocasını öldürmüştür kocası ona kim bilir neler yapmıştır bilemeyiz. Veya işte araba kazası yaptı bilinçli

yapmamıştı olası şeyler. Ama dediğim gibi taciz tecavüz gibi şeylerin affı olmaz kadında da erkekte de.”(K4).

“Her suç için geçerli değil. Küçük suçlar, örneğin basit hırsızlık, geçim sıkıntısından kaynaklanabilir; ama çocuk istismarı ya da cinayet gibi suçlar varsa, o zaman anlayışlı olamam. Orada bir sınır çekmek gerekir.” (K14).

3.2.6.2. Empati ve Motivasyona Bağlı Değişken Tutumlar

Bazı katılımcılar, suç işleyen kadının suçu işleme motivasyonu ve geçmişine odaklanarak tutumlarının değişebileceğini belirtmiştir:

“Gelmiyor dediğim gibi örneğini görmedik ben bunu hiçbir haberde görmedim bir kadın suçlunun haberini ben hiç görmedim gerçekten suçlu olduğu kadının yasalara anayasaya hukuka uygun bir şekilde evet bu kadın suçludur dediğimiz, ardından arkasındaki senaryoya bakmak zorunda kalmadığımız bir kadın suçlu görmedim. Aklıma örnek gelmiyor bu yüzden.” (K11).

“İşlediği suçla ilgili motivasyonu ve pişmanlık durumuna göre tutumum değişir.”(K12).

“Yani tabii ki istisnalar var ya aslında kadın suçları deyince de aklıma çok da fazla suç gelmiyor kadınlar acaba hangi suçları daha sık işliyorlar bilmiyorum ama benim için istisna olan suçlardan birisi cinayettir yine de neden işlediğini öğrenmek isterim. Ona göre değişir mesela.”(K13).

3.2.6.3. Kadınların Mağduriyetini Anlayışla Karşılama

Bazı katılımcılar, kadınların zorunluluktan veya mağduriyetten dolayı suça sürüklendiği durumlarda daha empatik bir tutum geliştirdiklerini belirtmektedirler:

“İşlediği suça göre bağlıdır bence. Aynı zamanda kadının kaç tane suç işlediğine de bağlı. Devamlı suç işleyen suç makinesine dönüşen birisi kadınsa cinsiyetin bir önemi kalmaz.” (K2).

“Şöyle tabii suçun ve kişinin işlediği suçun hani belli sınırlarda olması benim için tabii ki önemli. Yani örneğin az önce de söylediğim gibi kafamda onu birazcık daha gerekçelendirebiliyorsam karşımdaki kişinin de buna aktarma şekline göre tabii değişir illaki. Ama yani atıyorum çocuk kaçırmadan daha önce içeri girip sonra işte çıktıysa falan bunlar veya daha farklı işte ne bileyim bir işte cinayete ortak olduysa hani suç ortağı olduysa üstünü kapatmaya çalıştıysa vesaire vesaire bu tarz böyle daha o kişinin karakterine yönelik ben de bir şeyler düşündürecek suçlardansa daha uzak dururum. Mesafeli olurum yani.” (K10).

Katılımcılar arasında suç işlemiş kadınlara yönelik tutumlar, suçun türüne ve kadınların suç işleme motivasyonlarına göre değişmektedir. Bazı katılımcılar, çocuk istismarı veya cinsel saldırı gibi büyük suçlar için tolerans göstermediklerini ve bu tür durumlarda daha katı bir tutum sergilediklerini ifade ederken, diğer suçlar için empati kurarak değerlendirme eğilimindedirler. Özellikle hırsızlık gibi geçim sıkıntısından kaynaklanan suçlarda, katılımcıların daha anlayışlı ve empatik bir yaklaşım sergiledikleri görülmektedir.

3.2.7. Toplumun Suç İşlemiş Kadınlara Yönelik Tutumları

Katılımcılar, toplumun suç işlemiş kadınlara yönelik tutumlarının, toplumsal cinsiyet normlarına ve suç türüne bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini belirtmişlerdir. Genellikle, kadın suçlulara empatiyle yaklaşılabileceği, ancak bazı durumlarda kadınların daha sert bir şekilde yargılandığı ifade edilmiştir.

3.2.7.1. Toplumun Empati ve Anlayış Eğilimi

Bazı katılımcılar, toplumun suç işlemiş kadınlara daha empatik ve anlayışlı yaklaştığını, kadınların suç işleme sebeplerinin sorgulandığını belirtmektedir:

“İşlenen suç nedir mesela. Fuhuş mudur hırsızlık mıdır cinayet midir buna göre değişir bu tutum. Bence kadına karşı daha toleranslı davranıyor toplum da. Suçlu bir kadınla karşılaşmadım daha önce ama.” (K2).

“Bence birazcık toplumda pozitif ayrımcılık kadınlara karşı var. Yani daha derinine inebiliyorlar nedenini sorguluyorlar yani kadın olunca. Ya da o suçun arkasında bir erkek var mı haklılık demiyim de bir nefsi müdafaa durumunun olabileceğini daha çok düşünüyorlar bence. Benim de ilk aklıma geliyor mesela nefsi müdafaa mıdır diye düşünüyorum.” (K7).

“Toplum kadınlara karşı daha hoşgörülü. Erkek suç işlediğinde hemen ‘suçlu’ damgası yiyor; ama kadın olduğunda ‘Bir sebebi vardır’ diye düşünülüyor. Kadınlar toplumda çok kez suçların mağduru olduğu için fail olduğunda da bir mağduriyet sonucu bu suçu işlediği sonucuna varılıyor olabilir.”(K14).

3.2.7.2. Kadın ve Erkek Suçlulara Yaklaşımında Farklılıklar

Bazı katılımcılar, toplumun kadın ve erkek suçlulara yaklaşımında farklılıklar olduğunu ve aynı suçu işleyen kadınların genellikle daha hafif bir tutumla karşılandığını ifade etmişlerdir:

“Yaşadığımız toplumun bakış açısında genel olarak söylüyorum erkek ile kadın arasında bakıldığında yapılan işlenen aslında aynı suçtur ama erkek sanki daha çok normalleştiriliyor. Kadın biraz daha suçlardan etkilenen kişiymiş gibi görünüyor.”(K5).

“Toplum suç işlemiş kadınları oraya itilmiş bir insan olarak görüyor aynı suçu işleyen kadınla erkek arasında toplum nezdinde büyük bir fark var.” (K8).

“Toplum genelde kadınlara daha yumuşak bakıyor bence. Bir erkek suç işlediğinde sanki daha bir mağdur gibi görüyoruz. Suçlunun erkeği kadını yoktur bana göre ama ben bile düşünüyorum neden yaptı acaba diye.” (K15).

3.2.7.3. Kadınların Toplumsal Rollerine Dayalı Yorumlar

Bazı katılımcılar, toplumun kadınların toplumsal rollerini göz önünde bulundurarak suç işlediklerinde daha sert bir şekilde yargıladıklarını belirtmişlerdir:

“Bence eğer bu kadın bir anneyse çok daha acımasız ve yargılayıcı davranıyor toplum. Anne değilse de yine toplumsal ve ahlaki kuralları düşünüp daha sert yargıladıklarını düşünüyorum. Örneğin Müge Anlı’da yasak ilişki yaşayan kadınlar çocuğu olan kadınlarsa daha sert davranıyorlar.”(K3).

“Yani şöyle günümüz Türkiye’inde hala maalesef erkek egemen bir toplumun pratiklerini görüyoruz biz. Dolayısıyla suç işlemiş veya işlememiş kadın da hala toplumsal dinamikler içerisinde birbirinden ayrı tutuluyor. Suç işleyen kadınlara bakış açımızda hala tekrar suç işleyebilir meyilli olabilir. Hayatını kazanmak için bir kez böyle bir yola girmiş ve buradan devam ediyor şeklinde olabilir. Ama tabii ki benim görüşüm bu şekilde böyle değil. Ama evet toplumda suç işlemiş kadınlara biraz daha bu ‘yaramaz kadın, yaramaz insan’ gözüyle bakıyoruz.”(K6).

3.2.7.4. Toplumun Kadın Suçluları Yargılayıcı Tutumu

Bazı katılımcılar, toplumun kadın suçluları erkeklere kıyasla daha yargılayıcı bir tavır sergilediğini belirtmiştir:

“Toplumsal suç işlemiş kadınları erkeklere göre daha fazla dışlama eğiliminde olduğunu düşünüyorum.” (K12).

“Toplum direkt suç işlemiş insana karşı olumsuz tepki gösteriyor. İçerden çıksa bile iş bulmada sıkıntı, toplum içinde arkadaş edinmesi sıkıntı. Suçlu olduğunu suç işlediğini söylediği anda bakışlar değişir yani. Erkek kadın olarak da bence toplumda bir fark yoktur. Her iki taraf da bundan olumsuz etkilenir. Kadın olduğunda ben az çok neden kadının suçu işlediğini tahmin edebiliyorum.” (K4).

Katılımcılar arasında, toplumun suç işlemiş kadınlara yönelik tutumları konusunda belirgin farklılıklar gözlemlenmektedir. Bazı katılımcılar, toplumun kadın suçlulara empatiyle yaklaştığını ve suçun nedenini sorguladığını belirtirken, diğerleri toplumun kadınları daha fazla dışladığını ifade etmektedir. Kadınların annelik gibi toplumsal rollerine dayalı olarak daha sert yargılandığı veya “yaramaz” bir kadın olarak yaftalandığı durumlar da belirtilmiştir. Toplumun erkek suçluları daha rahat kabul edebildiği ve kadın suçluları daha fazla yargıladığına dair görüşler, toplumdaki cinsiyet temelli adalet algısının karmaşıklığını göstermektedir.

3.2.8. Suç İşlemiş Kadınlarla Etkileşim ve Toplumsal Algı

Katılımcıların büyük bir kısmı, çevrelerinde suça karışmış kadınların olup olmadığına ve bu kadınlarla nasıl etkileşimde bulunduklarına dair çeşitli deneyimlerini paylaşmıştır. Yanıtlar, suç işlemiş kadınlara yönelik toplumsal algının nasıl şekillendiğini ve bireysel etkileşimlerde hangi zorluklarla karşılaşıldığını ortaya koymaktadır.

3.2.8.1. Suç İşlemiş Kadınlarla İletişim ve Empati

Bazı katılımcılar, suç işlemiş kadınlarla sosyal ilişkilerinde empati kurduklarını ve bu kişilerin hikayelerini anlamaya çalıştıklarını belirtmiştir. Suçun türüne göre yaklaşımlarının değiştiği ve bu kişilere destek olmaya çalıştıkları görülmüştür:

“Evet var. Suç işledikten sonra hiç iletişime geçmedik. Şöyle söyleyeyim, komşumuzdu ve kızı benim okuldan arkadaşımdı. O vesileyle tanışıyorduk. Ailecek de görüşüyorduk. Ben onun suçunu seneler sonra ordan taşındıktan sonra bir gazete küpüründe gördüm. Böyle aniden böyle şey yani tesadüfen. O gazete küpüründe kocasını doğradığı yazıyordu isimle falan. Gözlerim fal taşı gibi açıldı tabi ve tanıdık birinin bunu yapması. Yemeğini yediğin oturduğun güldüğün ondan sonra evine gittiğin evine gelen. Böyle bir hadiseyi gerçekleştirmesini de akıl almıyor tabi. Şok

oluyorsun. Hemen o anda evladı aklıma geldi kızı arkadaşım. Acaba o ne durumdadır, irtibata geçsem ne diyebilirim? Ne söylenebilir? Onu da düşündüm ve geçemedim yani. Çok zor bir durum çünkü. Ve kadın da ölmüştü yani öğrendiğimde. Biz başka şehire taşınıp gazeteyi okuyunca gördük. Haberi görmemin sonrasında düşündüm. Allah Allah dedim. Herkes belki dedim yani bu şekilde bir şey olabilir dedim. Kimsenin garantisi yok. Allah muhafaza kimse nefesine uymasın dedim yani. Herkesin başına da gelebilecek bir şey. Çünkü normal bir vatandaş. Normal bir anne. Normal görünen bizim gibi bir insan ama o belki bir cinnet hali yaşadı belki bilmiyorsun yani bir anlık bir şey. Yani insan korkuyor bir nevi. Allah korusun diyorsun. Kendinden de emin olmama gibi bir şey oluyor yani. Kimse nefsinden emin olmasın yani Allah muhafaza. Öyle diyorsun yani.” (K1).

“Evet, var. Mahalleden bir kadın arkadaşım trafik kazasına karışmıştı. Kazada hatalı bulunmuş, yaralananlar olmuş ama ölümlü bir kaza değildi. Şimdi denetimli serbestlikle imza vermeye gidiyordu sanırım yalan olmasın, kırmızı ışıktaymıştı tam olarak sebebini hatırlamıyorum ama alkol olmadığına eminim. Başta duyduğumda şaşırdım, çünkü tanıdığım, düzgün biriydi. Trafikte de hep dikkatli ama bazen bir anlık dikkatsizlik oluyor işte. Yine de birine zarar verdiği için kendini çok suçlamıştı. Ailenin de maddi manevi yanında olmuştu. Ben de ona destek olmaya çalışıyorum, sonuçta böyle bir durum kimsenin başına gelmesini istemeyiz. Onunla karşılaştığımızda hâlâ eskisi gibi sohbet ediyoruz ama, tabi, bu süreç onu da bayağı yıprattı kazadaki yaralı kişi uzun süre hastanede kalmıştı ölmesinden çok korkmuştuk. Toplumda ona karşı biraz mesafeli davrananlar var ama ben hâlâ ona arkadaşım olarak bakıyorum. Hata yapmış olabilir ama önemli olan ders çıkarması ve bir daha yapmamak için çabalaması bence.” (K14).

3.2.8.2. Suçun Türüne ve Kişisel Deneyime Dayalı Tutumlar

Bazı katılımcılar, suça karışmış kadınlarla ilişkilerinde suçun türü ve bu kişilerin suçu işleme motivasyonları doğrultusunda tutumlarını şekillendirdiklerini ifade etmişlerdir:

“Evet oldu. Onunla hiçbir ilişkim değişmedi. Yakınım olduğu için ve masum olduğu için bir sıkıntı olmadı işte. Suçun niteliği önemli ya. Hangi suçu işlediği önemli. Masum olduğu için öyle de tutuklanabiliyor insanlar. O yüzden ilişkilerimde hiçbir değişim olmazdı. Yani akrabam olduğu için farklı bir şey olsa da yargılamazdım yani sevmeye devam ederdim. Masumiyeti kanıtlanmadan önce de onun masumluluğuna inanıyordum. İletişim açısından da bir sorun yaşamadık ikimiz arasında ama şöyle, hala bile onunla konuşurken o zamanları hatırlatmamaya çalışıyorum kötü anılar

bırakmamak, o günleri hatırlatmamak adına. Yoksa hiçbir düşüncem veya sevgim değişmedi ona karşı sevgim.” (K4).

“Evet tanıdıklarım vardı. Bu kişilerle arkadaşlığımız daha ön planda olduğu için işlemiş oldukları küçük, yani küçük deyip meşrulaştırmak istemiyorum ama işlemiş oldukları hırsızlıklardan dolayı dostluğumuz etkilenmedi. Ekstra farklı bir tavır takınmadım.” (K6).

3.2.8.3. Toplumsal Dışlanma ve Destek Olma Çabaları

Bazı katılımcılar, suç işlemiş kadınların toplumsal olarak dışlandığını ve bu kişilere manevi destek olma çabalarını dile getirmişlerdir. Suç işleyen kadınlara karşı toplumun bakış açısının, bu kişilerin suçlarına ve sosyal rollerine göre değiştiğini belirtmişlerdir:

“Var, yargılandılar yargılandıkları süreçte de çok dışlandılar sonrasında aklanmalarına rağmen hala dışlanmaya maruz kaldıkları durumlar oluyor fakat benim ailemden insanlar oldukları için benim etkileşimimde bir değişim olmadı sadece her zaman manevi destek vermek için yanlarında olmaya çalıştım.” (K12).

“Var evet hepsi de siyasi suçlara karışmış kadınlar çünkü ben bir vegan feminist bir aktivistim. Aktif olarak sahada eylemlerde yer alıyorum. Gözaltına alınan tutuklanan bu eylemlerde birçok arkadaşım var ve hepsi siyasi suçlular olarak geçiyor. Aktivist oldukları için aslında bu insanlarda suçu gözlemliyorum, entelektüel birikimleri çok yüksek oluyor, eğitilmiş insanlar oluyorlar ve hepsi bir şekilde hak savunucu oluyorlar. Sosyal ortamlarda onlarla iyi anlaşıyorum ve suçlu olduklarını da düşünmüyorum. Aslında bakış açım olumlu anlamda değiştirdi tüm bu kadınlar. Hak savunucusu olup masum olan insanlardı aslında bu sebeple sempati besledim benim deneyimim bu şekilde olduğu için. Bu sebeple ben kadın suçlu denince hep arkasındaki hikâyeyi merak ediyorum.” (K11).

3.2.8.4. Suçlu Kadınların Toplumsal Kabulü ve Önyargılar

Bazı katılımcılar, suça karışmış kadınlarla sosyal ilişkilerinde toplumun kadınları nasıl yargıladığını ve bu durumun kendi bakış açılarını nasıl etkilediğini paylaşmışlardır:

“Var ama tutuklanıp cezaevine girmediler. Küçük hırsızlıklar yapan kleptomani hastası bir kadın vardı. Tanıdık biri, aslında iyi birisi. O tarz duyuyoruz bir iki kişi ile ilgili biliyorum. Hani ama bu konuda hani kimsenin böyle bir yaptırımı yok zaten hani bu böyle biraz daha dedikodu gibi yani dedikodu gibi dediğim hani o kişiye karşı da tam bir şey söylenmiyor ama biliniyor. Genellikle zaten bu muhabbet olduğunda şöyle oluyor yani hani iyi birisi ama işte böyle böyle bir şey var aslında

ihtiyacı da yok hani. Kleptomani gibi olduğu için benim iletişimim çok fazla değişmiyor ama mesela bizim eve geldiğinde o kişi bir şeylerimizi saklıyoruz. Hırsızlık suçuna yaklaşımımı değiştiren bir şey tabii çünkü sonuçta çevremde gözlemlediğim bir durum ve o insanın aslında kötü birisi olmadığını da biliyorum. Eee ve bunun bu yani onunla ilişkimizi hani onun bana bakış açısıyla alakalı bir şey olmadığını da biliyorum hani rahatsızlık olduğunu da az çok anlayabiliyorum, anlayabildim yani zaman içerisinde ondan dolayı hırsızlığa mesela şu anda aynı gözle bakmıyorum ben küçükken falan daha böyle hani daha korkunç bir şey gibi bakıyordum ama şu anda tabii bu tarz birazcık daha o bakış açısı genişliyor insanın.” (K10).

“Çevremde daha önce suça karışmış bir kadın bulunuyor sosyal ilişkilerimde etkileşime geçerken herhangi bir farklı bir tutumun bulunmadı zaten söylemiştim. Bu durumun neden yaşandığını biliyordum onun suçsuz olduğuna masum olduğuna da inanıyordum bu sebeple bu inançtan dolayı belki de herhangi bir değişme olmadı yakınlığımız hiç azalmadı bu sebepten ötürü. Etkileşim açısından da bu olay bittikten sonra bu olayın üzerine aslında hiç konuşmadık ben her zaman onun yanında olduğumu ona hissettirdim ne olursa olsun onu seveceğimi destek olacağımı hissettirdim ama bunun dışında bu konuyla alakalı psikolojik bir destek sağlayabildiğini düşünmüyorum çünkü ne olursa olsun bir kadının ceza evine girmesi ve o süreçleri ondan ilk çıktığında dinledikten sonra buna ne kadar travmatik olduğunu ve bunun üzerine konuşmanın onu aslında çok fazla etkileyebileceğini düşündüm. Psikoloji bilimine bir ilgisi bir alt yapısı olan bir insan olmama rağmen bu konuda onunla iletişime geçmekten çok fazla çekiniyorum açıkçası onun da herhangi yani suçla ilgili bir içeriğe de maruz kalmasına izin vermiyorum bu bir dizi bile olsa bir haber bile olsa en başlarda özellikle bundan kaçınıyordum. Bakış açımı da bir değişime sebep olmadı aslında sadece zaten tutumda da bir değişim olmuyordu söylemiştim sadece suç geçmiş olan kadınların hikayesini öğrenmekle alakalı ya bunun daha önemli olduğunu düşünüyorum eğer böyle bir farklı bir kadınla karşılaşırsam onun da hikayesini dinlemek isterim onu herhangi bir suçla bir suçlu kimliğiyle dalgalanmadan önce.” (K13).

Katılımcılar arasında, suça karışmış kadınlarla etkileşimlerinde suçun türüne, kadının suçu işleme motivasyonuna ve toplumsal yargılamalara dayalı farklı tutumlar sergilenmektedir. Bazı katılımcılar, bu kişilerin hikayelerini anlamaya ve onlara destek olmaya çalışırken, diğerleri suçun ağırlığına ve suçlunun toplumsal rolüne göre mesafeli veya empatik bir tutum geliştirmiştir. Toplumun bu kadınları dışlayıcı tutumu, bazı

katılımcıların bu kişilere destek olma çabalarını etkileyebilmiş ve suça bakış açılarını genişletmiştir.

3.2.9. Eğitim ve İstihdam Fırsatlarının Suç İşlemiş Kadınlar Üzerindeki Etkisi

Katılımcılar, eğitim ve istihdam fırsatlarının suç işlemiş kadınların hayatlarında önemli bir rol oynadığını ve bu fırsatların kadınların suçtan uzak durma olasılığını artırdığını ifade etmektedirler. Yanıtlar, eğitim ve istihdamın kadın suçluların yeniden topluma kazandırılmasında nasıl bir etkisi olduğunu ve bu sürecin hangi zorluklarla karşı karşıya kaldığını göstermektedir.

3.2.9.1. Eğitim ve İstihdamın Suçtan Uzaklaştırıcı Rolü

Çoğu katılımcı, eğitilmiş ve iş sahibi kadınların suç işleme olasılığının daha düşük olduğunu ve bu kadınların kaybedecek daha fazla şeye sahip oldukları için suçtan uzak durma eğiliminde olduklarını belirtmiştir:

“Tabii ki etkili. Şimdi eğitilmiş ve işi olan bir kadın suç işlemeye meyilli bir insan değildir. Ama eğitimsiz parasız pulsuz bir insan suç işlemeye daha çok meyillidir. Suç niye işlenir? Parayı gücü elde etmek için metayı elde etmek için işlenir suç.” (K2).

“Kesinlikle etkili. %100. Eğitim ve istihdam fırsatlarına ulaşamayan kadınlar geçinebilmek için çok tehlikeli işlere giriyorlar. Tehlikeli ortamlarda bulunduğu zaman da suç işleme ihtimalin artar.” (K3).

“Çok etkili bence. Bir kadının maddi durumu iyiye kendisine bakabiliyorsa kendine ait bir işi varsa eğitilmiş ise kaybedecek çok şeyi oluyor aslında ve sonrasında da dediğim gibi kadınların hata yapma lüksü yok Türkiye’de.” (K13).

3.2.9.2. Eğitimin ve Mesleki Fırsatların Suç İşleme İhtimalini Azaltması

Bazı katılımcılar, eğitim ve iş olanaklarının kadınları suçtan uzak tutmada önemli bir önleyici rol oynadığını ve eğitilmiş kadınların suç işleme olasılıklarının daha düşük olduğunu belirtmektedirler:

“Eğitim kadınların kendi ayakları üzerinde durabilmesi için çok önemli. Kadınlar eğitilmiş olursa meslek sahibi olursa suçtan uzak durma olasılıkları artar.” (K14).

“Eğitim ve iş fırsatları çok önemli. Kadınlar eğer meslek sahibi olursa suçtan uzak kalırlar diye düşünüyorum. Bu yüzden kadınların desteklenmesi lazım.” (K15).

3.2.9.3. Toplumsal ve Ahlaki Eğitim

Bazı katılımcılar, eğitimin yalnızca akademik bir süreç olmadığını, aynı zamanda ahlaki ve manevi eğitimle desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Ahlaki eğitim, bireylerin vicdanlarını ve toplumsal kurallara uyma eğilimlerini güçlendirebilir:

“Eğitim tabi önemlidir. Eğitimli bir insan ama... Belki de o anki hisler mi bilmiyorum yani his öfke kontrolü öfkesine hâkim olamama durumları. Bu eğitim de belki şeydir. Okula gitmek olarak değil de. Immmm... Aileden aldığı manevi anlamda. Hani günahı sevaptır doğrudur yanlıştır. Kul hakkıdır tarzı böyle bir şeyi varsa bir eğitilmişlik varsa onlar caydırıcı olur.”(K1).

“Biz toplumun fertleri olarak belli bir toplum sözleşmesine tabiyiz. Tabi belli şeyler yasaca suç belli şeyler yasaca suç değil. Dolayısıyla siz insanları doğru şekilde eğitip istihdam ederseniz toplumsal kurallara uymaya daha meyilli olurlar.”(K6).

3.2.9.4. Suç İşlemiş Kadınların Yeniden Topluma Kazandırılması

Bazı katılımcılar, suç işlemiş kadınların eğitim ve istihdam fırsatları aracılığıyla topluma yeniden kazandırılmasının önemini vurgulamıştır. Eğitim ve istihdamın bu kadınların topluma entegrasyonunu teşvik edici bir unsur olduğu ifade edilmiştir:

“Bu alanda suç işlemiş cezaevine girmiş kadınların çeşitli kanuni haklarla üniversitelerde kaydını yaptırmaları onların da diğer vatandaşlar gibi eğitim imkanlarından yararlanmaları... Bu kadınların tekrar topluma kazandırılması konusunda önemli bir rol oynadığını düşünüyorum.”(K9).

“Suç işlemiş kadınları tekrar hayata kazandırmak açısından etkili olduğunu ve suçlarının tekrarlanmaması için teşvik edici olduğunu düşünüyorum.”(K12).

Katılımcılar, eğitim ve istihdam fırsatlarının suç işlemiş kadınların topluma kazandırılmasında ve suç işleme olasılıklarının azaltılmasında büyük bir öneme sahip olduğunu belirtmişlerdir. Eğitimli ve meslek sahibi kadınların suç işleme ihtimallerinin daha düşük olduğunu ifade eden katılımcılar, bu süreçlerin toplumsal adalet ve entegrasyon açısından önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, ahlaki eğitim ve manevi değerlerin de kadınları suçtan uzak tutmada etkili olabileceği dile getirilmiştir.

3.2.10.Ekonomik Zorlukların Kadınların Suç İşleme Oranları Üzerindeki Etkisi

Katılımcılar, ekonomik zorlukların kadınların suç işleme oranlarını artırdığına dair ortak bir görüş belirtmiştir. Kadınların ekonomik sıkıntılar yaşadıklarında özellikle ailelerini geçindirmek ya da temel ihtiyaçlarını karşılamak için suça yönelme olasılıklarının arttığını ifade etmişlerdir. Yanıtlar, ekonomik sıkıntıların suç işleme motivasyonlarını ve toplumsal dinamikleri nasıl etkilediğini göstermektedir.

3.2.10.1. Ekonomik Zorlukların Suça Yöneltilici Etkisi

Birçok katılımcı, ekonomik yetersizliklerin kadınları suç işlemeye ittiğini ve bu durumun çaresizlikten kaynaklandığını belirtmiştir:

“Hıııı. Birinden duymuştum. Çocuğum açsa ben en kötü şeyi de yaparım tarzında bir söylem. Bana dehşetli gelmişti ama duydum. Böyle bir şeyi. Belki çaresizlikle acizlikle yanii. Diyelim ki çocuğunun bir durumu var falan yapılabilir mi? Yapabilir yani bilemiyorum. İnsan yani. O andaki kararı. Bilemiyorum. Kişisel yani değişen bir şey. Yani ekonomi etkilidir çünkü Allah kimseyi çaresiz bırakmasın.” (K1).

“Kadınlara gelince annelik kurumundan bahsediyoruz. Ciddi anlamda sıkıntılar çeken bir anne çocuğu hastalandığı zaman kolaylıkla eczaneden ilaç çalmaya veya bakkaldan bez çalmaya meyledebilir. Neden? Çünkü orada içgüdüsel olarak koruması gereken bir yaşam bir bebek var.” (K6)

3.2.10.2. Kadınların Ekonomik Bağımlılığı ve Suça Karışma Riski

Bazı katılımcılar, kadınların ekonomik bağımlılıklarının suça karışma risklerini artırdığına dikkat çekmiştir. Bu durumun özellikle maddi destek bulamayan veya adil ücret alamayan kadınlar arasında yaygın olduğu ifade edilmiştir:

“Bir kadın ekonomik olarak kendisini destekleyemiyorsa başkalarına muhtaçsa çalışıyor olsa bile emeği erkeklerde aynı karşılığı bulmuyor. Maddi zorluk çeken bir kadının değil sadece bir insanın suça karışması normal geliyor.” (K12).

“Bir kadın neden suç işler diye düşündüğümde zaten aklıma ilk gelen şey ekonomik zorluklar oluyor. Çok fazla kadını duyuyoruz sırf eğitim alabilmek için bile ailesinin yanından uzaklaşan tüm öğrencilik hayatı boyunca kendi masraflarını kendisi çıkartmak zorunda olan ve bu süreçte kötü yola düşen kadın da bulunuyor.” (K13).

3.2.10.3. Suça Yönlendiren Ekonomik Çağrışımlar

Bazı katılımcılar, ekonomik sıkıntıların kadınları yalnızca hırsızlık gibi suçlara değil, aynı zamanda bedenlerini kullanarak para kazanmaya zorladığını belirtmiştir:

“Çook tabii ki de. Kesinlikle. Suça iter maddi zorluklar. Yani Allah korusun kadın bedenini satmaya kadar gidebilir her şey olur.” (K4).

“Yani zaten her alan yani birçok alanda dezavantajlı oldukları için üstüne bence ekonomik zorluklar da geldiğinde ve kadınlar birçok noktada zaten çok fazla sorumluluk da üstlendiği için... bu tarz basit hırsızlıkları direkt bence teşvik eden bir şey.” (K10)

3.2.10.4. Ekonomik Destek ve Kadınların Suçtan Uzaklaştırılması

Bazı katılımcılar, ekonomik destek ve kadınların güçlendirilmesi durumunda suç oranlarının azalabileceğini belirtmiştir. Kadınların ekonomik bağımsızlık kazanmalarının suçtan uzak durmalarına yardımcı olacağı ifade edilmiştir:

“Ekonomik sıkıntılar özellikle geçim derdinde olan kadınlar için ciddi bir etken. Kadınlar bazen çaresizlikten ailelerini geçindirmek için bu yola başvurabiliyor. Bu yüzden kadınların ekonomik olarak güçlenmesi önemli.” (K14).

“Ekonomik sıkıntılar kadınların suça karışmasında büyük etkindir tabi. Çocuklarına bakmak zorunda kalan ya da ev geçindiren kadınlar bazen çaresizlikten bu yola giriyor.” (K15).

Katılımcılar arasında, ekonomik zorlukların kadınların suç işleme oranlarını artırdığı konusunda genel bir fikir birliği bulunmaktadır. Kadınların özellikle temel ihtiyaçlarını karşılayamadıkları ya da ailelerini geçindiremedikleri durumlarda suça başvurdukları belirtilmiştir. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için desteklenmelerinin ve istihdam olanaklarının artırılmasının, suç işleme oranlarını azaltabileceği ifade edilmiştir.

3.2.11. Medyanın Kadın Suçlulara Yönelik Tutumu ve Toplumsal Algıya Etkisi

Katılımcılar, medyanın suç işlemiş kadınlara yönelik tutumunun toplumsal algıyı önemli ölçüde şekillendirdiğini belirtmiştir. Bazı katılımcılar, medyanın kadın suçlulara yönelik daha empatik ve pozitif bir yaklaşım sergilediğini ifade ederken, diğerleri medyanın kadınları daha fazla öne çıkararak onların mahremiyetine zarar verdiğini ve onları hedef gösterdiğini savunmuştur.

3.2.11.1. Medyanın Empatik ve Pozitif Yaklaşımı

Bazı katılımcılar, medyanın kadın suçlulara yönelik empati kurmaya çalıştığını ve toplumu kadınlara karşı daha yumuşak tutumlar geliştirmeye yönlendirdiğini belirtmiştir: “Sanki kadınlara karşı empati daha çok bence medyada. Anneyse özellikle. Çocuğu dışardaysa vesaire. D. P. için bile takipçisi artmış anne olduğu için herkes bu kişiyle empati yaptı yapmış olabilir.” (K2).

“Medya genelde kadın suçlulara daha anlayışlı yaklaşıyor ve onları mağdur gibi göstermeye meyilli. Bu da toplumun kadınlara daha yumuşak yaklaşmasına sebep oluyor. Erkekler ise daha kolay ‘kötü’ damgası yiyebiliyor.” (K14).

3.2.11.2. Kadın Suçluların Medyada Öne Çıkarılması ve Ötekileştirilme

Bazı katılımcılar, medyanın kadın suçluların mahremiyetine daha az önem verdiğini, kadınların daha fazla hedef gösterildiğini ve toplumun bu kişileri ötekileştirdiğini belirtmiştir:

“Bence fotoğraf paylaşmaya çok meraklı medya. Kadınlarla ilgili haberleri yaparken kadının fotoğrafını paylaşmayı çok seviyorlar niyeyse. Erkeklerde böyle yaptıklarını düşünmüyorum. Erkeklerinkini bu kadar paylaşmıyorlar. Fotoğrafi daha fazla tıklanma, daha fazla görünme. Daha fazla dikkat çekici bir şey yaratıyor herhalde. Kadınları medyada fazla vurguladıklarını düşünüyorum. Kadının anonimliğini bozacak şekilde, kişisel hayatında onu ve tanıdıklarını etkileyebilecek seviyede fazla görsel kullandıklarını düşünüyorum. O kişiyi tespit edebilecek şekilde verdiklerini düşünüyorum haberleri kadınların. Kadın mağdur olduğunda da suçlu olduğunda da aynı şekilde bence.” (K3).

“Yani şöyle ana akım medya izlediğimiz televizyon falan bu konularda daha ortalama bir iş yürütüyor ayrımcılık pek görmüyoruz belki bunda. Gerçi var ya, şey var yani bir ayrımcılık var. Şu yapılıyor maalesef. Suç işleyen bir kadının adı soyadı çok açık bir şekilde gösterilirken erkeklerin adı soyadı nedense suç işleyenlerin daha az isimleri gösteriliyor. Ana akımın yanı sıra bu bence. Şeye hiç girmiyorum mesela Twitter gibi sosyal medya uygulamaları çok zalimler. Ama bu Twitter’ın genel zalimliği. Suç işleyen işlemeyen herkese çok zalimler. Suç işleyen kadınlar da topluma kazandırılmak yerine toplumda ötekileştirilmenin daniskasını yaşıyorlar. 16-40 yaş arası sosyal medya kullanıcılarının neredeyse hepsi özellikle aktif kullanan kişiler suçun niteliğinin ne olduğu önemsiz bir şekilde o kadını hep o suçla

hatırlama eğilimindeler. Sadece hatırlamakla da kalınmıyor aynı zamanda ötekileştiriliyor da. Özellikle Twitter’da gördüğüm bu.” (K6).

3.2.11.3. Kadınların Hikayelerinin Satış Aracı Olarak Kullanılması

Bazı katılımcılar, medyanın kadın suçluları bir hikâye olarak sunduğunu ve bu hikâyelerin ilgi çekmek için kullanıldığını ifade etmiştir. Bu durum, toplumda kadın suçluların daha çok akılda kalmasına ve olumsuz bir algı yaratılmasına neden olabilir:

“Biraz önce de söylemiştim bu bir cadı avı aslında medyada gördüğümüz her haber aslında bir pazarlama ürünü her haber bizim önümüze sunuluyor servis ediliyor ve bu haberlerde sunulan şey her seferinde bir kadın oluyor. Bu haberi bize satabilmek için o hikâyenin bir köşesinde bir kadın varsa her haberde o kadına bir şekilde değiniliyor bir trafik kazası haberinde bir şahıs deniyorsa o kazayı erkek yapmıştır ama eğer bu kazayı bir kadın yaptıysa bu haberin içerisinde kadın olduğu kesinlikle belirtiliyor bir kadın bir suçun mağduru olduğunda ismi yazılıyor fotoğraf paylaşıyor ama suçlunun katil olduğunu yazmaya bile eriniyorlar. Haberlerde kadınların isimlerini ve suratlarını paylaşmaktan hiç çekinmezken suçluların mahremiyetine daha doğrusu suçlu erkeklerin mahremiyetine çok önem veriliyor çok ilginç bir şekilde kadınlar bir suçun mağduru olduğu durumda bile hayatına devam etmekte zorlanırken erkekler bu suçu işledikten sonra dahi ellerini kollarını sallaya sallaya eski hayatlarına devam edebiliyorlar. İnternette bu kadınların dijital izleri kalıyor, kadının adını internete yazdığınızda bile karşınıza bu haber çıkacak bu kadını bu haberle hatırlanması sağlanıyor. Aslında ana akımdan veya sosyal medyadan da bahsetmiyorum sadece işte yazılı medyada da her yerde bu satılan hikâye kadınların hikayesi oluyor çünkü ancak bu şekilde ilgi çekiyor sanırım bilmiyorum. Fransa’da bir kadın vardı yıllarca uyuşturucu ilaçlar ile sistematik bir şekilde yaklaşık yüz erkeğin tacizine tecavüzüne uğruyor. Bu habere medya yasağı getirilmek isteniyor sonrasında kadın da bir direnç hareketi yaratabilmek için diyor ki bu benim utanacağım bir konu değil benim adımla da yüzümü de saklamak zorunda değilsiniz diyor fakat bu haberdeki o yüz failin hiçbirinin ismi ortaya çıkmıyor bu bence çok büyük bir sorun zaten bu haberde de yayın yasağı getirilene kadar her haberde bu kadının yüzünü görmüştük biz ama faillerinden bir tanesinin ismini bile okumadık. Ben öldürülen kadınların hepsinin ismini biliyorum ama faillerin ismini hatırlamakta çok güçlük çekiyorum bir şahıs tarafından öldürülüyor bu kadınlar X. X. erkek tarafından değil. Hep bu kadınlar bir “şahıs” tarafından mağdur ediliyor katlediliyor.” (K13).

“Medyada eksiklikleri ön plana çıkıyor. Kadınlar deli gibi lanse ediliyor. Ya şöyle bir şey oluyor psikolojisinin bozuk olduğuna yönelik. Ya da ailevi rolleri işte kardeşini korumak için genellikle kızını çocuğunu korumak için şeklinde 2 kutup bence. Bir kısım böyle biraz pozitif ayrımcılık gibi. Suçta haklı gibi hani söylenmez ama bunu çok haklı bir suçmuş, suç işlemekte haklıymış gibi yansıtan taraflar da var. Bir de tamamen işte hani direkt deli psikolojik sorunları olan, o kadınla ilgili olabilecek eksiklikleri böyle vurgulayan şekilde paylaşılanlar işte yani haber siteleri falan olabiliyor yani böyle çok nötr direkt böyle suçla alakalı çok fazla paylaşımda görmüyoruz zaten. Kadınlara genelde ya kahraman rolü veriyorlar kendisini ya da işte dediğim gibi ailesini korudu diye ya da psikolojik sorunları olan deli bir kadın rolü veriliyor. Bir hikâyeye dönüştürülüyor.” (K10).

3.2.11.4. Toplumsal Algı Üzerindeki Etkiler

Medyanın kadın suçlular hakkında yarattığı algının toplum üzerinde doğrudan etkisi olduğunu belirten katılımcılar, medyanın dilinin ve tutumunun, toplumun kadınlara yönelik bakış açısını şekillendirdiğini vurgulamıştır:

“Medyanın tutumunu reyting kaygısından dolayı taraflı buluyorum. Kadınlarla ilgili haberler hep üstenci bir dille isim ve fotoğraf eklenerek yapılıyor. Bu damlamanın en büyük sebebi de bu bence. Ve toplumu etkilediklerini düşünüyorum doğal olarak. Halkımız dizilerdeki karakterlerin dizi karakteri olduğunu gerçek olmadıklarını hala anlayabilmiş gibi davranmıyorlar. Dizi ile gerçeği ayıramayan kişiler taraflı bir dili nasıl ayırsın. Sorarsanız sokaktaki insanlara özellikle erkeklere kadınlar trafikte nasıllar diye. Hepsi medyada duyduğu şeyleri papağan gibi tekrar ediyorlar. İstatistiklere bakınca kimin trafikte daha fazla soruna sebep olduğu çok açık halbuki.” (K12).

“Sosyal medyanın toplum üzerinde etkisi yaşanılmaz bir gerçekliktir özellikle suç işlemiş kadınlar hakkında medyada çıkan bazı olumsuz durumlar tabii ki kadınlara olan şiddetin şiddetini artırıyor bu konuda RTÜK’ün devreye gelerek bu programlarla ilgili birtakım yaptırımlar bulunması tabii ki bu suçlu kadınlar üzerindeki yanlış algıların ortadan kalkmasına da yardımcı olacaktır tabi bu yalnızca ana akım için geçerli Sosyal Medya çok farklı bir alan haline geldi zaten.” (K9).

Katılımcılar arasında, medyanın suç işlemiş kadınlara yönelik tutumlarının toplumsal algıyı şekillendirdiği konusunda genel bir fikir birliği vardır. Medyanın kadın suçlulara empati gösterdiği, ancak aynı zamanda onları öne çıkararak mahremiyetlerine zarar

verdiği belirtilmiştir. Bu durum, toplumun kadın suçlulara karşı tutumunu etkileyerek, onların daha fazla yargılanmalarına veya mağduriyetleri üzerinden empati kurulmasına yol açmaktadır.

3.2.12. Aile Yapıları ve Sosyal Destek Sistemlerinin Suçla İlişkiye Etkisi

Katılımcılar, aile yapıları ve sosyal destek sistemlerine erişimin, suç işlemiş kadınların suçla ilişkilerini önemli ölçüde etkilediğini belirtmiştir. Aile desteği ve sosyal yardım sistemlerinin varlığı, kadınların suçtan uzak durmalarına ve topluma yeniden entegrasyonlarına yardımcı olabileceken, bu desteklerin eksikliği kadınları yeniden suça yönlendirebilmektedir.

3.2.12.1. Aile Desteği ve Suçtan Uzak Durma Eğilimi

Bazı katılımcılar, güçlü bir aile desteğinin kadınların suç işleme eğilimlerini azaltabileceğini vurgulamıştır. Ailenin suç işlendikten sonra kadına sahip çıkmasının, yeniden suç işleme ihtimalini düşürdüğünü ifade etmişlerdir:

“Suç işleyen kişi bir daha suç işler. Şöyle işler genel olarak işler. Onu normalleştirirse işler. Alacağı tepkiler yani ilk suçu işlediği zamanki aldığı alacağı tepkiler yaptığı suçu yapmaması gerekirken yaptığına ikna edemezse ve bunu normalleştirirse ikinci suçu işler tabii ki. Olmaması gereken bir durum çünkü bir şekilde ona ilk suçtan sonra suçun işlenmemesi için yardımcı olursa aileler bu suçu işlemesinin önüne geçebilir bence. Ailenin önleyici bir desteği burada önemli bence.” (K5).

“Aile desteği ve sosyal çevre çok önemli. Eğer kadın çevresinden destek görmüyorsa ya da ailesiyle sıkıntı yaşıyorsa suça yönelme riski artar. Eğitimli biri olarak güçlü aile yapılarının suç oranlarını azaltabileceğini düşünüyorum.” (K14).

3.2.12.2. Sosyal Destek Sistemlerinin Yetersizliği

Bazı katılımcılar, Türkiye’de sosyal destek sistemlerinin yetersiz olduğunu ve bu desteğin eksikliğinin kadınları suça sürüklediğini belirtmiştir. Sosyal destek sistemleri, kadınların topluma yeniden kazandırılmasında önemli bir rol oynayabilir:

“Aile yapıları ve sosyal destek sistemlerini erişimleri az önce de söylediğim gibi bence direkt aile yapısıyla zaten ilişkili. Birbirini çok tetiklediğini düşünüyorum zaten çok iyi ailelerde bile kadınlara yönelik çok büyük tabuların olduğunu hani

görebiliyoruz. Bir de onun böyle hani daha sosyo-kültürel seviyesi düşük daha böyle kadına karşı tutumları sert olan bir ailede hani büyüyen bir kadın olmak çok zor bir şeydir o yüzden ben bunu kesinlikle etkilediğini düşünüyorum. Destek olarak da Türkiye zaten bence bu konuda çok yetersiz yani. İstenen desteği alamadığında da biraz suça sürükleniyor şeklinde düşünüyorum ben sanırım bu noktalarda.” (K10).

“Suç işlemlerine etki eden en öncelikli etmenler olduğunu düşünüyorum. Bir kadının tekrar suç işlemesinin önüne geçilmek isteniyorsa da aile desteği ve psikolojik desteğin şart olduğunu düşünüyorum bir psikolog olarak. Aile terapisi de aynı şekilde faydalı olabilir. Belediyeler tarafından bu tarz projeler yapılabilir.” (K11).

3.2.12.3. Aile Yapısının Durumu ve Yeniden Suç İşleme Riski

Bazı katılımcılar, kadınların suç işledikten sonra dönmek zorunda kaldıkları suçlu çevrelerin ve bozuk aile yapılarının, yeniden suç işlemelerine yol açabileceğini ifade etmişlerdir:

“Evet tabii ki de. Destek almazsa meyili artar. Çünkü daha önceden neden içeri girmişti mesela hırsızlıksa o ekonomik koşulları yine sağlayamadığında yine yapılabilir. Aileden destek görmüyorsa, ya da sosyal devlet desteklemiyorsa arkasında durmuyorsa tabii ki tekrar yapabilir. Ailesi suç işledi diye ötelerse, eğitimsiz ya da ilgisiz hatta zengin de olabilirler fark etmez. Kadını dışarlarsa nasılsa suça meyilli diye tekrar suç işler tabi. Çünkü nasıl olsa işe yaramıyorum, insanlar beni sevmiyor, zaten işe yaramaz gözüküyorum diye tamamen toplumda onaylanmayan birine dönüşür. Battı balık yan gider demişler boşuna değil.” (K3).

“Bildiğim kadarıyla Fransa’da hırsızlar şehri isimli bir banliyö varmış. Bu banliyöde yaşayan herkes hayatını hırsızlıkla geçiriyormuş. Böyle bir ortamda büyüyen bir çocuk suç işledikten sonra topluma entegre edilmek istenirse aile yapısındaki bozuklukları da düzeltmelisiniz. Cezasını çektikten sonra aynı suçu işleyen rol modellerinin olduğu bir yere dönerse tekrar suç işlememesi bence asıl imkansızdır. Kişi bence hem suçtan hem de suçlu çevreden arındırılmalıdır.” (K6).

3.2.12.4. Psikolojik ve Sosyal Desteklerin Önemi

Katılımcılar arasında, kadınların suç işleme risklerini azaltmak ve onları topluma kazandırmak için psikolojik ve sosyal desteklerin önemine vurgu yapanlar da olmuştur:

“Aile desteği çok önemli psikolojik destek çok önemli ıslah sürecinde bu kişilere verilecek eğitimler çok önemli. Sonrasında bu suçu işlememesi için. Yaptığı suçun

aslında kötü bir şey olduğu fikrinin zihinlerine kazınması çok önemli yine de çoğu insan bir suçu işlerken bunun bir suç olduğunu ve yanlış yaptığını biliyor bu sebeple suç işlemesine vesile olan durumları tekrar yaşamasına engel olmalıyız bence.” (K13).

“Aile desteği önemlidir tabi. Eğer kadın ailesinden ve çevresinden destek göremiyorsa suça yönelmesi daha kolay olur. Ama destek varsa o kadın daha güçlü ayağa kalkar.” (K15).

Katılımcılar, aile yapılarının ve sosyal destek sistemlerinin kadınların suç işlemesinde ve suçtan uzaklaşmalarında belirleyici bir rol oynadığını ifade etmişlerdir. Güçlü aile yapıları ve sosyal desteklerin varlığı, kadınların suça yönelmesini önleyebileceği gibi, suç işlemiş kadınların yeniden topluma kazandırılmasında da kritik öneme sahiptir. Ancak, destek eksikliği ve aile yapısındaki bozukluklar, kadınları yeniden suça sürükleyebilmektedir.

3.2.13. Aile Üyeleri ve Yakın Çevrenin Rehabilitasyon Sürecine Katkısı

Katılımcılar, aile üyeleri ve yakın çevrenin, suç işlemiş kadınların rehabilitasyon sürecinde önemli bir rol oynadığını belirtmişlerdir. Destekleyici bir aile ve sosyal çevrenin, kadınların suçtan uzak durmalarına ve yeniden topluma kazandırılmalarına katkıda bulunabileceği ifade edilmiştir.

3.2.13.1. Ailenin Destekleyici Rolü

Birçok katılımcı, aile desteğinin suç işlemiş kadınların rehabilitasyon sürecinde temel bir rol oynadığını vurgulamıştır. Ailenin kadını kabul etmesi, affetmesi ve ona sahip çıkması, kadının topluma yeniden entegre olmasını kolaylaştırabilir:

“Aile desteği önemli tabii ki. Aile sonuçta... Mesela çocuklarımıza deriz. En kötü durumda bile bize hani söyle ne yaparsan yap yanında olacağımızı söyleriz arkadayız deriz. Çünkü destek veririz yani suç işleyen evladın da olsa evladındır yani. Onu düze çıkarmak destek olmak doğruyu göstermek anne babanın da görevidir. Aile desteği önemlidir yani. Suç işlese de o senin bir parçan. Ona doğruyu gösterecek ayağa kalmasını sağlayacak yine ailedir yani. Tamamen dışlarsan zaten o belki suç makinesine dönecek. O günden sonra belki döner normale. Islah olur. İyi bir insan olmaya gayret eder destekle. Yani destek önemli bence. Ayrıca mahkumlar içerde psikolojik destek almalılar. Bu suçu işlerken nefesine uymuştur veya o suça gitmemesi için insanı durduran dini şeyler vardır. Onları bilmiyor olabilir veya o

anca gözü kararmıştır bilincini kaybetmiştir veya neyse işte sinir harbiyle olabilir. İnanç önemli yani. Onun takviyesi de önemli bence o tarz bir destek verilebilir. Mesela yabancı filmlerde de rahip veya rahibe geliyor. Ölüm cezasına çarptırılmış bir kadının bir filmde vardı. Hatta iki tane çocuğu öldürmüş bile isteye kötü bir şekilde de öldürmüş. Rahibe onun yanına gitmişti işte affı için tövbe et Allah bağışlayıcıdır diye. İnsanlar ona karşı geliyorlardı sen bu katili nasıl böyle canavar bir kişiyi nasıl şey yaparsın diye telkinde bulunmasına bile şey yapıyorlardı. Ama o rahibe mesela onu hata yapmış bir insan olarak görüyordu. Tövbe edebilir pişman olabilir tarzında bir yaklaşımı vardı. Yani insanlar pişman da olabilir. Yaptıklarının cezasını çektikten sonra iyi bir hayata geçmek isteyebilir. O da inanç takviyesi ile olabilir. Böyle destekler olabilir yani.” (K1).

“Destekleyici olmaları gerekiyor ama bu sadece kadınların değil yani genel olarak. Bilmiyorum Toplumsal olarak işte geri kazanımı sağlayabilmek için hani ailede o artık toplumun en küçük birimi olarak da elinden geleni yapması gerekiyor. Sonuçta bu o kadın cezası çekmiş ve çıkmışsa devamında hayatında yine destek görmesi gerekiyor. Sürekli ona suçlu muamelesi yapılırsa kimse kendini düzeltmek için bir şey yapmaz ki. Zaten sadece öyle kalacağını görür çünkü yani o yüzden desteklenmeli en azından bu suçu geride bıraktığını anlamalıyız. İlerleyen süreçte daha iyi başlangıçlar yapabileceği inancı biraz verilmeli diye düşünüyorum.” (K10).

3.2.13.2. Sosyal Destek ve Sosyalleşme

Bazı katılımcılar, aile ve yakın çevrenin kadını sosyalleşmeye teşvik etmesinin rehabilitasyon sürecinde önemli olduğunu belirtmiştir. Bu sosyal bağların, kadının kendini suçlu kimliğinden kurtarmasına ve topluma uyum sağlamasına yardımcı olabileceği ifade edilmiştir:

“Eğer bir insanın tekrar suç işlemesine engel olmak istiyorsak o insanı sosyalleşmesine izin vermeliyiz. Bu insanları dışlarsak damgalarsak toplumdan itersek bu insanları affetmezsek eğer bu insanların tekrar suç işlememesi gibi bir durumun imkânı yok. Bir insanı affetmezseniz eğer bu suçu işlemesine engel olamayız. Bu insan affedilmiyorsa bu insan iş bulamıyorsa bu insan destek görmüyorsa bu insan sosyalleşemiyorsa bu suça biz itiyoruz aslında. Bu sebeple aile desteği çok önemli yakın çevre çok önemli aile terapisi alınabilir belki bu süreçte eee bu sürecin daha sorunsuz geçebilmesi için arkadaşlarıyla sosyalleşebileceği iletişimini kuvvetlendirebileceği artık ıslah edilmiş bir kadın olduğunu hissettirebilmek çok önemli bence.” (K13).

“Bence olumlu yönde katkısı olur. Eğer aile o suç işlemiş kişiye olumlu yönde destek verip sosyal ortamına katıyor veya sosyal ortama girmesi için cesaretlendiriyorsa olumlu yönde etkiler.” (K7).

3.2.13.3. Psikolojik Destek ve Aile Terapisi

Bazı katılımcılar, ailelerin kadına sadece manevi destek vermesinin yeterli olmadığını, aynı zamanda profesyonel destek ve terapilerle de sürecin desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir:

“Suçun niteliği önemli bir kere. Kadın maddi durumdan dolayı suç işlediye o şartların düzeltilmesi gerekiyor. O psikolojik durumdan çıkması için ailenin de desteklemesi gerekiyor. Veya iş bulamadığı için hırsızlık yaptıysa e devlet en azından çıktığında ona o iş imkanını sağlaması lazım ki tekrarlamasın. Ailenin de o psikolojik desteği olmazsa içerde yaşadığı travmatik şeyleri nasıl atlatacak? Mecburen psikolojik destek de alacak.” (K4).

“Aile desteği, psikolojik destek ile birleşirse kadınların topluma entegrasyon süreci daha başarılı olur. Aile terapisi de sürecin önemli bir parçası olabilir.” (K11).

3.2.13.4. Toplum ve Ailenin Desteği

Bazı katılımcılar, sadece aile desteğinin yeterli olmayacağını, toplumun da kadına destek olması gerektiğini ifade etmiştir. Toplumun kadına bir şans vermesi, yeniden suç işleme riskini azaltabilir:

“Aile ve çevrenin bu süreçte destek olması lazım. Bir kadının rehabilite edilmesi, yeniden topluma kazandırılması için ailesinin ona sahip çıkması ve toplumun ona bir şans vermesi önemli. Suç işleyen bir insanı tamamen dışlamamak gerekiyor. Dışlarsak suç işlemekten başka şansı da kalmamış olacak.” (K14).

“Aile desteği, bu kadınların hayata yeniden tutunabilmesi için çok önemli bence sadece kadınlar için de değil herkes için. Toplum da bu insanlara dışlayıcı yaklaşmamalı; bir şans verilmeli ki düzelsinler. ” (K15).

Katılımcılar, aile ve yakın çevrenin suç işlemiş kadınların rehabilitasyon sürecinde kritik bir rol oynadığı konusunda hemfikirdir. Aile desteği ve sosyalleşmenin, kadının kendini suçlu kimliğinden kurtarmasına ve topluma yeniden uyum sağlamasına olanak tanıdığı ifade edilmiştir. Psikolojik destek ve aile terapisi gibi profesyonel yardımların da bu

süreçte önemli olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca, toplumun kadına bir şans vererek desteklemesi, kadının yeniden suç işlemesini önleyici bir etken olarak öne çıkmaktadır.

3.2.14. Toplumsal Cinsiyet Normlarının Kadınların Suç İşlemeye Yönelik Eğilimleri Üzerindeki Etkisi

Katılımcılar, toplumsal cinsiyet normlarının kadınların suç işlemeye yönelik eğilimlerinde belirgin bir etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Kadınların toplumsal olarak belirli roller ve beklentiler içine yerleştirilmeleri, onların suç işlemeye karşı tutumlarını ve bu yola düşme sebeplerini doğrudan etkileyebilmektedir.

3.2.14.1. Kadınların Suç İşlemesinde Toplumsal Roller ve Beklentilerin Etkisi

Bazı katılımcılar, kadınların toplumsal rollerinin ve cinsiyet normlarının, onların suç işleme eğilimlerini azalttığını belirtmiştir. Kadınların annelik, merhamet, anaçlık gibi toplumsal rollerle ilişkilendirilmeleri, onların suçtan uzak durmalarını teşvik edebilir:

“Evet. Ancak kadınları daha az suç işlemeye yönelttiğini düşünüyorum açıkçası kadınların kaybedecek çok daha fazla şeyi var özellikle bir anneyse. Zaten anaçlık merhamet gibi duygularla pekiştirilmeleri bile bunu içselleştirdikleri için suç işlemelerine engel oluyor bence.” (K12)

“Toplum da çocukluğumuzdan beri bize bunu dayatıyor her kadının da bu şekilde büyüyor aslında ve sonrasında bunu bu tarz mesleklerle pekiştirdiğinde de zaten kaybedecek çok şey oluyor statüsü mesleği maddi olarak.” (K13).

3.2.14.2. Cinsiyet Normlarının Kadınları Suçtan Koruma Eğilimi

Kadınların, toplum tarafından “iyi” ve “koruyucu” rollerle özdeşleştirilmeleri ve suçtan uzak durmaları beklendiği için, suç işleme oranlarının düşük olduğunu belirten katılımcılar da olmuştur:

“Kadınlar o role sahip olduğu için daha dikkatli oluyorlar evet. Bir anne bir öğretmen daha zor suç işler bence meyletmez.” (K4).

“Sanki erkekleri daha çok etkiliyor. Erkeklerde namus cinayeti vs daha yaygın. Kadınlar sanki bunun daha çok mağduru gibiler yapan kişidense.” (K3).

3.2.14.3. Kadınların Yaşadığı Ekonomik ve Sosyal Zorluklar

Bazı katılımcılar, toplumsal cinsiyet normlarının ve kadınların toplumda maruz kaldığı ekonomik ve sosyal baskıların, onları suç işlemeye daha meyilli hale getirebildiğini ifade etmiştir. Kadınların ekonomik bağımsızlıklarının olmaması veya aile baskıları altında yaşamaları, suç işlemelerine neden olabilir:

“Kesinlikle, kadınlar toplumda daha dezavantajlı pozisyonda. Bir kadının ekonomik özgürlüğü yoksa ya da ailevi baskılar altındaysa, suç işlemeye daha meyilli hale gelebilir. Kadınların da bu durumlara itilmemesi için toplumsal yapının güçlenmesi gerekiyor.” (K14).

3.2.14.4. Cinsiyet Normlarının Kadınların Psikolojik Durumlarına Etkisi

Bazı katılımcılar, kadınların toplumda cinsiyetlerine dayalı olarak karşılaştıkları baskıların ve stresin, onların suç işlemelerine yol açabilecek psikolojik sorunlar yaşamasına neden olabileceğini ifade etmişlerdir:

“Bence etkiliyor çünkü bence kadınları, kadınların yani herhangi bir psikolojik problemi varsa bu tarz etkenlerle ben çok arttırıldığını düşünüyorum. Çünkü genellikle yani işte böyle çok iyi şartlarda büyümüş çok işte ne bileyim aile tarafından çok desteklenmiş kadınları suç içerisinde çok fazla görmüyoruz en azından yani haberlerde görmüyoruz ama bu benzer profile sahip erkekleri çok daha fazla görebiliyoruz yani o sebeple hani bu tarz faktörlerin etkili olduğunu düşünüyorum yani bence daha fazla tetikliyor olabilir altta herhangi bir sorun varsa psikolojik problem varsa bunu da daha fazla ortaya çıkarıyor olabilir. Bir de bence daha kendini savunmak sorun zorunda kaldıkları için de belli başlı suçlara karışıyor olabilirler belki. Yani bence olabilir çeşitli şekillerde yansıyor diye düşünüyorum.” (K10).

“Kesinlikle var. Birincisi biz zaten öncelikle bunu ekonomik sebebini konuşabiliriz ekonomik bir etkisi var. Biz kadınlar iş hayatında eşit şartlar altında çalışmıyoruz ve eşit maaş hala almıyoruz dolayısıyla geçinmek bizim için daha da zor. Kaldı ki ekonomik krizde olan bir ülkede yaşamamıza rağmen bizim için daha da zor bu. Zaten hak ettiğin maaşı alamıyorsan bu demek oluyor ki açlık sınırındasın. Sırf bu yüzden kadınlar suç işleyebilir eminim bir kadın bir anne çocuğunu doyurabilmek için suç işliyordur. Orada mesela anneliğin de bir etkisi var kendisi hiç olmasa dahi çocuğunu doyurmak için belki de hırsızlık yapıyor önce bir hırsızlık yaparken bir

adamın bir insanı öldürüyor bu bir ekonomik temeli. 2 güç evet fiziksel olarak daha güçsüzdür Türkiye’de erkeklerin şiddet eğilimi çok yüksek kendimizi korumak için nefsi müdafaa yapmamız gerekebiliyor. Bu bizi suça iter. Onun dışında cinsel olarak bizi konumlandığı yer toplumun. Bir erkeğin sokakta yürürken sana bakışı laf atışı tacizi. Kadın yine kendini korumak için karşılık verir ki bence zaten vermelidir gibi gibi şeyler bunlar geliyor ekonomik fiziksel cinsel bunların hepsi kadınların suç işlemesine sebep olabilir.” (K11).

Katılımcılar, toplumsal cinsiyet normlarının kadınların suç işleme eğilimleri üzerinde belirgin bir etkisi olduğunu ifade etmişlerdir. Bu normlar, kadınların suç işlemelerini engelleyici bir rol oynayabilirken, aynı zamanda kadınların maruz kaldıkları ekonomik ve sosyal zorluklar nedeniyle suç işlemelerine de neden olabilmektedir. Kadınların toplumsal rollerinin suç eğilimlerini azaltabileceği gibi, baskı ve eşitsizliklerin kadınları suç işlemeye zorlayabileceği görüşü de katılımcılar arasında yaygındır.

SONUÇ

Bu çalışma, Sakarya ilinde suç işlemiş kadınların toplumsal algılanışını, maruz kaldıkları damgalanma ve dışlanma süreçlerinin nasıl şekillendiğini sosyolojik bir bakış açısıyla analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın bulguları, toplumun kadın suçlulara erkek suçlulara göre daha fazla empati ve anlayış gösterdiğini, ancak bu tutumların suçun türüne göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ekonomik zorunluluklar nedeniyle suça sürüklenen kadınlara karşı daha hoşgörölü bir yaklaşım sergilenirken, daha ağır suçları işleyen kadınlar için toplumun daha yargılayıcı ve katı tutumlar geliştirdiği görülmüştür. Toplumun normatif yapısı, kadın suçlulara karşı empati ile yargı arasında gidip gelen tutumları beslemektedir.

Kadın suçluluğu araştırmalarının literatürde daha az yer almasının sebeplerinden biri, kadınların genel olarak daha az suç işlemesi ve suç istatistiklerinde daha düşük oranlarda temsil edilmeleri sebebiyle anlamlı olsa dahi kadın suçluluğu üzerine yapılan araştırmaların literatüre önemli katkılar sağlayacağı açıktır. Kadınların suç işleme motivasyonlarının anlaşılması, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ve sosyal yapıların suç üzerindeki etkilerinin kavranması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma, kadın suçluluğunun toplumsal ve kültürel bağlamlarını ele alarak, suçun yalnızca bireysel bir davranış değil, toplumsal faktörlerle yakından ilişkili olduğunu göstermektedir. Kadınların karşılaştığı ekonomik ve sosyal baskılar, onların suça yönelmelerinde belirleyici olabilir ve bu tür araştırmalar, suçla mücadelede daha kapsayıcı ve etkili politikaların geliştirilmesine katkı sağlar.

Araştırma yapılırken katılımcılar en az lise mezunu olarak belirlenmiştir. Bu tercih, çalışmanın eğitilmiş bireylerin suç işlemiş kadınlara dair düşüncelerini daha derinlemesine incelemesini sağlarken, ilkokul, ortaokul mezunları veya okuma yazması olmayan bireylerin bakış açılarını kapsayamamıştır. Bu nedenle, daha düşük eğitim seviyesine sahip bireylerle yapılacak benzer araştırmaların akademik literatüre önemli katkılar sunabilir. Böyle bir çalışma, toplumun daha geniş kesimlerinin suç algılarını ve sosyolojik bakış açılarını anlamak açısından kritik bir adım olacaktır. Eğitim düzeyi farklı bireylerin suç kavramını nasıl algıladığı ve bu olguyla nasıl deneyimler yaşadıkları arasındaki farkları ortaya koymak, suç sosyolojisi teorilerinin gelişimine katkı sağlarken, toplumun suç kavramını daha kapsamlı bir biçimde anlamasına da yardımcı olabilir.

Kadın suçluluğu konusunda yapılan görüşmelerde, katılımcılar, kadınların toplumsal olarak annelik, merhamet ve anaçlık gibi rollerle ilişkilendirilmesinin, suç işleme eğilimlerini azaltıcı bir faktör olarak öne çıktığını belirtmişlerdir. Ancak, bazı katılımcılar, kadınların ekonomik bağımsızlıklarının eksikliği, şiddet ve baskılarla dolu aile ilişkileri gibi nedenlerin, kadınları suç işlemeye zorlayabileceğine dikkat çekmiştir. Toplumsal cinsiyet normlarının hem suçtan uzaklaştırıcı hem de suç işlemeye teşvik edici etkilerinin olması, bu çalışmanın önemli bir bulgusudur. Kadınların maruz kaldıkları eşitsizliklerin ve toplumsal baskıların giderilmesi, suç oranlarının düşürülmesinde etkili olabilir.

Katılımcıların görüşlerine göre, toplumsal cinsiyet normlarının kadınların suç işleme eğilimleri üzerinde belirgin bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Kadınlar, toplumsal olarak belirli roller ve beklentiler içine yerleştirildiğinde, bu normlar onların suç işleme eğilimlerini hem azaltıcı hem de artırıcı bir rol oynayabilir.

Bazı katılımcılar, kadınların toplumda annelik, merhamet ve anaçlık gibi rollerle ilişkilendirilmeleri nedeniyle suçtan uzak durduklarını ifade etmişlerdir. Bu normlar, kadınların suç işlememeye yönelik tutumlarını teşvik edici bir etkidir. Ancak diğer yandan, bazı katılımcılar kadınların ekonomik bağımsızlıklarının olmaması veya sosyal baskılar altında kalmaları gibi nedenlerin onları suç işlemeye daha meyilli hale getirebildiğini belirtmiştir. Kadınların toplumda yaşadıkları baskılar ve eşitsizlikler, özellikle ekonomik ve psikolojik zorluklarla birleştiğinde, kadınların suç işleme olasılığını artırmaktadır. Bu nedenle, toplumsal cinsiyet normlarının kadınların suçla ilişkisi üzerindeki etkisinin çift yönlü olduğu ve bu normların hem suçtan uzaklaştırıcı hem de suç işlemeye teşvik edici olabileceği anlaşılmaktadır. Kadınların maruz kaldığı eşitsizliklerin ve baskıların giderilmesi, suç oranlarını düşürmede etkili olabilir.

Kadınların deneyimledikleri sorunlar çerçevesinde, çalışma boyunca üzerinde durulan ekonomi, istihdam, eğitim ve sosyal destek kaynakları gibi boyutları, kadın suçluların yaşadığı dışlanmanın boyutlarını anlamak açısından da önem taşımaktadır. Araştırma süresince elde edilen veriler, kadın suçluların yoksulluk, eğitim eksikliği ve istihdam sorunları gibi faktörlerin etkisiyle toplumsal kaynaklardan mahrum bırakıldığını ve bu durumun, kadınların topluma yeniden entegre olmasını zorlaştırdığını göstermektedir.

Toplumsal ve devletin sağladığı kaynaklara ulaşımında yaşanan zorluklar, kadınların suçtan uzak durabilmesi ve topluma kazandırılması sürecinde büyük bir engel teşkil etmektedir.

Güvenlik, barınma ve sağlık hizmetleri gibi temel haklardan mahrum bırakılan kadınlar, suçtan uzak durma ve topluma entegre olma sürecinde desteğe ihtiyaç duymaktadır. Özellikle ekonomik kaynaklara erişim eksikliği ve iş olanaklarının yetersizliği, kadınları suça yönlendiren temel etkenler arasında yer almakta ve bu sorunlar çözülmediği sürece, kadınların suç döngüsünden çıkmaları zorlaşmaktadır.

Medyanın, suç işlemiş kadınları ötekileştirici bir şekilde sunma eğiliminde olduğu ve bu durumun kadın suçluların toplumsal dışlanmasını ve damgalanmasını pekiştirdiği tespit edilmiştir. Medya, çoğunlukla kadın suçluları mağduriyetlerinden ziyade işledikleri suçlarla tanımlamakta ve bu durum toplumun kadın suçlulara yönelik önyargılarını güçlendirmektedir. Bu, kadınların topluma yeniden entegre olma sürecinde karşılaştıkları en büyük engellerden biri olarak öne çıkmaktadır. Dolayısıyla, medyanın bu tutumunun değişmesi ve suç işlemiş kadınlara yönelik daha empatik ve nesnel bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir.

Aile yapıları, sosyal ve ekonomik faktörler, eğitim düzeyi ve sosyal destek sistemlerinin yetersizliği, kadınların suç işlemesine neden olan başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Özellikle ekonomik zorluklar ve aile içi sorunlar, kadınların suç işleme riskini artıran önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, aile ve sosyal destek sistemlerinin güçlendirilmesi, kadınların topluma kazandırılması sürecinde kritik bir role sahiptir.

Bu noktada, çalışmanın damga kavramı ile ilişkilendirilmesi önemlidir. Kadınlar, suç işlediklerinde toplumun onları nasıl etiketlediği ve bu etiketlemelerin onların sosyal yaşamlarını ve rehabilitasyon süreçlerini nasıl etkilediği üzerinde durulmuştur. Damgalama teorisine göre, kadınlar suç işlediklerinde yalnızca bir “suçlu” olarak değil, aynı zamanda toplumsal rolleri ve cinsiyet normlarına uygun davranmayan bireyler olarak da etiketlenirler. Bu etiketler, kadınların rehabilitasyon süreçlerini zorlaştırabilir ve yeniden topluma entegrasyonlarını engelleyebilir. Toplumsal yapının kadınlara yönelik bu damgalayıcı tutumunu değiştirmek, suç işleyen kadınların topluma yeniden kazandırılmasında önemli bir adım olacaktır. Kadınların sosyal destek ve ekonomik fırsatlara erişimlerinin artırılması, etiketlenme sürecinin olumsuz etkilerinin azaltılmasına ve kadınların suçtan uzak kalmalarına katkı sağlayabilir.

Gelecekte yapılacak araştırmalar, bu çalışmanın sınırlı evrenini genişleterek Türkiye genelinde suç işlemiş kadınlara yönelik toplumsal bakış açısının çeşitliliğini daha

derinlemesine analiz edebilir. Türkiye genelinde daha geniş bir örneklem alınarak yapılacak araştırmalar, kadın suçlulara yönelik toplumsal algıların ve bu algıların oluşumundaki farklı etmenlerin daha kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Böylece elde edilecek sonuçlar, Türkiye genelinde daha etkili politika önerilerinin geliştirilmesine ve toplumsal değişimin teşvik edilmesine katkı sunabilir. Araştırma bulguları ve katılımcıların görüşlerine dayanarak, suç işlemiş kadınların topluma yeniden kazandırılması için şu programlar ve politikalar önerilmektedir:

Kadın Suçluların Topluma Yeniden Kazandırılmasına Yönelik Öneriler

Kadınların topluma yeniden kazandırılmasında mesleki eğitim ve iş imkanlarının sağlanması kritik öneme sahiptir. Meslek edindirme kursları ve iş olanaklarının sunulması, kadınların ekonomik bağımsızlık kazanarak suçtan uzak durmalarını teşvik edebilir. Bu sayede, kadınlar ekonomik bağımsızlıkları sayesinde daha güçlü bir sosyal konuma sahip olabilir ve suç işleme zorunluluğu hissetmezler.

Psikolojik destek ve terapi programları da kadınların rehabilitasyon sürecinde önemli bir role sahiptir. Kadınların suç işlemelerine yol açan psikolojik sorunların üstesinden gelmeleri için terapi programlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Bu programlar, kadınların geçmiş travmalarını aşmalarını ve topluma sağlıklı bir şekilde yeniden entegre olmalarını sağlayabilir.

Kadınların sosyalleşmelerini teşvik etmek amacıyla gönüllülük programları ve sosyal destek ağları oluşturulmalıdır. Kadınların dayanışma içinde olmalarını ve dertlerini paylaşabilecekleri toplulukların varlığı, sosyal entegrasyon süreçlerini olumlu yönde etkileyebilir. Sosyal bağları güçlendirmek, kadınların kendilerini yalnız hissetmemelerine ve yeniden topluma kazandırılmalarına yardımcı olacaktır.

Girişimcilik destekleri ve ekonomik teşvikler de kadınların iş hayatına kazandırılması için önem taşımaktadır. Devlet destekli girişimcilik programları aracılığıyla kadınların küçük ölçekli işletmeler kurmaları teşvik edilerek, ekonomik faaliyetlere katılımları artırılabilir. Bu tür ekonomik teşvikler, kadınların hem ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarını sağlar hem de toplumun ekonomik yapısına katkıda bulunmalarını destekler.

Aile destek programları, kadınların aileleri ve çevreleriyle olan ilişkilerini güçlendirmek için hayata geçirilmelidir. Aile terapisi ve destek hizmetleri, kadınların yeniden suç işlememeleri açısından büyük bir öneme sahiptir. Ailelerin destekleyici ve affedici bir

yaklaşım benimsemeleri, kadınların suçlu kimliğinden sıyrılmasına ve topluma yeniden entegre olmalarına yardımcı olabilir.

Sivil toplum kuruluşlarının (STK) desteği, kadınların sosyal hayata katılımlarını artırabilir. STK'lar, kadınların mesleki beceriler kazanmalarına, gönüllülük çalışmaları yapmalarına ve sosyal etkinliklere katılmalarına olanak tanıyarak, onların topluma entegre olmalarını destekleyebilir. Sosyal aktiviteler, kadınların özgüven kazanmalarına ve sosyal bağlarını güçlendirmelerine yardımcı olur.

Aileler ve yakın çevre, kadınların rehabilitasyon süreçlerinde önemli bir destek kaynağı olabilir. Destekleyici bir yaklaşım benimsemek, kadınların suçlu kimliğinden sıyrılmasını ve topluma yeniden kazandırılmalarını kolaylaştırır. Ayrıca, ailelerin kadınların psikolojik destek almalarına yardımcı olmaları ve eğitim fırsatlarına erişimlerini desteklemeleri, suç işleme riskini azaltabilir. Kadınların sosyalleşme süreçlerine katkıda bulunmak, onların toplum tarafından yeniden kabul edilmesini ve sosyal bağlarını güçlendirmesini sağlayacaktır.

Bu öneriler, kadın suçluların topluma yeniden kazandırılması ve rehabilitasyon süreçlerinin etkinliğini artırmak için önemli adımlardır. Eğitim, ekonomik destek ve psikolojik rehabilitasyon hizmetleri, kadınların sosyal entegrasyonunu kolaylaştırarak, suç döngüsünün kırılmasına katkıda bulunacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bu çalışma Sakarya ilinde suç işlemiş kadınlara yönelik toplumsal algının ve bu kadınların maruz kaldığı damgalanmanın sosyolojik bir analizini sunmuştur. Toplumsal cinsiyet rolleri, ekonomik koşullar ve medyanın etkisi gibi faktörlerin kadın suçluluğuna ve bu kadınların toplumdaki konumuna dair algıları nasıl şekillendirdiği detaylı olarak incelenmiştir. Kadınların suç işlemelerinde en büyük etkenlerin ekonomik sıkıntılar, sosyal dışlanma ve ailevi problemler olduğu görülmüş; bu durumların kadınların topluma entegrasyonunu zorlaştırdığı tespit edilmiştir.

Araştırma süresince elde edilen veriler, suç işlemiş kadınların sosyal dışlanma sürecini, barınma, istihdam, sağlık ve psikolojik destek hizmetlerine erişim ve eğitim gibi temel alanlarda yaşadıkları sorunlar çerçevesinde ele almıştır. Bu bağlamda, kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmalarına ve sosyal destek sistemlerinden faydalanmalarına yönelik programların geliştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Aile ve sosyal çevrenin destekleyici bir rol üstlenmesi, kadınların topluma yeniden entegrasyonu sürecinde büyük önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, toplumsal algıların değişmesi ve medyanın daha sorumlu bir tutum sergilemesi, suç işlemiş kadınların damgalanma süreçlerinin hafifletilmesi ve toplumda yeniden kabul görmeleri açısından kritik bir adımdır. Bu alışma, suç işlemiş kadınlara yönelik politikaların geliştirilmesi ve daha geniş çaplı araştırmaların yapılması için önemli bir temel sunmaktadır. Gelecekte yapılacak çalışmalarla, bu alanda daha kapsamlı mler ve toplumsal değişim önerilerinin geliştirilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akers, R.L., (2012). *Criminological Theories*. New York: Routledge.
- Akgün, R. (2017). Adam Öldürme Suçundan Cezaevine Giren Kadınları Suça Götüren Nedenler ve Cezaevi Sürecinin İncelenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2017. YÖK Dökümantasyon Merkezi (No. 501292).
- Akgün, R. (2020). Adam Öldüren Kadınlara Farklı Bir Perspektiften Bakış. *Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi* (6), 154-168.
- Akpolat, Y. (2018). Suça “Mahkûm” Kadınlar: Erzurum Ceza ve Tutukevinde Bulunan Kadın Mahkûmlar Üzerine Yapılmış Nitel Görüşme Uygulaması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(46), 233-243.
- Alacakaptan, U. (1975). *Suçun Unsurları*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Bakacak, A. G. (2002). Modern dönemde Becker ve Goffman’ın Yaklaşımlarında Etiketlenmiş Suçlu Anlayışı ve Günümüzdeki Yansımaları. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Barmaki, R. (2017). On the Origin of “Labeling” Theory in Criminology: Frank Tannenbaum and the Chicago School of Sociology. *Deviant Behavior*, 40(2), 1-16.
- Becker, H. (2013). *Hariciler: Bir Sapkınlık Sosyolojisi Çalışması*. Ankara: Heretik Yayınları, 2013.
- Bos, A.E.R., Pryor, J.B., Reeder, G.D. and Stutterheim, S.E., (2013), “Stigma: Advances in Theory and Research”, *Basic and Applied Social Psychology*, 35(1): 1-9.
- Burkay, S. (2008). “Teorik Çerçeve ve Suç.” *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar* 2(4), 1–15.
- Butler, J. (1999). *Gender Trouble, Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Briggs, C. (1986). *Learning How to Ask: A Sociolinguistic Appraisal of the Role of the Interview in Social Science Research*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chesney-Lind, M., ve Pasko, L., (2013). *The Female Offender Girls, Women and Crime*. California: Sage Publications.
- Creswell, J. (2019). Nitel Araştırmacılar İçin 30 Temel Beceri (2. b.). (H. Özcan, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Creswell, J. (2020). Nitel Araştırma Yöntemleri Beş Yaklaşımına Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni. (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.) Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Daly, K. (1992). Women's Pathway to Felony Court: Feminist Theories of Law-Breaking and Problems of Representation. *Review of Law and Women's Studies*, 2: 11-52.
- Dikel, S. (2014). Toplumsal yapı kuramı bağlamında suçun değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Dolu, O., Geleri, A., Bahar, H. İ., (2013). Suç Sosyolojisi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dolu, O. (2013). *Suç ve Sapma Teorileri*. Bahar, H.İ., Geleri A., Suç Sosyolojisi. Geleri, A. (ed.), Kitabın başlığı içinde (s.3-4). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dönmezer, S., (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Durkheim, E., (2018). *Sosyolojik Yöntemin Kuralları*. İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Durkheim, E., (2006). *Toplumsal İş Bölümü* (Çev. Ozankaya, Ö.). İstanbul: Cem Yayınları.
- Eisenstein, Z. (1979). *Capitalist Patriarchy and the Case for Socialist Feminism*. New York: Monthly Review Press.
- Enginyurt, D. (2018). Sosyal Hareketler Sosyolojisi Açısından Feminizm. *Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi* (1), 36-59.
- Ferrero, G. L., ve Lombroso, C., (2021). *Suçlu İnsan*. İstanbul: Albaraka Yayınları.
- Firestone, S. (1970). *The Dialect of Sex: The Case for Feminist Revolution*. New York: Willian Morrow Yayıncılık.
- Fitz Gibbon, K., Walklate S. (2004). *Gender, Crime and Criminal Justice*. London: Willan Publishing.
- Gönenç, F. İ. (2010). *Roma Hukukunda Kadın*. İstanbul: On İki Levha Yayınevi.
- Goffman, E. (2022). *Damga*. Ankara: Heretik Yayınları.
- Giddens, A., (2013). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- İçli, T., Öğün, A. (1988). Sosyal Değişme Süreci İçinde Kadın Suçluluğu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2): 17-32.
- İçli, T., Öğün, A., (1999), "Türkiye'nin Sosyo-Kültürel yapısında Aile, Evlilik ve kadın Suçluluğu: Fail-Mağdur İlişkisi", IV..Uluslararası Türk Kültürü Kongresi, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları: 249-270.
- İçli, T., (2007). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- İnan, K. (2020). Suça ve Suçluya Toplumsal Damga: Niğde İli Örneği. *Milli Kültür Araştırmaları Dergisi*, 4(Özel Sayı), 45-61.

- Karmen, A., (2020). *Crime Victims: An Introduction to Victimology*. Boston: Cengage
- Kızmaz, Z., (2005). *Kriminolojide Yeni Yönelimler: Bütünleşik (Integrated) Suç Kuramları*-. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 15(2): 349-377.
- Küçükbükcü Ayata, R., Çamur, G., (2022). Kadın Suçluluğu Olgusu Üzerine Toplumsal Cinsiyet Odaklı Bir Değerlendirme: Y Kuşağı Kadınlarının Gözüyle. Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi 7(2): 551-566.
- Lemert, E. M. (2012). *Social Pathology*. New York: McGraw Hill.
- Lombroso, C. (1912). *Crime and Insanity in the Twenty-First Century*. Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology, 3(1): 57, 61.
- Macionis, J. J. (2013). *Sosyoloji* (V. Akan, Çev.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Marshall, G., (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. Akınhay, O., Kömürcü, D.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Merton, R. K. (1938). *Social Structure and Anomie*. American Sociological Review, 3(5), 672–682.
- Özmen, S., & Erdem, R. (2018). *Damgalamanın Kavramsal Çerçevesi*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 23(1), 185-208.
- Pelizzon, S. M. (2009). *Kadının Konumu Nasıl Değişti*, (Çev. İ. E. Sadi & C. Sonel). Ankara: İmge Yayınları.
- Saruç, S. (2014). *Türkiye’de Kadın Hükümlüler: Kadın Hükümlülerin Profili ve Suçluluğa Etki Eden Olguların Analizi*. Toplum ve Sosyal Hizmet, 25(1), 61-88.
- Smart, C., (2013). *Women, Crime and Crimonology A Feminist Critique*. New York: Routledge.
- Suveren, Y. (2022). *Sosyolojik Araştırma Pratiği Temel Konu ve Sorunlar*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (9. b.). Seçkin Yayıncılık.
- Tong, R. (2019). *Feminist Thought: A More Comprehensive Introduction* (5. Basım). New York: Routledge.
- Yüksel, M. (2019). *Klasik Suç Kuramları*. Güllüoğlu, F., Yazgan, Ç.Ü., Parker, E.B., Gökalp, E., Suveren, Y., Sutay, Y., Taştan, C. Suç Sosyolojisi. Güllüoğlu, F. (ed.) Kitabın başlığı içinde (s.3-4). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yöndem, Z.D. (2017). *Kadın Suçlularda Psikolojik Müdahaleler*. Adli Psikolojide Psikolojik Tedavi ve Rehabilitasyon (Ed: E. Şenol-Durak ve M. Durak). Ankara: Nobel Yayıncılık.

İnternet Kaynakçaları

- Association of Certified Fraud Examiners. (2021). Report To The Nations. <https://l24.im/CzgR> adresinden alındı. Erişim tarihi: 02/05/2024.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2022). Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri. <https://l24.im/N9JDh> adresinden alındı. Erişim tarihi: 26/01/2024.
- Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü. (2024). Ceza İnfaz Kurumlarımız-Genel Bilgi, 2024. <https://l24.im/bSHR> adresinden alındı. Erişim tarihi: 24/01/2024.
- Cybercrime Magazine. (2021). Cybercrime statistics. <https://l24.im/IAuQk> adresinden alındı. Erişim tarihi: 30/07/2024.
- Enge, J. (2013). Social Worker's Feminist Perspectives: Implications for Practice. <https://l24.im/NHl3> adresinden alındı. Erişim tarihi: 14/05/2024.
- Europol. (2020). European Union Serious and Organized Crime Threat Assessment. <https://l24.im/uXeUp> adresinden alındı. Erişim tarihi: 25/05/2024.
- Federal Bureau of Investigation. (2021). Crime in the United States. <https://l24.im/DwqB5> adresinden alındı. Erişim tarihi: 20/07/2024.
- Federal Ministry of the Interior and Community, (2018). Police Crime Statistics. <https://l24.im/jZ2P> adresinden alındı. Erişim tarihi: 14/04/2024.
- Federal Bureau of Investigation (FBI), (2019). Crime in the United States. <https://l24.im/JXN7> adresinden alındı. Erişim tarihi: 03/05/2024.
- Maddow-Zimet I, Philbin J, DoCampo I and Jones RK, Monthly Abortion Provision Study. <https://osf.io/k4x7t/> adresinden alındı. Erişim tarihi: 17/01/2023.
- Ministry of Justice. (2020). Statistics on Women and the Criminal Justice System 2019. UK Government. <https://l24.im/REntTg0> adresinden alındı. Erişim tarihi: 10/05/2024.
- RAINN (Rape, Abuse & Incest National Network). (2021). Victims of Sexual Violence: Statistics. <https://l24.im/IycVjT> adresinden alındı. Erişim tarihi: 15/05/2024.
- Sakarya Büyükşehir Belediyesi. "Kültür ve Doğanın Tüm Renkleriyle; Sakarya". <https://www.sakarya.bel.tr/tr/Sayfa/sakarya/22> adresinden alındı. Erişim tarihi: 20/04/2024.
- Simpson, S.S. (1989). Feminist Theory, Crime and Justice. Criminology, 27(4), 607-626. <https://l24.im/aQedR> adresinden alındı. Erişim tarihi: 13/05/2024.
- Statista, (2023). Number of Persons Arrested For Offences in England And Wales From 2006/07 To 2022/23, by Gender. <https://l24.im/kJX0> adresinden alındı. Erişim tarihi: 04/05/2024.

- Suç, (t.y.). T.C. Adalet Bakanlığı güncel Hukuk Sözlüğü içinde. <https://l24.im/kIDKg> adresinden alındı. Erişim tarihi: 12/02/2024.
- T.C. Adalet Bakanlığı Mağdur Bilgilendirme, (2020). Suç Nedir? <https://l24.im/L4X1u> adresinden alındı. Erişim tarihi: 10/02/2024.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2021). World Drug Report. <https://l24.im/3LMj> adresinden alındı. Erişim tarihi: 10/05/2024.
- Yüksel, A., Alaca, D. T., Savaş, E. K., Menet, G., Ördek, K., Şen, Ş., Cavlan, E., Yıldırım kaya, G., Kalaylıoğlu, Y. A., (2023). Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı 2007-2021 Yılları Arası Verilerinin İstatistiksel Analizi, Türkiye Kadın Dayanışma Federasyonu (TKDF). <https://l24.im/VKhDF> adresinden alındı. Erişim Tarihi: 21/03/2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2020). Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri, 2020. Türkiye İstatistik Kurumu. <https://tls.tc/7G6nh> adresinden alındı. Erişim tarihi: 25/01/2024.
- Türk Ceza Kanunu, Resmî Gazete 25611 (12 Ekim 2004), Kanun No. 5237, Madde 1. <https://l24.im/g4Ap60> adresinden alındı. Erişim tarihi: 28/01/2024.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2023). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022. Erişim: <https://tls.tc/nhTpk> adresinden alındı. Erişim tarihi: 26/01/2024.
- World Health Organization. (2020). Global Status Report on Violence Prevention. <https://tls.tc/uBmPa> adresinden alındı. Erişim tarihi: 05/07/2024.
- Women Offenders, U.S. Departmen of Justice, (1999). <https://tls.tc/TMOfe> adresinden alındı. Erişim tarihi: 15/02/2024.

EK

Ek 1: Etik Kurul Raporu

Evrak Tarih ve Sayısı: 17.05.2024-E.361890

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Sayı : E-61923333-050.99-361890
Konu : 69/25 Beyza KETEN

17.05.2024

Sayın Beyza KETEN

İlgi : 09.05.2024 tarihli ve E--050.99-0 sayılı yazınız.

Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulunun 15.05.2024 tarihli ve 69 sayılı toplantısında alınan "25" nolu karar ile Beyza KETEN'in başvurusu **uygun** görülmüş ve karar örneği ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Selim İNANÇLI
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu
Başkanı

Ek: Karar Yazısı (1 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu :BSLLCBZ4MK Pin Kodu :43582

Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5783&eD=BSLLCBZ4MK&eS=361890>

Adres:Esentepe Kampüsü 54187 Serdivan SAKARYA / KEP Adresi:

sakaryauniversitesi@hs01.kep.tr

Telefon No:0264 295 50 00 Faks No:0264 295 50 31

e-Posta:ozelkalem@sakarya.edu.tr Elektronik Ağ:www.sakarya.edu.tr

Bilgi için: Hanife Babacan

Unvanı: Birim Evrak Sorumlusu

KARAR

25. Beyza KETEN'in “ Toplumun Suç İşlemiş Kadınlara Bakış Açısının Sosyolojik Analizi: Sakarya Örneğı ” başlıklı çalışması görüşmeye açıldı.

Yapılan görüşmeler sonunda Beyza KETEN'in “ Toplumun Suç İşlemiş Kadınlara Bakış Açısının Sosyolojik Analizi: Sakarya Örneğı ” başlıklı çalışmasının Etik açıdan **uygun** olduğuna oy birliğı ile karar verildi.

Karar

Ek 2: Görüşme Soruları

1.KISIM SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE İLGİLİ SORULAR

1. Yaşınız□
2. Cinsiyetiniz□
3. Eğitim durumunuz nedir?
4. Ne kadar süredir Sakarya’da yaşıyorsunuz?
5. Gelir durumunuzu nasıl tanımlarsınız? Alt □ Ortanın altı □ Orta □ Ortanın üstü □

2.KISIM SUÇ İŞLEMİŞ KADINLARA YÖNELİK TUTUMLAR HAKKINDAKİ SORULAR

Suç Kavramı ve Algısı:

6. Size göre suç kavramı ne anlam ifade ediyor?
7. Suç denildiğinde aklınıza gelen ilk 3 suç nelerdir?
8. Suç işlemiş bir kadın hakkında düşünceleriniz nelerdir?
9. Suç işlemiş bir kadın ve bir erkek hakkında aynı düşüncelere mi sahipsiniz? Fark varsa açıklayınız.
10. Suç işlemiş bir kadına karşı tutumunuz nasıl olur?

Katılımcıların Algılarına Yönelik Sorular

11. Siz toplumun suç işlemiş kadınlara nasıl bir tepki gösterdiğini düşünüyorsunuz?
12. Bu tutumunuz her suç için geçerli midir yoksa istisnalar bulunuyor mu?
13. Çevrenizde herhangi bir suça karışmış bir kadın bulunuyor mu? Suç işlemiş bir kadınla sosyal ilişkilerinizde nasıl etkileşime geçtiğinizi anlatır mısınız? Bu etkileşimlerde yaşadığınız zorluklar nelerdir ve bu zorlukların üstesinden gelmek için neler yapılabilir? Bu kişi suç işlemiş kişilere bakış açınızda bir değişime sebep oldu mu?

Toplumsal ve Ekonomik Faktörler

14. Toplumsal cinsiyet normlarının kadınların suç işlemeye yönelik eğilimleri üzerinde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Bu etkileri detaylandırabilir misiniz?
15. Eğitim ve istihdam fırsatlarının suç işlemiş kadınların hayatları üzerindeki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
16. Suç işlemiş kadınların istihdam edilebilirliğini artırmak için toplum ve devlet tarafından hangi adımlar atılabilir?
17. Ekonomik zorlukların kadınların suç işleme oranları üzerindeki etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

18. Suç işlemiş kadınların aile yapıları ve sosyal destek sistemlerine erişimleri, suçla ilişkilerini nasıl etkiler?

19. Aile üyeleri ve yakın çevrenin, suç işlemiş kadınların rehabilitasyon sürecine katkısı nasıl olabilir?

20. Suç işlemiş kadınların topluma yeniden entegre olmalarını desteklemek için hangi tür programlar veya politikalar önerirsiniz?

Toplumsal Algı ve Medya

21. Medyanın suç işlemiş kadınlara karşı nasıl bir bakış açısına sahip olduğunu düşünüyorsunuz?

Yaptırımlar ve Rehabilitasyon

22. Bir suç işlendikten sonra suç işlemiş kişiler sizce nasıl rehabilite edilebilir?

23. Suç işlemiş kadınların topluma yeniden entegrasyonu ile ilgili mevcut süreçleri nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu süreçlerin iyileştirilmesi için önerileriniz nelerdir?

ÖZ GEÇMİŞ

Ad Soyad: Beyza KETEN	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Sakarya Üniversitesi
Fakülte	İnsan ve Toplum Bilimleri
Bölümü	Sosyoloji
Makale ve Bildiriler	
1. Keten, B., Atila Demir, S., & Ince, A. (2022). Üniversite Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Beklenti ve Endişeleri: Sakarya Üniversitesi Örneği. A. Ince, K. Cevherli, M. Koçak, A. A. Adalar, & S. Kaya Aıtaourı (Dü.), <i>Uluslararası Gençlik Araştırmaları Sempozyumu 2022 Tam Metin Bildiriler Kitabı</i> içinde 1, s. 41-54. Sakarya: Eksen Yayınları. https://gencliksempozyumu.sakarya.edu.tr/sites/gencliksempozyumu.sakarya.edu.tr/file/Genclik_Sempozyumu_Tam_Metin_Kitabi2.pdf adresinden alındı. 2. Ince, A., Atila Demir, S., Beşel, F., Keten, B., & Ağırman, Z. (2022). Türkiye’de Gençlik Profili ve Sorun Alanları (Sakarya Örneği). Sakarya: Sakarya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.	